

1980

A

6148

NOVA METHODUS
DISCENDÆ
DOCENDÆQUE
JURISPRU-
DENTIÆ,

*Ex artis Didacticæ Prin-
cipiis in parte Generali præ-
missis, Experientia-
que Luce:*

AUTORE

G. G. L. L.

Francofurti

Impensis

Johannis Davidis Zunneri.

ANNO

M. DC. LXVII.

REVERENDISSIMO PRINCIPI
AC DOMINO, DOMINO

IOHANNI PHILIPPO,

Sacræ Sedis Moguntinæ Archi-
Episcopo, Sacri Romani Imperii per
Germaniam Archi-Cancellario & Prin-
cipi Electori; Episcopo Herbipolensi
& Wormatiensi; Franciæ Orien-
talis Duci, Dn. suo Cle-
mentissimo:

Autor.

ME-
pe

DEDICATIO.

Meditantem me,
REVERENDISSI-
ME DOMINE, quem
Opellæ, non invidendæ
quidem, invidiosæ tamen
(sic enim nova omnia ex-
cipiuntur) Patronum que-
rerem; Tui non locus ma-
gis, quàm res ipsa admo-
nuit. Ad TE ire decet quic-
quid per Germaniam bo-
no publico destinatur:
Hic TIBI consiliorum fi-
nis, huc omnes machinas
E- per tot annorum spatia di-

DEDICATIO

rexiſti. A quo TE tramite
neque novitatis illecebræ
deducunt, neque vetuſta-
tis facer horror abſterret.
Debet TIBI Germania
Pacem inter primos; debe-
bit Eccleſia propè inter
nullos, ſi conſiliis cœlum
acceſſerit. Majus profectò
opus eſt pennas, quàm ar-
ma pacare: pennas, in-
quam, illas, quæ pro atra-
mento nobis ſanguinem
fuderunt, ſed nihil impoſ-
ſibile eſt conſpirantibus
Principum animis; indi-
gent tamen Duce quo-
dam

DEDICATIO

dam & velut Instigatore,
Cumque TE primo in lo-
co Virtus, inprimis verò
fortuna, id est. Providen-
tia, collocaverit; perge uti
sapientia tua viribusque
in hoc negotium divini-
bus destinatis. Favet cœ-
lum, optimi quique utrin-
que applaudunt, reliquo-
rum pertinacia bonis pro-
incitamento est. Viam
verò stravere Viri incom-
parabiles, moderatisque
consiliis tumores dissen-
sientium complavârunt.

DEDICATIO.

*O mihi tam longè maneat pars
ultima vitæ:*

donec videre liceat coë-
untia Germaniæ ulcera,
Principumque concordi-
am inter mutuos ample-
xus exultantem, Tum verò
redibit honor templis,
charitas animis, virtus
genti, exteris terror, salus
omnibus: Venerabitur
Canos tuos omnis poste-
ritas, & pulcherrimos bonorū
fontes esse Familia tua, futuro-
rum seculorum Poëtæ can-
nent, Et his quidem rebus,
(ut Symbolo meo utar.)

Fata

DEDICATIO.

*Fata viam inuenient aderit.
que vocatus Iova.*

Interea verò à minorib⁹ TE
non avertunt tantæ curæ;
nec piget ad literarum hu-
milia descēdere hūc Impe-
rii Solem. Neque enim i-
gnoras quantum arbori in
radice, quantum flumini
in fonte, quantum Reipu-
blicæ in Educatione si-
tum sit. Nihil de Semina-
riis dicam, quæ Tua cura
cōservata, propagata, par-
tim & exstructa sunt; ni-
hil de Templis per TE
splendentibus; nihil de di-

DEDICATIO.

disciplina Ecclesiasticâ per
Te restaurata, Illud tacere
non possum, quod hæc
propius attinet, quantum
in reparatione Universalis
Studii Erphordiensis per
Te laboratur. Iuliæ per
Germaniam duæ sunt A-
cademiæ: una Herbipo-
lensis, altera Helmstadien-
sis, utraque à Fundatore
quis dubitet illam Philip-
pinam dici debere, quæ
jam alterâ vice per Te vi-
vit? Nomen illi familiæ
tuæ coævum: τῶν καλλιπύων
pro Hippocrene erit: nec

jam

DEDICATIO.

jam amplius à rivulo suo
se Geranam dicet, in quam
aliud flumen ex *pulchro* hoc
fonte derivatum est. Has i-
gitur curas versanti TIBI,
meditationes hasce meas
non intempestivas fore
credidi, sed argumento
magis quàm elaboratio-
ne, quæ inter itineris in-
certa, & diversorum
strepitum, & absentiam li-
brorum propè nulla esse
potuit. Ego cum non
rarò de anfractibus di-
scendi docendique vulga-
ribus differuissem, con-
oil) 5 ten-

DEDICATIO.

tenderunt à me sæpè præ-
clari quidam juvenes &
supra vulgi genium erecti
ut hæc publicè propone-
rem. Sed eorum odia tim-
mui, qui quod vetustissi-
mum, idem optimum esse
putant, credo, quia in vino
experiuntur. Nunc verò
tanti Principis Nomen &
illos placabit, & me teget
quæ sola spes animum fe-
cit prodeundi. De cæteris
autem disciplinis alii dis-
ferant, ego Iurisprudentiæ
sæpè indolui. Non quod
desint viri summi, qui me-

lio-

DEDICATIO.

liora & sciant & faciant;
sed quia illi suffragiis vul-
gi obruuntur, nec quæ
privatos inter parietes in
paucis discipulis moliun-
tur, introducere in publi-
cum possunt. Nec spes
superest, nisi velut ex
machina appareant egre-
gii Principes & vel mali-
tiam, vel ignaviam vel in-
vidiam denique obniten-
tium disturbent. Tu verò,
bono publico nate Prin-
ceps, primam securim im-
pegisti excindendo pub-
lico malo. Det tantum

DEDICATION.

Deus egregiis consiliis
spatium, & annorum tuo-
rū auctaria precibus Ger-
maniæ donet. Videbit or-
bis TE Imperii Archi-Can-
cellarium, Iure Proponen-
di Tuo optima quæque
confecisse. Tum verò in
tantâ in laudum tuarum
materia.

*Non me carminibus vincet
vel Thracius Orpheus,
Vel Linus; huic mater quam
vis, atq; huic Pater adsit:
Orphei Calliopeia, Lino formo-
sus Apollo.*

Interea Reverendissime

Do-

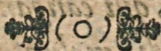

DEDICATIO.

Domine has à me primi-
tias sereno vultu cape; vo-
luimus prodesse publico,
an possimus in favore Tuo
situm est, qui si aspiraverit
licebit vel ingenii nostri
promontoria superare. TE
verò DOMINE servet DEUS
patriæ, Familiæ, subditis,
& , si hoc quoque addere
fas est, mihi. Dabam

Moguntia Anno

M,DC,LXVII.

) 7

Præ-

PRÆFATIO.

Præfatio ad Lectorem.

Nescio an præfationem
Tibi debeam, Benevo-
le Lector, cum tantilla
Scheda Præfationis instar propè
tota habere videatur. Sed tamen
mos mori publico gerendus est. E-
hodum inquires, cur ergo tu no-
va libro moliris, cum nolis formâ li-
bri? Quia, inquam, hæc ad de-
cus; argumentum scripti ad ne-
cessitatem pertinet. Sed sunt hodie
nonnulli, qui caligant in tanta
luce mundi, maluntque in ven-
ta fruge glandibus vesci; horum
odia omnibus imminent qui me-
lio-

PRÆFATIO.

lora moliuntur. Ac jam olim Lau-
rentium Vallam, quod Diale-
cticam ac moralem Philoso-
phiam reformasset, cōtra furorem
Sophistarum vix potuit fa- vor
regius tutari, quemadmodum in
Apologia ad Pontificem Maximū
ipse narrat. Petrum Ramū,
professorem Regiū, qui Aristote-
te examinare, quā sequi malue-
rat, omnium totā Galliā Germa-
niaque Pædagogorum odia exer-
uerunt, donec in Parisiensibus
illis nuptiis Aristotelis Manibus
immolaretur. Quis Galilæi,
quis Th. Campanellæ fata
ignorat, quorum alteri exilio mi-
nati

PRÆFATIO

*nati sunt, alterum lento carcere
 invidi presserunt. Nicodemus
 Frischlin⁹ à Collegis suis
 ad mortem usq₃ passus est persecu-
 tionem, & tamen de Grammati-
cis tantum quæstionibus certaba-
tur. Nec minus Gaspar Sciop-
pius novis suæ Grammati-
cæ Philosophicæ regulis, ad
compendium tamen discendi mirè
accommodatis, odiū omniū per I-
taliã pueritiæ ductorū in se con-
citavit. Nihil de Renato Car-
tesio, Philosophiæ; nihil de Gui-
lielmo Harveo Medicinæ re-
formatore dicam, quorum nullus
invidiam æqualium, nullus odia*

vul-

PRÆFATIO.

Vulgi effugit, donec emicuit veritas, & in ipsis sæpe calumniatorum animis triumphavit. Nos nihil ad tanta nomina, si proprias tantùm meditationes, non magnorum Virorum reperta proferremus, quorum nullus est, qui non meliorem docendi rationem desideret, quam & nonnulli in liberorum suorum ingeniis experti sunt. Reperias enim hoc tempore pueros plurimos, doctissimorum plerumque filios, ad miraculum usque in primâ ætate eruditos, non tam ingenii magnitudine, quàm arte institutionis. Fudicium enim, etsi ante annos non

ve-

PRÆFATIO.

Veniat, potest tamen & in pueri-
 tia interrogando excitari; hoc e-
 nim voluit Platonis reminiscen-
 tia, exhibitumque specimen in
 Menone, ubi puerum Socrates à
 primis sensuque manifestis, nihil
 docens, interrogando tantùm ad
 ea deducit quæ vel subtilissimo
 cuique negotium faceffant: in-
 commensurabilitatem scilicet dia-
 gonii & lateris in quadrato. Hæc
 non desunt qui fateantur, sed sin-
 gulares quasdam in contrarium
 rationes habent, scilicet do-
 ctos esse jam tum nimis multos;
 & præmaturam institutionem
 obtrudere juvenes officiis, autori-
 tate

PRÆFATIO.

tate experientiaque carentes; sur-
recturam sciolorum segetem, ca-
villatorumque rudioris senectū-
tis, secutura præcipitia consilia,
& quæcunq; sunt mala Juve-
num Senatorū: Sed hi consilia no-
stra aliorum accipiunt, neq; enim
id agimus, ut citò juvenes ad mu-
nera publica veniāt, sed ut digni.
Quia enim vita brevis, ars lon-
ga est, non potest nimis insti-
tutio accelerari. Erit hoc manife-
stius, si de tota studiorum ratione,
(etsi Idem imprimis formandum
susceperimus) in limine ad ma-
jorem sequentium lucem disser-
emus. Nam & Hugo Grotius
in

PRÆFATIO.

*in egregia de Studio Politico ad
Benjaminem Auberium Lega-
tum Regium Epistola, & Chri-
stophorus Colerus in alia e-
jusdem argumenti; & Gisber-
tus Voëtius Meyerusque
Bremensis in Bibliothecis Theo-
logicis, ac Michael Have-
mannus in Amusio; tum et-
jam Hermannus Vultejus,
ac Henricus Moreelse in
dissertationibus de Studio Juris: à
tota studiorum ratione rem repe-
tere, perque omnes se disciplinas
diffudere: quarum in Corpore Juris
vestigia reperiri demonstratum à
nobis est in Specimine Quæ-
stio.*

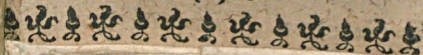
PRÆFATIO.

tionum Philosophicarū
ex Iure collectarum. Sicubi
abimur, Bene-vole Lector, cogita
quā sæpe utilia suadeamus, & cō-
pensatione facta errorum obli-vi-
scere. Deniq̃, sic habe, nos quæ fa-
cienda discendaque dicemus, mi-
nimè gentium omnia ipsos fecisse
vel didicisse; absit hæc à nobis ja-
Etantia, quia olim hæc à nobis re-
rum cognitio abfuit; sed nos crede
fungi vice cotis acutum Reddere
quæ ferrum solet, exsors ipsa secā-
di. Ita vale, & nostra si ve pla-
cent, sequere; si ve displi-
cent, perfice.

ER-

ERRATA OBSCURIORA.

Pag. 32. lin. 16. lege mechanicis
pag. 72. lin. 19. pro: ad intelligen-
dum jus feudale, lege ad intelli-
gendum jus Canonicum: Me-
dii ævi ad intelligendum ju-
Feudale. pag. 112. lin. 14. post
agentis, *insere*: non. pag. 117. lin.
1. pro Biennio, l. Triennio. pag.
144. lin. 4. pro: in, l. hinc. pag.
170, lin. 3. pro: summum, l. suum
pag. 174. lin. 2. l. non exactè se-
circiter.

...
cis
en
lli
Me
ju
ost
lin
bag
bag
un
se

...
f. 13.
l.
o.
ne

et a ceteris actionibus attueneri posse,
A constat:

DIDACTICA esse

Generalis omnium Habituum, §. 1. 2. quorum obiectum, §. 27. ejus ratione Habitus sunt

Inanimatum, §. 3.
Brutum, §. 4. §. 5. 6. ubi de *Esse* illecebris
Homo, §. 7. ubi de *Honoris* blandimentis.
Supernaturalis, *Injunctio*, huc *Preces*, §. 9.

Naturalis

communis inanimatis *Affectibus*, §. 10.
per Actionem multitudinem, §. 11. huc *Repetitio*, §. 12. *Artificium Schickardi*, §. 13.
magnum, §. 14. huc *Climax* discendi, qualis *Alonis*, §. 15.
brutis *Doctrina*, §. 16. §. 17. 18. per Actionem *Sacramentum*, ratione finis, §. 19. *mediorum*, §. 20.
Memoriae, hinc *Memoria*, §. 23.
Inventionis, hinc *Topica & Ars Combinatoria*, §. 24. utraque uno nomine
Judicii, hinc *Analytica*, §. 25.
Dispositionis & applicationis horum inter se, *Methodologica*, §. 26.
Logica.

Corporis

opus relinquentes seu *Officia*, ubi summa differentia *Artium Mechanicarum*, §. 28.
facti tranieuntis, seu *Exercitia*, varii generis, §. 29.

Animi, §. 30. §. 31. circa pro-
positiones, quae dividuntur
ratione

Formae in *Historias*, *Observationes* & *Theoremata Scientiarum*, §. 32.
Materiam vel Terminorum (Simplices, Qualitates sensibiles, Genere *Metaphysica*, §. 33. s. mente
qui sunt) recensendo eorum subjecta & qua- (Specie, quia sentien- tur vel solā. Cogitatio, de qua *Logica*, §. 34.
litates connexas, hinc *Psychologia*, (de quibus in) (Voluntas seu actio incorporalium
Compositi seu Species vel Subjecta, recensendo eorum Qualitates & Subjecta connexa, hinc *Idiographia*, §. 37. ad extra huc *Philosophia
Practica*, §. 35.
Decompositi, seu Locus & tempus, recensendo eorum Qualitates, Sensibus corporeis: Numerus, Spatium, Motus
(& qualitates Tactus, Saporis, Odoris) Lux,
Subjecta & Connexionem inter se, seu Statum Mundi, hinc *Co-* (Sonus; hinc *Arithmetica*, *Geometria*, *Physi-*
svographia, §. 38. ca, *Optica*, *Musica*, §. 36.

Temporis, huc *Cursus Studiorum*, cuius *Curricula* 4. a nativitate ad annum 6. §. 39. inde 12. §. 40. inde 18. §. 41. inde ad promotionem, §. 42.

P A R S II.

Divisio, §. 2. 3. 4. ejusque ratio, Harmonia cum Theologia, §. 5.

Historica, §. 7.

Definitiones Terminorum eorumque Formam seu Methodum Juris Jurisconsultorum Veterum & Tribonianis, §. 8. 9. 10.
disponendi, §. 7. } Novam, §. 11. Aliorum, §. 12.
Materiam, §. 22. } Nostram, §. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20.
Expositam in *Novo Codice*, §. 21.

Præcepta Elementaria, quorum videnda

Materia, §. 23. Titulorum tum Generalissimum, huc *Brocardica*, §. 24.
Forma, eaque } Subtitulorum, §. 26. Specialium, §. 24.

Interna, variarum Legum apud Gentes, seu *Theatrum Legale*, §. 28.

Externalia, §. 29.

Romana, §. 30. Augustia, ante Constantinum, §. 31. Justinianum, §. 32. post Justinianum, §. 33.
Ecclesiastica Totalis, §. 34. Partialis, Rituum & Sanctorum, §. 35. Dogmatum, Conciliorum, Haeresium, §. 36.
Regimini: Pontificum, Ordinum, §. 37.
Medii aevi, §. 38.
Hodierna, §. 39. 40.

Ex textu

Philologia Juris, §. 42. Grammatica, huc *Concordantia*, §. 43. Lexicon, §. 44. Phrasae seu Formulae Juris, §. 45.
Philosophia Legalis Rhetorica Legalis, §. 46.
ubi *Didactica*, §. 47. huc Gradus Legum, *Historia*, §. 48.
Ethica, *Politica*, *Physica*, *Matheſis Legum*, §. 49.

Ad Textum Interpretatio

Simultanea ubi *Series Titulorum & Legum*, §. 52. Universalis Institutiones, *Juris Universi*, §. 53. Particularis librorum, §. 54. Titulorum, §. 55. Digestorum, §. 56. Codicis, §. 57. Novellarum, §. 56.

Soluta ad

Inſtituta, §. 60. Digesta & Codicum, §. 61. Realis, §. 62. Textualis Totalis, §. 63. Partialis, huc Textus Confitutio, seu *variae Lectiones*, Confitutis explicatio, in *Lingua Salsa Verso*, §. 62. quacunque *Paraphrasi*, §. 65. *Analyſi*, §. 67.

Principia, §. 70.

In Natura, de quo sententia fallorum veterum, §. 70. recentiorum, §. 71. nostra, secundum Jus Iſtrictum, §. 72. aequitatem, §. 73. pietatem, §. 74.

Collectio controversiarum

breviſſe, ut fieri debet, huc *Breviarum* Materia, §. 78. Forma, §. 79. facta est, huc variorum *Disputationes*, &c. §. 80. facta est, huc variorum *Decisiones*, *Conſilia*, §. 81. 82. *Tractatus*, §. 83. fieri debet, ejuſque preparatoris, nempe *Repetitoria*, §. 84. (ubi de Bibliotheca Juris, vita Jurisconsultorum, sedibus *Mate-*
riarum) §. 86. 87. 88. ubi de modo colligendi. *Syntagma* plium seu *Pandectæ* novi, §. 89. 90.

Curricula Studiorum, §. 91. 92. in

Specie Elementare idque Historiarum, §. 92. 93. Terminorum, §. 94. Præceptorum, §. 95. seriei Titulorum, §. 96. Institutionum universalium & Antinomiarum, §. 97. Polemicum, circa *Breviarium*, §. 98. Librum, §. 89. Summa, ubi tempus computatum } §. 100.

Catalogus desideratorum

ad pag. 1.

總發行
MET
DIS
CEI
General
Deration
I.
S
1.
2. Sta
quem d
macquif
3. Sta
daction
a certis

P
p
d
g
d
F
a
I
I
I
P
C

METHODI NOVAE
 DISCENDAE DO-
 CENDAEQUE JURIS-

PRUDENTIAE
 P A R S I.

Generalis, cæterisque Facultatibus
 communis.

De ratione Studiorum in universum.

1. **S** tudiorum ratio est species
 quædam *Rationis Status*, id
 est, modus perveniendi ad
 statum actionum perfecta-

2. Status autem iste dicitur *Habi-*
 tus, quem definitio: Agendi promptitudi-
 nis acquiritam permanentem.

3. *Subjectum* Habitus est, quic-
 quid actionis capax est. Nam & *inani-*
 ter a certis actionibus assuefieri posse,

A constat:

constat: Ita Chymici multis circulatorum
 nibus spiritum vini volatilissimum renan-
 dunt, & multis distillationibus acco-
 hobationibus cum menstruo, ipsa m, e
 talla supra alembicum itura commu-
 consensu docent. Laminas etiam mul-
 flexionibus habitum certo modo re-
 liendi acquirere, docuit in Elementis
 corpore *Tb. Hobbes.*

§. 4. *Bruta docilia esse, dubitare*
 potest, qui vel *Hier. Rorarii* libellat
 quòd bruta ratione utantur melius
 mine, vel *Pliniana* Elephantis funam
 buli miracula, vel Elephantis Canis
 Panegyricos in *Lipsii* Epistolis leg-
 Quæ omnia credibilia fecit Viennæ
 se nuperum choreas ducentium equo-
 rum specimen.

§. 5. Cumque infantes extrinsecos
 tionis ulu primis annis à brutis par-
 differant, informatores eorum à bru-
 rum doctoribus nonnulla non inco-
 modè mutuabuntur. Habent enim
 calitaria sua artificia magistri equo-

PARS GENERALIS. 3

ulatum, avium; inloquendo, canendo,
m renando.

acc. 6. Generale autem instrumentum
fam, esca, cum parent, copia; cum ab-
nmunt, denegatio.

mul *Quis expedivit Psittaco suum xaiçe,*

o re *Corvos quis olim concavum salutare,*

ntis *Picasq, docuit nostra verba conari?*

Magister artis, ingeniq, largitor

re n *Venter, negatas artifex sequi voces.*

ellat *Balearica gens narratur non prius*

us b *hum pueris præbuisse, quam proposi-*

an *um scopum tetigissent. Et*

nif *pueris dant crustula blandè*

le *Doctores, elementa velint ut discere*

enne *prima.*

eq *hoc more restat in nonnullis Scholis*

ecol *convictum habentibus, pœna jejunii,*

par *scariren.*

bru *σ. 7. Licebit hoc artificio ad infantes*

nc *non verò in liberalia ingenia jam ra-*

im *one utentia, quibus pro pabulo cor-*

ae *ris objiciendum pabulum animi, id*

car *honor. Unde ortus est Classium Lo-*

cationumque in Scholis Trivialibus, & Promotionum in Academiis mos. Et olim qui egregiè steterant, à cæterorum puerorum corona cum laude domum deducebantur, quod exemplo Ciceronis constat.

§. 8. Tantum de Subjecto habitus. *Causa* vel modus acquirendi est vel supernaturalis *infusio*; vel naturalis *assuefactio*, quæ in *sentientibus*, quâ talia sunt, dicitur *Doctrina*.

§. 9. *Infusio* est vel Divina, vel Diabolica. *Divine* exempla habemus in dono linguarum Apostolico, etsi quidam ultra illam Ecstasim durasse non putent, quo sensu non esset habitus, quia non permanens. In Historia Ecclesiastica simile habemus exemplum de *S. Ephraem Syro*, qui precibus *Basilii Magni* subitam linguæ Græcæ cognitionem obtinuit. Nostris temporibus *infusionis Diabolice* in mancipia sua, exempla non desunt. Nec hodie omnis *infusio divina* abesse putanda est; hoc enim sine

Divi-

PARS GENERALIS. §

Divinam studiis nostris benedictionem
imploramus.

§. 10. Ab Infusione properamus ad
Assuetudinem, quæ fit per actionis im-
primæntis quantitatem. *Quantitas* au-
tem est vel *extensiva*, vel *intensiva*: Ex-
tensiva consistit in *Actionum multitu-
dine*; Intensiva in *magnitudine*, seu ad
habitum imprimendum fortitudine.
Prius requisitum etiam vulgo notum
est, cùm dicunt: Habitum comparari
crebris actionibus; de posteriori silent.

§. 11. *Multitudinis* seu crebritatis in
agendo, efficacia confirmatur vulgari
illo:

*Adde parvum parvo, magnum cumu-
latis acervum.*

Et Ovidius canit:

*Gutta cavat lapidem, consumitur an-
nulus usu,*

*Et teritur pressa vomer aduncus
humo.*

Quò pertinet Æsopi testudo, aquilâ ce-
lerior, & Germanorum proverbium:

Wer langsam geht / kommt auch nach.
 Hinc fluxit illud generis humani artifi-
 cium, rem, si tota oppugnetur, insupe-
 rabilem, per partes aggrediendi. Limâ
 marmora scindimus, montes corribus
 avehimus, situlâ lacus exhaurimus. Ita in
 Arithmeticis ingentes summas per par-
 tes computamus, & in Geometricis
 campos in triangula partimur.

§. 12. Nata est ex hoc principio repe-
 tendi necessitas, à qua præcipuè ulti-
 mum habitus requisitum, *Permanentia*,
 dependet. Usu enim compertum est,
 alios figuras celeriter accipere & amit-
 tere, ut tabulam æream; alios utrumque
 tardè, ut æneam. Quemadmodum alii
 flammam irarum celeriter accipiunt &
 amittunt, ut stipula; alii utrumque tar-
 dè, ut ferrum ignitum. Hinc Pythago-
 ræi negabant quenquam somnum ca-
 pere debere, antequam

Omnia tptius repetiverit a cta diei.
Repetitionem enim nocet esse nimis
dilatam in annum usque, ut vulgò in
 Scholis

PARS GENERALIS. 7

Scholis fit: Sed decet sub noctem diurna studia, exitu septimanæ summam dierum, exitu mensis summam septimanarum, & fine anni summam mensium repetendo, summari, & ex singulis gradibus notatu dignissima ruminari. Quod nescio an hactenus observatum sit à quoquam.

§. 13. Ex eodem fonte insignis Didacticus *Uilhelmus Schickardus* mirabile Hebraicam linguam docendi derivavit artificium, quod in Horologio suo ipse exponit, scilicet 12. pueros simul instituit, in hos Grammaticam sic partitus est, ut alii regulas nominis, alii pronominis, &c. alii partem hanc, alii aliam Syntaxeos tribueret. Lexicon etiam suum breve in eos distribuit, alii α , alii β , alii γ , &c. assignando. Ita factum est, ut uno recitante aut respondente, cæteri attendentes portionem ejus tandem ludendo discerent. Et hac ratione hodieque in Scholis deceret non pluribus idem assignari, sed lectionem in singulos

distribui, qui simul juncti egregiam tandem harmoniam constituent.

§. 14. Et tantum de multitudine Actionum, sequitur earum intensio seu *magnitudo*. Nam sæpe una actio singulari quadam vi imprimendi facta, plus officit multis repetitionibus, v. g. facti alicujus singularis, joci inexpectati, actionis cum singulari nostra fortuna conjunctæ, v. g. quæ laudem vel pudorem nobis peperit, facile meminimus. Ex hoc principio infra §. 23. ubi de Mnemonica, ostendemus notas, quò sensibiliores sunt, hoc plus ad memoriam efficere.

§. 15. Consultissimum autem est, *multitudinem magnitudinemque temperare*. Quod fit egregiè, si à minimis incipiendo, continuè per gradus ad summa crescat actio. Quod & Chymici circa regimen ignis in assuefactione inanimatorum jubent. Milo Crotoniata memoratur tali artificio sibi robur comparasse: Vitulum quolibet die semel ad

certam

PARS GENERALIS. 9

certum usque locum portabat, ita crescente vituli pondere, crescebat insensibiliter quoque robur Milonis : Donec ad extremum grandem taurum in Olympicis ludis, spectante totâ Græciâ, gestavit. Eâdem ratione possit & ars bibendi disci, si mensura quot. septimanis per vitra augeatur. Ita coniecit Gallus ille, qui cum in Acidulis Sualbacensibus cerneret Germanos aquæ bibendæ magis magisq; continuâ auctione assuescere; credidit hunc esse ludum potatoriû, sine Sauff-Schule / ubi Germani in aqua discant, quod in vino sint præstituri. Infantes quoque à literis per syllabas ad voces tandem legendas veniunt; & in Arithmeticis quantò magis numeri sinistrorsum recedunt, tantò magis in decupla ratione crescunt. De gradibus repetitionis vide quæ §. 13. diximus. Idem in oratione aliqua verbotenus ediscenda commodissimum : Si primò recitetur primum comma, deinde primum & secundum, denique primum secundum &

A 5

tertium

tertium, &c. Quod & in nonnullis mulierularum ludicris usitatum est. Quâ ratione mirum, quàm facile totum memorix imprimatur. Ignoscat mihi severus Lector, quòd harum nugarum exemplo utar, quando constat nos in nugis quàm seriis docendis ingeniosiores esse.

§. 16. Et hæc de Assuefactione seu causa habitus, etiam sensu carentibus communi. Veniendum est ad *Doctrinam*. Docere enim est habitum efficere in sentiente, quâ tale est, seu per sensum. Unde tota hæc ars dicitur *Didactica*, nam & qui spontè discunt, se docent, hinc iis *αὐτοδιδάκτωρ* nomen.

§. 17. Quemadmodum autem Medicina se habet ad animalis corpus, ita Doctrina ad animam: Cumque Medici sit curare, (1.) tutò, (2.) citò, (3.) jucundè; consequens est, idem & in cura animæ requiri, nempe ut doceatur (1.) solidè, (2.) citò, (3.) jucundè. Ex quibus primum facit ad esse, reliqua ad benè esse; primum ad ipsum habitum, reliqua ad modum

PARS GENERALIS. II

modum commodè introducendi. Primum autem duo continet, tum ut *vera* doceantur, tum etiam ut *firmiter* implantentur, ne citò elabantur; nam & Medicis recidiva cavenda est.

§. 18. Et illud quidem, ut *bona* doceantur, pertinet ad Objectum Habitus, de quo infra dicemus. Ut verò *firmiter* implantentur, efficit actionum multitudo, ut *citò* efficit magnitudo, quæ sunt causæ habitus inanimatis communes, de quibus §. 10. seqq. statim dictum est.

§. 19. Ultimus verò scopus, ut *jucunde* doceatur, propriè hujus loci est, qui in animalia tantùm cadit. In animalibus enim singularis quædam ratio est ipsa ita affuefaciendi, ut spontè sese ad doctrinam recipiendam capaciora reddant, quod fit voluptatem iis præstando, cum discunt, dolorem, cum aures obturant. Idque in brutis fit *escâ* & *blanditiis*; in homine *utilitate* (tanquam *escâ*) & *honore* (tanquam *blandimento*.) De quo jam præoccupavimus dicere §. 6. 7.

§. 20. *Jucundè* autem discunt, tum si *finis* jucundus ipsis proponatur, tum si *media* discendi sint jucunda. De fine §. 19. dictum est. Media discendi jucunda sunt, si *ludendo* docentur. Quò mirificè faciunt Comœdiæ & Fabulæ. Hoc fine confectæ sunt Chartulæ Lusoriæ Geographiæ, Astronomiæ, Historiæ, Chiromantiæ, &c. & tesserae Alphabetum continentes, quarum meminit Hieronymus ad Paulinam. Item Sales, Epigrammata, Picturæ, Carmina, Memorialia. Quò pertinet *Ethica picta* egregia, Principi Juventutis Altenburgico, quem fata terris tantùm ostenderunt, destinata: Emblemata *Alciati*, *Saavedra*q; Politica; & *Hutteni* Theologica in Schola Cordis, & Ludus ille artificiosissimus, cujus meminit Fr. Christian Rosen-Creuz / in Nuptiis; ubi ad modum Ludi Latrunculorum virtutes in albo, vitiaque in nigro habitu, mirâ in se invicem arte pugnabant.

§. 21. Diximus primùm de causa habitus

PARS GENERALIS. 13

bitus inanimis, brutis & hominibus communi, nempe *Assuefactione*, à §. 10. ad §. 15. utrinque inclusivè, deinde de causa habitus brutis & hominibus tantum communi; *Doctrina* à §. 16. huc usque. Restat, ut dicamus de causa habitus hominibus propria: *Institutione*,

§. 22. Habitus hominibus proprii sunt vel *Memoria*, vel *Inventionis*, vel *Judicii*; unde & *Didactica* istorum habituum triplex: *Mnemonicæ*, *Topicæ*, *Analyticæ*. Possumus enim propositiones (quippe quæ soli homini propriæ sunt,) memorare, facere, judicare. Topicæ autem & Analyticæ unâ *Logicæ* voce comprehenduntur; ex quo patet *Logicam* & *Mnemonicam* *Didactica* partes esse. Quibus denique *Methodologia* non immeritò addetur. *Mnemonicæ præstat materiam, Methodologia formam, Logica applicationem materiæ ad formam.*

§. 23. *Mnemonicæ* fundamentum est res aliqua sensibilis, quæ dicitur *Nota*

cum re memoranda certâ relatione juncta, quæ est vel comparatio: Similitudo nempe & dissimilitudo; vel connexio, qualis est totius & partis, partis & compartis, causæ & effectus, signi & signati. Unde verba inventa sunt, alioqui fuisset hominibus difficillimum, rerum meminisse. Verba enim non tantum signa sunt cogitationis mee, presentis ad alios, sed & notæ cogitationis meæ præteritæ ad me ipsum, ut demonstravit *Th. Hobbes* principio Elementorum de corpore. Ex Notis autem illæ maximæ Mnemonicæ sunt, quæ sensibilibus, ut sic dicam, adde §. 14. Uti verba, quæ non audiuntur tantum, sed & cum voluptate, v.g. carmina, termini, ut vulgò vocant, clappantes, quales conjunguntur non sine magna discentium puerorum commoditate in nonnullis vocabulariis: Item Allusiones, quo artificio *Schickardus* in Horologio Hebraico ad imprimendas discentibus radices, usus est. Et mirum est, quantum tota harmonia

monia linguarum, & vocum congruitas hanc rem juvet. Non tantum autem notæ auditus, sed & multò magis notæ visus ad memoriam pertinent. Huc pertinent Hieroglyphica veterum Ægyptiorum, & hodiernorum Sinensium, de quibus multa *Kircheri* Oedipus : Item dispositiones rerum per cellulas, in obvia conclavis parte, & reliquæ in certa loca distributiones, de quibus Autores Mnemonici consulantur, in primis *Joh. Henr. Alstedius* in Thesauro Mnemonico, & *Janus Cecilius Frey*, in via ad scientias & artes; addanturque VVinkelmanniana Historiarum Adumbrationes per picturas, non utique spernendæ.

§. 24. Topice seu artis inventivæ fundamentum sunt Loci, id est, Relationes transcendentis, ut Totum, Causa, Materia, Simile, &c. Et ex rebus tali aliqua relatione nexis fiunt propositiones per artem combinatoriam, ut fusè diximus in nostra de Arte Combinatoria dissertatione.

tione. Nec contemnenda sunt, quæ in hanc rem contulere *Raym. Lullius* in Operibus variis, & *Joh. Henr. Bisterfeldius* in Epitome Artis Meditandi.

§. 25. *Analytica* seu ars judicandi, mihi quidem videtur duabus ferè regulis tota absolvi: (1.) Ut nulla vox admittatur, nisi explicata, (2.) ut nulla propositio, nisi probata. Quas arbitror longè absolutiores esse, quàm quatuor illas *Cartesianas* in prima Philosophia, quarum primaria est, quicquid clarè distinctèque percipio, illud est verum: Quæ infinitis modis fallit.

§. 26. *Methodologia* seu ars disponendi versatur circa methodum. *Methodus* autem est vel *naturalis*, cujus hæc est regula, quicquid sine altero cognosci potest, non verò alterum sine ipso, illud alteri præponi debet; vel *occasionalis*, cujus nulla generalis regula tradi potest, sed variat infinitis modis: Qua de re plura differunt *Jacobus Acontius* in libello de Methodo, & Epistola Strategema-

tagematis Sathanæ addita; & *Joh. Nelde-
lius, & Abrahamus Calovius.*

§. 27. Et hæctenus de Causis Habitus
tam generalissimis: Actionum multitu-
dine & magnitudine, & generali: Jucun-
ditate; quàm specialibus: Arte Mnemo-
nicâ, topicâ, analytica, methodologiâ.
Sequitur Habitus Objectum seu ipsa
Actio, cujus est habitus.

§. 28. Cujus ratione Habitus est vel
corporis vel animi. Habitus corporis vel
sunt circa Actionem relinquentem *Σο-
τέλεσμα*, vel sunt facti transeuntis. *Artes*
*opus relinquentes vel naturam promo-
vent*, applicando agens & patiens, & de-
inde cessando, ut Agricultura, Horti-
cultura, Ars pastoritia, antiquissimæ ar-
tium; Ars item Medica, Chymica, Vete-
rinaria: vel suum solæ peragunt, totum-
que opus exequentur, ut omnes illæ,
quæ res tamdiu jungunt, separant, vel
transformant, donec prodeat certa ipsis
optata figura. In conjunctione consistit v.
§. Ars Pictoria, in separatione Statuaria,

in transformatione omnes, quæ rebus primùm liquidis, deinde consistentibus certam formam imprimunt, ut Metallivell Vitri fusoria, Pistoria, Typochysia. Ut nunc non persequar infinitas proximitas, quas fusius explicuit Cl. Erhardus Ueigelinus in Analysi Euclidea. Interea certum est, omnes in applicatione agentis naturalis; vel conjunctione, vel separatione, vel transformatione rerum, vel his inter se mixtis consistere.

§. 29. Artes facti transeuntis, seu opus non relinquentes, dicuntur vulgò Exercitia, & consistunt vel in promotione alterius, vel simpliciter in motione mei. In promotione consistit Ars navigandi, currum agitandi, equitandi, chartas pictas artificiosè miscendi, tesseras ita jactandi, ut quod velis, cadat; ars jaculandi, parvæ pilæ vel majoris, ludus conorum, ludus tabulæ betulinæ, &c. Motio simpliciter est vel totius corporis, vel partis tantum. Totius corporis, ut in Arte saltato-

faltatoria, saliendo, currendi, funambul-
 laria, & si hæc quoque addi posse vide-
 tur, Ars volandi, cui proportionere-
 spondet Ars natandi. *Partis certe motio*
 pro partium variatione varia est, ut in
 oculis Ars flendi cum velis, in lingua ars
 distinctè eleganterque loquendi vel ca-
 nendi, ars item discernendi saporibus vi-
 norum aliarumque rerum; in gutture ars
 bibendi, & in stomacho (etsi alioqui vi-
 scerum interiorum non datur ars) non-
 nullorum promptitudo hausta cum ve-
 lint re-effundendi. Ita in labiis, ut alter
 ex eorum formatione, velut sermone,
 me intelligat, de quo *Helmontius Junior*
 in edita nuper Dissertatione de Alpha-
 beto naturæ. Taceo de nonnullorum
 artibus digitos articulosque aut alia
 membra singulari aliis inconsuetâ ratio-
 ne flectendi; item de arte prestigatoria,
 von der Gauckel-Zasche / quò pertinet
 & crumenisecarum celeritas. Ex eodem
 fonte est Ars Musica Organica, quæ vel
 immediatè digitis aut pedibus vel ple-
 ctro

etro aliquo mediante fit. Denique omnium inter se & cum re præsentis membrorum harmonia comparatur Arte Gestuum, de qua præclare scripsit Scipio Claromontius. Quò pertinet Ars Histrionica, quæ etsi olim contempta, hodie tamen etiam apud magnos viros non immeritò in pretio habetur.

§. 30. Et hi sunt Habitus Corporis, etsi inter eos magnum discrimen observari debeat. Quanquam enim mediante corpore, omnes exercentur; nonnulli tamen habitus in ipso corpore, ut ita dicam, ita siti sunt, ut etsi animus omnes regulas pernoverit, artem tamen exercere non possit, nisi accedente corporis assuefactione, v. g. in ludo pileæ, in saltando, in Arte Musica tam Vocali quam Organica, &c. Et hi propriè sunt Habitus corporis. Habitus verò alii propriè sunt in animo, & corpus tantùm dictanti animo paret, nec ipsum quicquam artis contribuit; ut in artibus plerisque $\delta\omega\tau\epsilon\lambda\epsilon\sigma\mu\alpha$ relinquentibus, & in Ludo La-
trunculo-

trunculorum vel Aggerario, aliisque in ingenio sitis, & in potestate artificis existentibus.

§. 31. *Habitus animi* nunc sequuntur. Omnis autem actio animi est cogitatio, nam est velle nihil aliud est, quam cogitare rei bonitatem. Omnis porro cogitatio est alicujus Propositionis. Meri enim termini simplices tantum apud bruta reperiuntur, hominis imaginatio nunquam est sine aliqua reflexione.

§. 32. Propositio omnis est vel singularis, hinc *Historia* v. g. Magnes in Mecha Arabiæ sursum trahit loculum ferreum Mahumedis, fingamus enim exempli gratia, hoc ita esse; vel Universalis contingens ex inductione singularium pendens, hinc *Observatio* v. g. Magnes trahit ferrum; vel Universalis Necessaria ex ipsis terminis demonstrabilis, hinc *Scientia*, v. g. Quicquid movetur ab alio movetur, vel si magnes trahit ferrum, necesse est corporea effluvia ex Magnete in ferrum ire.

§. 32.

§. 32. Historia igitur est mater obser-
vationum. De cuius naturæ, constitutio-
 ne, partitione egregie *Fr. Baconius de*
Verulamio in tractatu incomparabili de
Augmentis Scientiarum; nec minus
 præclare in novo suo scientiarum orga-
 go. Quia verò in eadem materia dantur
historiæ, observationes, & theoremata
 (ex quibus scientia conflatur;) v. g.
Historia: Fabii Maximi, qui sub Cæsare
 Augusto vixit, uxor fuit garrula, *Obser-*
vatio seu *Chria*: mulieres sunt garrulæ,
Theorema seu *Gnome*: Garrulo nihil ar-
 cani committendum; ideò jam proposi-
 tiones in universum non ratione copu-
 læ & signi ut §. 31. sed ratione termino-
 rum partiemur.

§. 33. Termini porrò aut sunt simpli-
 ces aut compositi. *Simplices* sunt qui
 sunt indeclarabiles per terminos notio-
 res, quia immediatè sensui objiciuntur,
 ipsæ nempe Qualitates sensibiles. Quic-
 quid autem habet Qualitates sensibiles
 seu quicquid est sensibile illud dicitur

Ens.

PARS GENERALIS. 23

Ens. Et hæc est perfectissima Entis definitio quoties enim probare volumus aliquid esse, probamus ex eo quia nos vel alii senserint, aut ipsummet, sensatione immediata; aut saltem aliud, quod sine ipso esse non potest, quæ est sensio mediata. Et Qualitates simul sumtæ (seu imaginabilitas) constituunt *Essentiam*, Sensibilitas *Existentiam*, ex cogitatione autem plurium Entium simul, oriuntur *Relationes*, seu affectiones Entis. Nã ex coimaginabilitate seu coëssentia oritur *comparatio*, huc idem, *diversitas*; simile, dissimile, contrarium; *Genus*, species; *universale*, *singulare*. Ex consensibilitate seu coëxistentia oritur *connexio*, huc totum pars; ordo, unum, plura; *necessarium*, *contingens*, *connexum*, *causa*, &c. Hinc fluit *Metaphysica* *universa*.

§. 34. *Qualitates* porro *sensibiles* in specie aliæ ~~mente tantum~~ percipiuntur; aliæ & *phantasia*, seu mediantibus organis corporeis. *Mente* percipiuntur *duæ*

duæ tantum Qualitates sensibiles (1.)
cogitatio (2.) *causalitas*. *Cogitatio* est
 Qualitas sensibilis intellectus humani
 seu nescio cujus rei in nobis, quam ani-
 madvertimus cogitare. Etsi quid sit
 hoc ipsum: cogitare, explicare non ma-
 gis possimus, quàm quid sit albedo, aut
 quid sit extensio. Hanc Qualitatem et-
 tiam Deo & Angelis inesse demonstra-
 tione colligitur. Circa hanc igitur
 Qualitatem sensibilem, quæ dicitur *Co-*
gitatio, versatur *Logica*, post *Metaphysi-*
cam nobilissima scientiarum, ab *Aristo-*
tele ad *Mathematicorum* formam de-
 monstrativè tradita.

§. 35. Altera Qualitas, sola mente sen-
 sibilis, est *causalitas*, quando ex effectu
 per demonstrationem colligitur esse ali-
 quam ejus causam, etsi latentem. Et
 hæc Qualitas, præcis aliis Qualitatibus,
 v.g. motu, figurâ &c. inest causæ *Mundi*
 seu *DEO*, tum causis mirabilium quo-
 rundam factorum in mundo seu *angelis*
 & denique *Animo* nostro, tanquam cau-
 sæ mo-

sæ motus corporis. Et si modum cau-
 sandi explicare non possumus. Et hæc
 est doctrina *Pneumatica*, quæ agit de En-
 tium incorporeorum actionibus ad ex-
 tra; quemadmodum *Logica* agit de eo-
 rum actione ad intra seu cogitatione.
 (quò pertinet & *Philosophia Practica* seu
 doctrina de Jucundo & Utili, & Justo
 seu eo, quod communiter utile est.) Hu-
 jus loci est *demonstratio existentie DEI*
 & attributorum ejus, Angelorum item;
 & mentis incorporeæ in nobis, seu *im-*
mortalitatis animæ. In quibus rebus,
 propriis meditationibus mirabili ratio-
 ne, ad Mathematicam certitudinem per-
 venimus, quod nos longè majoris æsti-
 mamus ad tranquillitatem mentis, & si-
 duciam æternitatis, quàm si vel peren-
 nem motum vel quadraturam Circuli
 invenissemus.

§. 36. *Qualitates organis corporeis sen-*
sibiles sunt vel communes pluribus orga-
nis, nempe: numerus (qui omnibus
sensibus externis percipitur) huc Arith-
 B metica;

metica: & Extensio ejusque varii modi, (quæ visu solum & tactu percipitur) hinc *Geometria*. Porro quicquid præter extensionem & numerum aliam adhuc Qualitatem sensibilem habet, id dicitur *Corpus*. Quicquid non habet dicitur *Vacuum*. Hic jam oritur *physica*. Sensus autem simplicissimus est tactus, quo percipitur: motus. Quæ explicare est generalis *physicæ*: quia, ut deinde demonstrandum est, in cæteris qualitatibus nihil aliud est, quàm subtilis motus, per quem, assumta extensione, cæteræ omnes explicari possunt. Sunt & qualitates tactus speciales: soliditas, fluiditas, tenacitas, glabricies, &c. Quarum ut & Lucis Colorumque, tum Sonorum, odorum, saporum historia diligentissimè colligenda est, ut tanto facilius causa per materiam & motum reddi possit.

§. 37. *Philosophiam* abstractam de Qualitatibus sequitur *Concreta* de Rebus, in quas hæ Qualitates coierunt. In qua nihil aliud fit, quam quod *historicè*

rerum

rerum Qualitates recensentur, & nihil denuo demonstratur, sed subsumtio tantum fit ex prædemonstratis in Philosophia abstracta. Hic agitur de Deo, Angelis, Mente nostra; igne, vaporibus Meteoris, aqua & speciebus liquorum variis; terra, speciebus variis terræ seu mineralibus; plantis; denique animalibus. Hic igitur non qualitatum connexio inter se & cum subjectis, sed subjectorum connexio cum qualitibus recensetur. Potest hæc Philosophiæ pars dici; ἰδωγραφία. Quemadmodum præcedens: ποιωγραφία.

§. 38. Concludat denique Cosmographia, in qua exponitur Subjectorum connexio inter se, quomodo revera in mundo disposita sunt: historia motuum celestium Sphærica & Theorica; Astrognosia, Observationesque recentiorum, breviter Historia Mundi universi rerumque inde usq; à creatione ejus memorabilium. Quo pertinet Chronologia, Historia universalis & certa-

rum regionum, nationum, Statuum. generum vitæ, &c. Hâc mea Disciplina- rum partitione certus sum omnia ex- haufisse; Ipsaque scientiarum Elemen- ta breviter, sed solidè adumbrasse.

§. 39. Postquam à §. 27. *hucusque* de Disciplinibus diximus: excerpamus jam ex iis discendâ, modumque studiorum summam delineemus. Primùm quod infanti discendum, est Lingua. Hic detur opera, ut eadem celeritate per usum Latinam, qua patriam imbibat, etsi opus non sit in nominibus simplicium v. g. stirpium, animalium, &c. latinis, nimis distineri, rarò enim occurrunt. Hoc fiet si certa diei parte v. g. mane sit inter pædagogum & condiscipulos latine; à meridie inter ancillas & conjugem, vernaculè loquentes. Hâc arte *Albericus Gentilis* filium suum infantem tres linguas simul docuit. Ipse cum eo loquebatur Latine, conjux Gallicè, domesticè Anglicè, quæ ipsi vernacula erat lingua. Alterum hoc tempore studium sit ge-

stuum

stuum, veniat igitur quotidie inter homines moratos cultosque, ita facile spectando proficiet. Tertium sit historiae tum universalis, tum in specie Sacrae & status mundi praesentis.

§. 40. Cum verò sextum annum attingerit mittatur in ludum publicum, quæ res conversationem & tandem amicitias per vitam duraturas præbet; vivat parum apud parentes, ut discat ad propriam prudentiam refugere; asuescat exercitiis, arti Musicae, saltatrici, gladiatoriae, jaculatoriae, pictoriae aliisque in vita necessariis vel decoris; inprimis verò elegantiae verborum. Accedat verò & historiæ veterum specialior cognitio & diligentissima Matheseos cura, Arithmeticae scilicet, & Geometriae, & Opticae, & Staticae, & Astronomiae. Adiantur ex Physica nomina tantum herbarum, mineralium, arborum, animalium, instrumentorum mechanicorum, quo pertinet Comenii orbis sensualium pictus, sed diligentius pingendus & coloribus

loribus convenientibus illustrandus. Addatur exercitium styli, non literis tantum, sed & sermone & quidem ex-temporaneo, ostendantur ei Loci discurrendi, memorandi, inveniendi per artem combinatoriam.

§. 41. A duodecimo ad decimum octavum: Liberalius tractetur, præceptoribus non sublit, sed amicis. Monstrentur ei naturæ artisq; arcana majora, fundamenta artium mechanicarum, ut ex iis saltem, materiam, instrumenta, regulas principales & pretia sciat; item rationem commerciorum per orbem, ut discognoscat inter metces, sciat pretia, loca unde veniunt. Jam discat medicinæ rudimenta, Anatomiam, vires simplicium, rationes præparandi Pharmacopœorum & Chymicorum. Optandum enim quemlibet hominem esse aliquatenus medicum, imò Ictum & Theologum, scilicet ut Elementa & Theologiam saltem Jurisprudentiamque Positivam pernoscat. Igitur sciat Statuta suæ Reipublicæ.

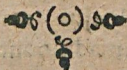
publicæ & Leges regni, statum verò publicum non tantum sui regni, sed & aliquo modo aliorum, ut possit tanto melius peregrinari. Discat Linguas Gallicam & Italicam: utq; scripturam ipsam audire possit, Hebraicæ Græcæque tantum, ut intelligere ipsi vetus novumque Testamentum liceat. Declamet publicè & in comœdias prodeat. Nam, ut re-
 cte H. Grotius, Rhetoricæ aliarum artium coronis, non nisi haustis plerisque disciplinis, accedit. Sit autem exercitium hoc non in latina solū, sed & vernacula. Sed primariò exerceatur in ea professione, in qua suas aliquādo dotes explicaturus est. Habeat quoque & librorum cognitionem, quæ mirum quantum & ornamentum & utilitatis præstet. Vivat hoc tempore non in schola, sed Academia vel aula & alioqui loco celebri, in quo in magnorum virorum notitiam familiaritatemque venire liceat, quod est fundamentum hodiè promotionis. Neque enim amplius facile quisquam

ex Academiis ad Officia vocatur? Olim mos erat scribere ad Universitatem & egregii alicujus juvenis denominationem ab ea petere; hodie aliis artibus emergendum, unde non decet, Academias esse in locis minutis & obscuris.

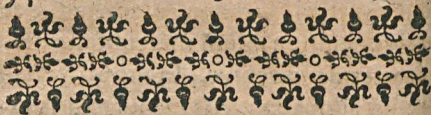
§. 42. Tempus omne verò à decimo octavo anno, vel si tardius in genium sit. vigesimo, usque ad promotionem peregrinationi tribuatur. In qua curet valetudinem, quò pertinet Medici Augustani, cujus nomen nunc succurrit, elegans tractatus de Medicina peregrinantium: Observet notetque commoditates in cibo, potu, ædificiis, vestibus, agricultura, mechanicis, quas apud aliquem populum invenit. Observet & leges & consuetudines singulares. Ambiat notitiam magnorum Virorum, quæ peregrinis magis quàm domesticis patet, imprimis secretariorum & ministrorum Status. Si quas etiam memorabiles historias, si qua singularia naturæ & artis audit, diligenter notet. Ita obtinebitur
finis

finis peregrinationum, ut à regione ad regionem non solum mercimonia, sed & artes deportentur. In primis verò si regio aliqua in certis manufacturis excellit, det operam, ut artes eorum excipietur. Plura non est hujus loci dicere, summi Viri præoccuparunt. Hæc sunt quæ de *ratione studiorum* in universum, ex veteribus nostris dudumque conceptis meditationibus, inter diversoria, sine libris, in chartam conjicere deproperavimus. Unde nec licuit multarum Allegationum pompa margines stipare.

Si non pervulgata, nec inutilia, attulimus, & exscriptorum & novatorum crimen effugiemus.

B 5 ME.

METHODI NOVÆ
DISCENDÆ DO-
CENDÆQUE JURIS.

PRUDENTIÆ

P A R S II.

*Specialis, ad solam Jurisprudentiam
restricta.*

§. I. **J**urisprudentia est Scientia,
Juris, proposito aliquo casu
seu facto. Cujus tradendæ
methodum cum moliamur,
necesse est ut duo agamus: (1)
in Idea delineemus *ictum perfectum*, &
quicquid ad ejus consummationem
pertinet, quemadmodum Cicero fecit in
libris de Oratore; (2.) *vias* designe-
mus *ad perfectionem grassandi*, aut sicubi
placeret, in secundis tertiisque consisten-
di. Quemadmodum Plato in libris de
Repu-

Republica, Ideam; in Dialogis verò de Legibus, quod assequi cuique liceret, exposuit.

§. 2. Quicquid ad *Icti perfecti* eruditionem pertinet, dividi potest ad instar Theologiæ in partem *Didacticam* seu *Positivam*, ea continentem quæ in Libris Authenticis expressè extant, & certi juris sunt; *Historicam*, originem, autores mutationes, abrogationesque Legum enarrantem. *Exegeticam* ipsos Libros Authenticos interpretantem & deniq; Apicem cæterarum, *Polemicam* seu controversariam, casus in Legibus indecisos ex ratione & similitudine definientem.

§. 3. Ex his *Didactica* & *Polemica* propriè sunt partes Jurisprudentiæ, *Historica* verò & *Exegetica* sunt requisita tantum. Hæc *Theorica*, illa *Practica*. Ictus enim, quæ talis, satis habet, si sciat quid in proposito casu sit juris, quod potest etiam merè pragmaticus assequi, imò qui ne Latina quidem novit, sed difficulter, imò

imò inutiliter; nam si quis negare audeat, non poterit ex historia Legibusque demonstrare: ideò Empirici magis nomen merebitur, quàm ejus qui veram in Jure Philosophiam sit affecutus.

§. 4. Meritò autem partitionis nostræ exemplum à *Theologia* ad *Jurisprudentiam* transtulimus, quia mira est utriusque Facultatis similitudo. Utraque enim duplex principium habet, partim rationem, hinc *Theologia Jurisprudentiaq;* naturalis, (quarum illam *Raymundus de Sabunde* & *Theophilus Raynaudus*, hanc verò *Grotius*, *Hobbes* ceteriq; excoluère, quorum infra §. 70. mentio fiet,) partim Scripturam seu librum quendam Authenticum, Leges positivas, illic Divinas, hic humanas continentem. Male verò nonnulli huic comparationi *Medicinam* quoque, *Philosophiam*, ac *Mathesin* miscuere. Nam *Hippocrates*, *Galenus* & *Aristoteles* erroris sæpe convicti sunt; *Euclidi* non creditur quia dicit, sed quia probat quod

quod secus est in Legibus Divinis Humanisque, ubi stat pro ratione voluntas.

§. 5. Nec mirum est, quod in Jurisprudencia, idem & in Theologia usu venire, quia Theologia species quædam est Jurisprudenciæ universim sumptæ, agit enim de Jure & Legibus obtinentibus in Republicâ aut potius Regno DEI super homines; moralis de Jure privato, reliqua de Jure publico: Nam, ut nostrammet de *Arte Combinatoria* commentationem p. 29. aliquantisper exscribamus, infideles quasi rebelles sunt, // Ecclesia velut *subditi boni*, personæ Ecclesiasticæ imò & Magistratus Politicus, velut *Ministri, & Magistratus subordinati*; Excommunicatio velut *Bannus*; Doctrina de Scriptura Sacra & verbo DEI, velut de *Legibus & earum interpretatione*; de Canone librorum Sacrorum, velut de *Legum Authentia*; de Erroribus fundamentalibus quasi de *Delictis Capitalibus*; de *Judicio extremo*, &

novissima die, & valitura illic satisfactio-
 ne Christi, velut de *processu Iudiciario*
 & *termino*, & *solutione pro alio*; de Re-
 missione Peccatorum, velut de *Iure ag-*
 gratiandi; de damnatione æterna velut
 de *Pœna capitali*, aut quæ morti æquipa-
 ratur, *perpetui carceris*. Breviter tota fe-
 re Theologia magnam partem ex Juris-
 prudentia pendet. Quoties *testamenti*
 quoties *hereditatis*, quoties *servitutis*,
 quoties *adoptionis* apud D. Paulum
 mentio est? In explicatione Testamen-
 ti magna pars controversiæ de Coena in-
 ter Augustanæ Confessionis ac Refor-
 matorum Theologos consumitur. *Faustus*
 profectò *Socinus* quia à *Jurisprudencia*
 ad *Theologiam* venit, mirum quantum
 cæteris omnibus facessiverit negotiis.
 Unde non potuit melius refutari quàm
 ab eo Viro, qui *Jurisprudenciam* simul
 ac *Theologiam* perreperat, incompa-
 rabili illo *Hugone Gratio* in libro de Sa-
 tisfactione Christi. Socini verò disci-
 puli, quæ latibula, sub *juridica Accepti-*
lationis

lationis voce quarant, recensuit CL. Zimmermannus peculiari dissertatione. Utrum & quatenus in rebus fidei obtineat præscriptio nuper nobile per Fratrum Valenburgiorum disseruit; aliorum ierat CL. Hulfemannus, Augustanæ confessionis Theologus, peculiari itidem tractatu de præscriptione. Breviter tanta in Theologia Juridicarum controversiarum seges est, ut inter avêndora egregii Dorfschæi posthumum opus Jurisprudentiæ Theologicæ titulo restet.

§. 6. Jurisprudentia Didactica, Elementorum nomine non ineptè appellabitur ad imitationem Elementorum Euclidis, quem in titulis suorum librorum Th. Hobbes, Elementis de Cive & Corpore, ac Joh. à Felde, & Sam. Pufendorf Elementis Jurisprudentiæ secuti sunt. Elementa duobus absolvuntur: Explicatione terminorum seu Definitionibus, quibus respondet titulus de verb. sign. & propositionibus seu præceptis, quò pertinet titulus de reg. jur.

§. 7.

§. 7. *Definitiones* seu explicationes terminorum juridicorum peculiari libello tradendæ sunt, nullis admixtis præceptis seu regulis; hic possit appellari: *Partitiones Juris*. Methodus ejus non sit Alphabetica, sed accurata & solida. Mirum enim quàm in Methodo solida & naturali res rem explicet, & memoria juvetur. Quam in rem cõmodissimæ sunt *Tabellæ*, quarum ope licet uno obtutu primùm in generali tabula totam scientiæ velut geographicam mappam, deinde verò speciatim singulas quasi provincias lustrare. Hæ Veteribus incognitæ, à *Petro Ramo* ejusque discipulis primùm celebratæ sunt: Magnam quoque in illis diligentiam posuit *Theodorus Zvingerus* in Ethicis Politicisque, & in Jure *Job. Th. Freigius*; hos innumerabilium aliorum caterva secuta est, sed vix affecuta quod optamus, Methodum, inquam, naturalem. Nam ut rectè *Petro Ramo* Ramistisque objecit incomparabilis *Verulamius*, effecit

fecere illi anxietate dichotomiarum, ut rem coangustarent magis quam comprehenderent, quæ interea velut anguilla elabebatur, aut pro grano proprietatum inutiles divisionum paleas relinquebat.

§. 8. Cùm verò docendæ Jurisprudentiæ Methodus, comprehendat & *Methodum disponendæ*, videamus quas varii vias iniverint. Juris enim in artem redigendi vetus admodum cura est, quam & Cicero olim, Gellio teste, agitavit. Deinde in eandem curam incubuere Jurisconsulti veteres, neque enim tantum confusos Questionum & Responsionum libros, sed & Digesta, vel ipso nominis indicio ordinata, & Institutiones confecere. Sed quia eorum Scripta & mutilata & discerpta sunt, licet tantum ex Inscriptionibus Legum Justinianarum nonnulla divinare. Tribonianus aliam in Institutis, aliam in Digestis & Codice Methodum tenuit. Illic enim tria Juris objecta constituit, *personas,*
res

res & actiones, ut *Personarum* capite explicuit potestatem *Patriam*, *Dominicam*, *Nuptias*, *Tutelam*, *Curam*, omnem nempe potestatem in ipsas immediate personas sine rerum interventu. Alterum caput est quoties res interveniunt, & vel principaliter, ut non certa persona proprie teneatur, sed certa res, ubicunq; inventi possit, quod est *Jus in re*, aut *inter vivos*, hinc *Dominium*, *Servitus*, *Usufructus*, *Usus*, *Habitatio*; aut ex *SucceSSIONE*, hinc *hereditas ab intestato vel ex testamento*, *Legatum*, *Fideicommissum*, &c. Vel res interveniunt minus principaliter, ita ut teneatur certa persona, non verò certa res, tum dicitur *Jus ad rem*. *Jus ad rem* est vel ex *contractu vel quasi*; vel ex *delicto vel quasi*. Ad tertium caput *Actionum* pertinent, & *Exceptiones*, *Replicationes*, totusque *processus*, & denique *Judicis Officium*. In *Digestis* verò ac *Codice* meras solasque Actiones ordine *Edicti perpetui Tribonianus* recensuit, cùm duobus propè
titu-

titulis , tantum de personis rebusque quiddam prælibasset.

§. 9. Jurisconsulti mediæ ævi nunquam ipsi de Arte Juris vel per somnium cogitarunt , satis habentes , si Leges Glossis , Judices consiliis obruerent. Quemadmodum igitur Theologi illorum temporum ad Sententias & Thomam , Philosophi ad Summas & Aristotelem, ita ipsi ad Juris Corpus sua allinebant. Quin imò videntur pro certo habuisse, Methodo Legum semper esse utendum, quasi ea & in Logicam, exercerent Imperium. Idque & cultissimo hoc ævo nonnullis insignibus viris placuit. *Egidius Mommerius* in Dissertatione de Studio Juris, negat alios haberi debere Locos Communes, quàm Leges , aliam Methodum, quàm Legum, solas illas in numero habendas, cætera negligenda. *Meerus* quoque, Collegii Argentoratensis Director, in Præfatione obliquè illis irascitur , qui suam Methodum audent Imperatoriæ præferre.

Et

Et *Antonius Matthai* in Collegio Fundamentorum Juris, ex professo disputat, novam Juris Methodum inutiliter, imò damnosè hoc rerum statu concipi. Fateri sese Justinianeam optimam non esse; sed quid si inquit, nec tua sit; fateri, optandum, ut aliud publicâ autoritate Juris corpus extet: Nunc verò quamdiu ad hoc recurrendum sit, Novæ Methodi commento laborem in duplum crescere, quia præter Justinianeam nova quoque Methodus memoriæ imprimi debeat.

§. 10. Sed nos contra *Methodi Justinianee vitia*, novæ utilitatem explicabimus. Primùm in ipsa Methodo Justinianea labor crescit in duplum, dum alia est Institutionum, alia Digestorum Codicisque Methodus. Institutionum Methodus per personas, res & actiones primùm superflua est, actiones enim tam ex jure personarum, quàm rerum descendunt, & ipsæ personæ, v.g. Servi & filii familias habentur pro rebus, datur enim

PARS SPECIALIS. 48

enim non minus servi, quàm equi vindictio. Et in filios familias etiam est dominium, sed certis à Republica modis restrictum. Et ut breviter dicam, est hæc Methodus non ex Juris, sed Facti visceribus sumpta. Personæ enim & Res sunt facti, Potestas & Obligatio, &c. Juris termini. Et si semel Methodum Facti eligere voluit, cur non continuavit, cur non subdivisit personas & res ex Phisicis & Ethicis, v.g. Personas in surdos, mutos, cæcos, hermaphroditos, perfectos, viros, fœminas, impuberes, minores, adultos, divites, pauperes, nobiles, Magistratus, rusticos, peregrinos, hæreticos, schismaticos, &c. Res: In dividuas, individuas, pretiosas, viles, mobiles, immobiles, semoventes, thesauros, nummos, res fungibiles, quadrupedes, equos, feras, &c. Cur, inquã, non ita Titulos Juris distribuit, & in singulis quid Juris esset, explicuit. Agnovit scilicet hac ratione secuturas infinitas repetitiones, nec posse rem ad universalialia redigi.

digi. Perinde ac si Geodæta non formæ sed materiæ ratione doctrinâ suam partiretur, & ageret de dimensione agrorum, palcuorum, camporum arenosorum, argilloforum, saxosorum. Quis nõ hunc novum Euclidem rideret? Ita igitur Jurisprudentiæ divisio à concreto sumpta, omnis confusionis principium est, & ad eos potius pertinet, qui vel tractatus vel indices scribunt, hi possunt ex variis Titulis colligere Jura fœminarum, mutorum, surdorum, &c. Illud quoque negari non potest, Methodum legum hodierno ævo planè non esse accommodatam: Nullibi Jura Ecclesiastica, nullibi feudalia, nullibi materia concursus creditorum commodè inseritur. In Digestis certè & Codice perpetua ordinis causa est veteris Juris ratio, quæ tantum ad hodiernam, quantum sus ad Minervam.

§. 11. Methodus verò nova incredibilia commoda afferet, si accurata erit; ita enim primum mirabile orietur compendium

pendium discendorum, dum generalibus regulis infinitæ speciales simul discuntur, & præmissis generibus gradatim descendetur ad species, dicenturque ca tantum, quæ nudâ generalium subsumptione non constant. Nam, ut rectè animadvertit *Feldenus* in Præfatione Elementorum, quid opus est specialiter inculcare, Minorem indigere Curatore, alio loco furiosum, alio absentem: Cùm generalis regula sit, ex ipsis Politicæ principiis manifesta: Qui negotiis suis ipse præesse non possit, eum indigere Curatore. Deinde *memoria ipsâ illâ naturalissimâ rerum ex se fluentium* connectione summoperè *juvabitur*, si nempe ex terminis in generis definitione positis, seu ex ipsa generis differentia sumantur differentiæ specierum sibi contradistinctæ. Denique cùm accurata methodus non esse possit sine accuratis terminorum definitionibus, (definitio enim generis velut clavis est differentiarum species constituentium) imbibe-

tur

tur eâdem operâ solida Juris cognitio,
& via patebit, per rationes universales
casus in jure indicifos determinandi. Ut
ita tam memoriam, quàm judicium ap-
pareat à Methodi perfectione pendere.

§. 12. *Antonii Matthei* emplastra,
causæ desperatæ non medebuntur. Fa-
tetur Tribonianæos Methodi lapsus, er-
gò fatebitur, optandam meliorem, bre-
viter: *Novum Juris Corpus*. Quid igi-
tur Methodos averfatur, si nihil aliud
saltem *Novi Corporis συνταξιασ?*
Quod de duplicato labore argutatur,
nihil est, nam Methodum natura-
lem discere, non est labor; imò dum re-
rum accuratæ definitiones percipiun-
tur, eâdem operâ Methodus perfecta
aliud agendo hauritur. Erit verò illâ vel
ut Index Corporis Justinianæi, decebit-
que ad marginem loca Legum corre-
spondentia allegari.

§. 13. Methodum Juris varii variè
iniète; omnes non persequar, non *Cora-*
sum, aut *Matth. Stephani*, Dissert. de fact
Arte

Arte Juris, non *Hug. Donelli* in Com.
 Methodum, non *Chopinum* de Vera
 Philosophia Juris; non *Hopperi* Seduar-
 dum, non *Martini Del Rio* Principia,
 non illum *Sulsbaci*, curâ Junioris *Hel-*
montii, nuper Latinè Germanicèque
 recusum *Octavii Pisani* egregium
Lycurgum, non quæ *Feldenus* aut *Pu-*
fendorfferus, aut *Rich. Zucchens* lauda-
 biliter tentavêre, non *Grotii* ordinem,
CL. Thomasi judicio, si non optimum,
 certè nec pessimum; facilius enim car-
 pere quàm emendare. Saltem de *Theod.*
Althusio & *Herm. Vultejo* admonebi-
 mus, quorum ille in *Dicæologia*, hic in
Jurisprudencia Romana, Jus in Artem
 redigere non verbis solùm, sed factò
 tentavit. Verùm uterque, quod in *Me-*
thodo Tribonianæ desiderabam, fa-
 ctum *Jurimiscuit*. Nam *Althusii* prima
 hæc statim divisio est, *Jurisprudenciam*
 esse duplicem, aliam de Facto, aliam de
 Jure. Quasi verò *Jurisprudenciæ* sit, de
 de facto agere, aut quasi detur *Jurispru-*
 dentia

C

dentia species , quæ de Jure non agat. *Ultejus* verò inter alia in eo displicet, quòd Obligationem referat ad Jus personarum , tanquam contradistinctum Juri rerum, cùm tamen, ut infra ostendemus , in ipso Jure rerum intercedat personæ possidentis obligatio ex facto ejus tanquam quasi-contractu, possessione nempe, orta, quâ tenetur ad restituendum. Cætera particularius non persequemur.

§. 13. Sed quia de aliis judicium nobis sumimus , eandem in nos potestatem publicatione nostrarum meditationum faciemus. Denus igitur operam, ut solidam methodum ex ipsis rerum definitionibus eruamus. Jurisprudentia est scientia actionum quatenus justæ vel injustæ dicuntur. Justum autem atque injustum est , quicquid publicè utile vel damnosum est. Publicè, id est, primùm Mundo, seu Rectori ejus Deo, deinde Generi Humano, denique Reipublicæ. Hac subordinatione, ut in casu pugnantia,

tia,

PARS SPECIALIS. 51

riæ, voluntas seu utilitas Dei, si ita loqui licet, præferatur utilitati generis humani, & hæc utilitati Reipublicæ, & hæc propriæ. Hinc Jurisprudentia *Divina*, *Humana*, *Civilis*. De propria autem utilitate dicere, non *Jurisprudentiæ*, sed *Politicæ* est.

§. 14. *Moralitas* autem, seu *Justitia*, vel *Injustitia* actionis oritur, ex qualitate personæ agentis in ordine ad actionem, ex actionibus præcedentibus ortâ, quæ dicitur: *Qualitas moralis*. Ut autem *Qualitas realis* in ordine ad actionem duplex est: *Potentia agendi*, & *necessitas agendi*; ita *potentia moralis* dicitur *Lus*, *necessitas moralis* dicitur *Obligatio*.

§. 15. *Subjectum Qualitatis Moralis* est *Persona* & *Res*. *Persona* est *substantia rationalis*, eaque vel *naturalis* vel *civilis*. *Naturalis* DEUS, Angelus, homo. Sed *DEUS* est *subjectum Juris summi* in omnia, nullius verò *Obligationis*. *Persona Civilis* est *Collegium*, quod quia habet unam voluntatem cer-

to signo dignoscibilē v. g. ex pluralitate votorū, sorte. &c. ideò obligare & obligari potest. Res quoq; subjectum juris est & obligationis, v. g. si officio aliquid legetur, jus erit apud omnes successores; Si quis in officio existens, quā talis est, alicui damnum det, ipsum officium tenebitur, transibitque in successores obligatio. Ita si equo aliquid legetur, v. g. phaleræ, dubitandum non est ad dominum equi, alienato equo, rem transire, idem de servo juris est, qui ipse non pro persona habendus, sed re. In omni verò jure realis est subjectum obligationis. Porrò ad subjectum pertinet tota *Suc-*
cessionum materia. Quia Successio est motus Juris vel obligationis de subjecto in subjectum. Tractandum & hic de iis quæ pluribus *communia* sunt.

§. 16. Objectum Juris & Obligatio-
nis est corpus subjecti, res, persona ter-
tii. *Jus in corpus meum* tanquam sub-
jecti dicitur *Libertas*, *Jus in rem* dicitur
Facultas, & habet species: *Dominium*
dire-

directum in rei materiam, utile seu Jus utendi fruendi in formam, Jus servitutis in partes formæ seu qualitates. Jus detinendi, usucapiendi Conditionem, & alia Jura realia. Jus in personam dicitur *Potestas*, & multis modis variat, interdum vitæ & necis, interdum castigationis, interdum increpationis, &c. *Obligatio* est ne alterius Libertas, Facultas, Potestasque impediatur. Quæ impeditio dicitur *Injuria*. Et obligatio, ne potestas alterius in me impediatur, est positiva, qua teneor aliquid facere vel pati, & dicitur κατ' ἐξοχήν obligatio; cæteræ obligationes ne alterius libertatem impediā, vel arripiam rem, sunt magis privativæ. Objectum porro Juris mei est quicquid mea interest, idque vel ipsummet; vel æqui pollens seu æstimatione. Quò pertinent pretia rerum.

§. 17. *Causa Qualitatis Moral*is est *Natura & Actio*. *Natura* est causa Libertatis & Facultatis & correspondentis in alio obligationis de non impediendo.

do. Actio est causa potestatis in persona agente, ad aliquid faciendum, vel in se ipsa, aut rebus suis patiendum, estque vel possessio vel injuria vel conventio. Possessio tribuit Jus Reale primum in corpus meum, quia hoc ante omnia possideo; hinc Libertas; deinde in res alias, quæ sunt nullius, hinc Facultas. Unde mihi jus oritur rem meam, ubi invenio vindicandi: Et alteri obligatio, hoc non impediendi. Injuria in statu merè naturali dat læso jus libertatis, facultatis potestatisque omnimodæ, seu jus belli in lædentem, societatis ruptorem. Sed in rebus publicis, imò & æquitate duce, ita restricta est hæc licentia, ut æstimatione debeat esse contentus, reservatâ Rei publicæ pœnâ, si damnum consulto datum est. Injuria igitur fons est Delictorum & quasi delictorum. Conventio verò promissiones acceptationesq; omnes in se continet, quò pertinet doctrina de Verborum Interpretatione, Conditionibus, &c. Quasi contractus verò

ad

ad Jus reale pertinent. Multa verò quæ ex his naturæ fontibus non videntur descendere, sed ex Lege, illa omnia eo ipso ex eorum uno, nempe ex conventionione descendunt, quia populus in Legislatorem compromisit.

§. 18. Quare & omnes obligationes publicorum Judiciorum, sive ad pœnam corporalem sive pecuniariam tendant, pertinent ad pactorum fontem; promisit enim quilibet subditus Reipublicæ se decreta ejus vel universalia, ut Leges; vel singularia, ut sententias; rata habiturum. Decrevit autem Lex ut qui hoc faciat, illud persolvat. Ex ipso igitur Pacto promissæ fidelitatis tenetur. Ita patet ad hunc locum reduci die Polizey-Ordnungen/Ordinationes nempe Politicas, quibus vita, conversatio, sumtus vestium, conviviorum, omnes denique subditorum actiones formantur: Nec minus Criminalia, quæ circa majora, pacem nempe publicam, securitatem civium honoremque DEI & magistra-

tus occupantur. Ex eodem Pactorum fonte est Jus publicum, & ipse denique processus tam civilis, quam Criminalis. Cujus finis est executio, quæ est realisatio qualitatum moralium, seu ut qui habet potestatem vel necessitatem moralem, habeat & naturalem.

§. 19. Ita igitur universi Juris summa capita deduximus. Nam modi acquirendi Juris sunt: (1.) Natura, Libertatis nempe & Facultatis in res nullius agendi, §. 17. (2.) Successio §. 15. quæ non producit novum jus, sed vetus transfert. Succedunt autem ab intestato mero jure soli descendentes, in stirpes, sed ita in ea tantum bona, quæ parentis erant, cum nascerentur, quia anima eorum per traducem ex anima parentis orta est, cæterorum successio ab intestato pertinet ad fontem pactorum, quia ex lege descendit. Testamenta verò mero jure nullius essent momenti, nisi anima esset immortalis. Sed quia mortui revera adhuc vivunt, ideo manent domini

mini rerum, quos verò hæredes reliquerunt, concipiendi sunt ut procuratores in rem suam. (3.) Tertius acquirendi juris modus est *Possessio* rei nullius, animo impostherum quoque possidendi. Ex quo jus impostherum quoque possidendi tractandique oritur, quod est reale. (4.) *Conventio*, velut traditio incorporalis, per signa rei æquipollentia, seu verba, quò pertinet, quicquid ex Jure Civili seu Lege descendit, ut Criminalia & Processus. Potest tamen conventio reduci non solùm ad possessionem, sed & ad injuriam, quia fallere est damnum animo dare. (5.) *Injuria*, velut ruptio societatis humanæ in statu merè naturali omne jus mutuò tollens, imò alteri in alterum resque ejus jus absolutum tribuens, quod tamen in Republica legibus est restrictum.

§. 20. *Causæ autem Juris in uno sunt modiamittendi Juris in alio, seu acquirendæ obligationis. Modi autem amittendæ obligationis, sunt causæ re-*

C 5 cupe-

cuperandi Juris, seu Liberationis. Qualis est (1.) mors sine hæredibus, (2.) solutio, quò reducitur compensatio. Et (3.) Conventio, quò iterum reducitur Lex. Ita igitur arbitror, summa juris capita ex meri juris evidentissimis principiis à me satis digesta esse. Neque enim alia juris obligationisque causa aut contrarium seu destructivum reperiri potest, quod in his non contineatur. Specialius rem deducere peculiari operæ debetur. Hæc autem quæ de Methodo disponendi Juris diximus, meritò hoc loco præmittenda erant, quia non solum Jurisprudentia Didactica, sed & Polemica accuratâ hac Methodo disponi debet.

§. 21. Nec omittenda hoc loco, quæ de Jurisprudentiæ Polemicæ inclusionem in Pomœria Didacticæ magni viri consuluere. Si extantiores controversiæ publicâ authoritate decidentur, formeturque novum Juris corpus accuratè dispositum. Quam in rem Illustrissimi Ba-

coni

coni, tum in Sermonibus fidelibus, tum
in Augmentis Scientiarum præclaræ
meditationes extitère. Mihi breviter
videtur tria in novo Corpore requi-
renda. Ut scilicet conscriptum sit ple-
ne, breviter, ordinatè. Ita aberit re-
petitio, obscuritas, contradictio.

§. 22. Tempus est, ut ad nostra *Juris*
Elementa redeamus, hæc supra §. 7. divi-
sa sunt in *Definitiones & Præcepta*. *Defi-*
nitiones includi possunt libro, qui ob
formam appellari potest: *Partitiones Ju-*
ris (quo nomine & CL. vir, Dn. *Ioh. Otto*
Thabor suum aliquem laborem insigni-
vit) in eo declarentur termini usitatio-
res, eorumque *Definitiones & Divisio-*
nes explicentur *Methodo*, quam dixi.
Omittantur verò curiositates Philolo-
gicæ, *Synonymiæ*. *Æquivocationes* ve-
rò, sed insignes, & quæ confusionis
principium esse possint, non quælibet
obviæ colligantur, significatioque fa-
mosior eligatur. Interea CL. *Rebhanii*
Hodegeta Juris poterit non inutiliter

legi, qui in vocabulorum explicatione in primis operam posuit. Causæ verò, contraria, effectus, objecta, subjecta, non pertinent ad Definitiones seu terminorum explicationes, sed ad regulas seu præcepta.

§. 23. *Præceptorum Jurisprudentiæ* videamus *Materiam & Formam*. *Materiæ* ratione: Inserantur ea tantum, quæ in *Legibus expressè extant*, & certi minimè que *controversi Juris* sunt; item ea tantum, quæ adhuc in usu versantur, minimè que *abrogata* sunt, ab hodierno enim Jure Tironi incipiendum esse, infra ostendemus. Omittantur item ea omnia, quæ ex ipso *Jure Naturæ & sanæ rationis principiis ita constant*, ut vel rusticus perceptis terminis, (quos propterea præmisimus in Definitionibus) agnitus sit. Nam tota ferè *Conventionum Doctrina ex Jure Naturæ fluit*; sed hæreditates, processus & criminalia positivis sciant. *Omittantur* denique, quæ non tam sunt *Quæstiones Juridicæ*, quam

quàm vel historicæ, v. g. cur Iustinianus dicatur Alemannicus, Francicus; vel Philologicæ, v. g. an testamentum rectè derivatum sit à testatione mentis; vel Philosophicæ, v. g. rectène Iustinianus definierit iter, actum, viam; an mutuum sit alienatio. Ponantur ea tantùm, quæ decidunt, quid proposito aliquo facto sit juris. Omissis igitur his omnibus, nempe (1.) incertis, (2.) abrogatis, (3.) manifestis, (4.) alienis, mira erit hujus Elementorum Libelli brevitatisque.

§. 24. Forma Præceptorum consistit tum in dispositione titulorum, tum subtitulorum. Titulorum dispositio primùm ea sit, quæ Definitionum, unde non erit incommodum, si præcepta Definitionibus aliis saltem typis interferantur. Deinde observetur in primis, ut, quantum fieri potest, abstrahantur universalialia. Sunt enim præcepta primùm generalissima, quæ dicuntur Brocardica, & hæc à variis materiis etiam toto

genere diversis abstrabunt, v.g. *Omnia
 modus amittendi juris est voluntarius*
 seu *nemini jus suum invito auferri po-
 test.* Hæc regula tam est universalis, ut
 nullam penitus patiatur exceptionem.
 Cur igitur, inquires, vulgò excipiunt?
Nisi poena loco à superiore? Sed idè illi
 hoc excipiunt, quia moralium principia
 non penetrârunt. Nam quod à superio-
 re auferitur, volenti auferitur. Quia in
 superioris actiones ratas habendas, iam
 olim consensum est. Sed datur tamen
 superior, inquires, in quem consensum
 non est, v.g. Deus jure creationis. Is igitur
 Ægyptiis penitus invito, jus suum
 abstulit. Sed sciendum, in comparatione
 ad Deum nullum dari jus, idè nec juris
 ablationem. Mors propriè non est amif-
 sio juris, quia ipsa persona amittitur.
 Nec solutio (invito enim solvi potest)
 non magis, quàm usufructus perit con-
 solidatione. Nuditas juris perit, non jus;
jus potius perficitur. Possem aliis infini-
 tis exemplis ostendere, quoties Brocar-

dica

dica ejusmodi multis exceptionum spi-
 nis sine necessitate muniantur. Inter-
 dum verò formantur Brocardica quæ-
 dam, plurimas exceptiones necessariò
 habentia, sed talia ego inepta judico.
 Quoties enim regula in uno vitiatur,
 perdit officium suum. Officium enim
 regulæ tranquillare animum, ut certus
 sit in omnibus speciebus subjecti prædi-
 catum obtinere. Quòd si regulæ habent
 exceptiones, frustraneæ sunt, quia fidi
 illis non potest. Quod igitur vulgò ja-
 ctatum est: *Nullam regulam esse sine ex-
 ceptione*, mihi perinde esse videtur ac il-
 lud: Nunc ego mentior, vel illud Scepti-
 corum: Nihil scitur, ne hoc quidem,
 quòd nihil scitur. Qualia nos collegi-
 mus in *Specim. Quest. Philos. ex Jure*.
 quæst. 12. Nam hæc regula seipsam si-
 mul probat & improbat. Quia enim
 nulla regula sine exceptione, & hoc
 ipsum axioma est regula, ideò ipsum
 quoque non erit sine exceptione. Ergò
 aliqua regula sine exceptione. Quia igi-
 tur

tur nulla regula sine exceptione est, ideo falsum, nullam regulam sine exceptione esse. Sed hoc obiter, interea pro certo habendum, ignaviae, ignorantiae que in dicto isto latibulum esse. Nam & in Grammaticis (unde ortum habet) olim *Sanctius*, postea *Scioppius*, regulas tales exhibuere, quarum non datur exceptio: Sed quicquid vulgò pro Exceptionibus habitum est, aut Ellipsis est, aut Pleonasmus alicujus vocabuli. Idem vitium & in Philosophicis vulgò regulis regnat, unde & in iuridicas manavit. Nam, ut CL. vir *Ioh. Adamus Scherzerus* in Manualis Philosophici præfatione monuit, dicta quædam inter regulas reposita sunt, quæ plures habent limitationes quàm exempla, v.g. *Qualis causa, talis effectus*. Quod ubi multis distinctionum sapibus defendere conati sunt, tandem tamen huc recurrunt, scilicet: *in causis univocis*. Quid autem est causa univoca? Ea nempe ubi qualis causa, talis effectus est. Regula igitur sic concipienda erit:

Ubi

Ubi qualis causa, talis effectus; ibi qualis causa, talis effectus. Spectatum admissi risum teneatis amici. Quare Regularum Philosophicarum accuratam explicationem non inutiliter molitur *CL. Thomafius*, & uti spero, propediem publico donabit. Nos quoque, si Deus vires dederit, *Reformationem Brocardicorum* quàm primum concipiemus, redigentes ad perfectam Universalitatem omnia, & quæ hoc non patientur tanquam inepta rejicientes. Interea illas limitationes non est opus regulæ allinere, quæ ex aliis regulis in eodem libro traditis aut tradendis, per *combinationem* sumuntur, v. g. Qui promisit, præster; nisi præstiterit, nisi liberatio ei legata sit, nisi cõpensare possit, &c. Quid hæc addere opus est? Per se ex regulis postea tradendis constant, & coacervantur hac ratione tantùm inutiles repetitiones & grandes libri. His malis hætenus occursum non est, ideò nescio, quem imprimis Regularum Iuridicarum autorem commendem,

mendem, laudantur tamen *Barbosa & Diaz*, ut eos præteream, qui *Regulas Iuris grandibus in folio Lexicis completi* voluerunt.

§. 25. Et hæc de *præceptis generalissimis seu Brocardicis*. Sequuntur *intermedia ad certas materias restricta*, nondum tamen specialissima, v. g. *Cuiuscunque debetur reverentia ille non est in jus vocandus*, v. g. *Parens, patronus, Magistratus coercendi jus habens, &c.* Idque demonstratur ex natura *Vocationis in Jus*. Quæ fit per vim, obtorto enim collo nolentes trahebantur. Cuiuscunque autem debetur reverentia ille non est violandus. Quod est principium ex mero jure naturæ vel rusticis constans. Danda igitur opera est, ut, ubi-
cunque fieri potest, *regulæ generales concipiantur, ad compendium discendi*. Imò tentetur, an concipi possit regula aliqua habens gradum necessitatis, qui dicitur: *καθόλου πρῶτον* ab Aristotele, seu reciproca, ut *subjectum æquale sit prædicat*

prædicato, nec possit subjectum genera-
 lius ad hoc prædicatum reperiri. Quò
 pertinent ea, quæ in arte nostra combi-
 natoria meditati sumus. v. g. Omnis &
 solus qui res alienas in potestate habet & ad inveni-
 tenetur ad inventarium aut juratam stræ
 specificationem. Et contra qui tene-
 tur ad talem certam specificationem ille
 res alienas in potestate habet. Nam &
 hæres, hæreditatem, quæ solvendo non
 est, resignaturus ad ejusmodi specifica-
 tionem tenetur, quia ex postfacto appa-
 ret aliena possedisse. Similiter in ma-
 teria Torturæ hanc mihi generalem re-
 gulam concipio: *Omnis & solus qui*
condemnaretur rebus sic stantibus, si cau-
sa esset civilis, ille in causa criminali est
torquendus. Quia in causa criminali ne-
 mo condemnatur, nisi confessus. Ad
 confessionem igitur cogendus est, qui
 criminis convictus est. Unde ille e-
 tiam torqueri debet, qui exceptionem
 suam probare non potest, sondern er-
 muß sie auff der Tortur erhalten. Quia
 qui

romis ...
...
68th ...
STVDII IVRIDICI

qui in civilibus exceptionem probare non potest, condemnatur. Hæc una regula est instar multarum, quæ de indi-
ciis ad torturam sufficientibus vulgò extant. Ita in plerisque materiis res ad talem Propositionem reciprocam reduci posset. Qua de re multa admonuit *CL. Feldenus* tum in notis ad *Hugonem Grotium*, tum in *Elementis Jurisprudentiæ*. Et hæc de Præceptis intermediis. *Specialissima* verò ut plurimum *Juris positivi* sunt, & in Solennitatibus consistunt, suntque generalibus demtis admodum pauca. Sæpe enim unâ regula, aut altera, totus aliquis titulus absolvetur. Specimen hujus rei *DEO* juvante daturus sum aliquando in *Menchii & Mascardi* libris de Præsumptionibus & Probationibus, qui quanticunq; sunt, poterunt tamen in paucas, vix plures quàm 100., naturalissimas regulas ita contrahi, ut liceat inde cætera omnia manifesta consequentiâ derivare. Laborem illum nostrum: **Compendium**

Meno-

M
bu
ne
ten
tu
des
var
spe
his
V
Ac
Ha
cer
Hi
feu
S
da
Icti
tene
risp
ctic
cos,
nee

Menochii & Mascardi de Probationibus & Præsumtionibus, inscribemus.

§. 26. A titulis eorumque dispositione veniamus ad *Subtitulos*. Subtituli autem hi sunt: *Forma* seu definitio, *subiectum*, *Causa*, *Effectus*, *Contrarium* seu *destructivum*. Non ignoro, variè à variis hæc assignari, sed si accuratius dispexeris, omnia ad hæc reducuntur. In his digerendis imprimis diligens est *Vvesenbecius*, & illi quoque qui *Classes Actionum* scripsere: *Oldendorpius* & *Haersolte*. Sed de Subtitulis fusius dicere ad *Doctrinam Topicam* pertinet. Hi igitur subtituli in quolibet Titulo seu materia sunt observandi.

§. 27. Et hæc de *Jurisprudencia Didactica*, seu *Elementis Juris*, quæ non lictis solùm, sed & *Theologis Medicisque* tenenda sunt. Nam *Theologiam*, *Jurisprudenciam*, *Medicinamque Didacticam* decet *Theologos, lictos, Medicos*, singulos cunctas scire; etsi interea necesse non sit unum in *controversias* & *subti-*

subtiliora alterius se intrmittere, quæ ad partem cujusque Polemicam pertinent. Et scio magnos Viros in senectute pœnitentiam egisse spretæ in juventâ Jurisprudentiæ, quæ quantum Theologo prodesse possit, demonstravimus supra §. 5.

§. 28. Tantum de *Jurisprudentia Didactica*, nunc ad *Historicam* pes promovendus. *Jurisprudentia Historica* est vel *interna* vel *externa*: Illa ipsam Jurisprudentiæ substantiam ingreditur, hæc adminiculum tantum est, & requisitum. *Historia Juris interna* est quæ variarum Rerum publicarum jura recenset: quælia extabant olim opera *Aristotelis* & *Theophrasti*, sed quibus ad nostram usque ætatem vita non superfuit. Habemus *Leges Mosaicæ* in sacra scriptura, quarum cum Romanis comparationem paulò post Justinianum *Græculus* aliquis instituit, hodie verò diligentior em eâ in re operam *Zepperus* navavit. *Legum Ægyptiarum, Persicarum, Scythicarum*

tarum extant reliquæ apud *Herodotum*, in fragmentis *Ctesie* & *Diodoro Siculo*. Græcorum Instituta diligentissimè persecutus est *Pausanias*, & nostri ævi velut alter *Pausanias*: *Meursius*. Jura Romanorum satis cognosci ex variis eorum monumentis possunt, de quo mox. Gentium primò barbararum postea excultarum jura, scilicet *Lombardorum*, *Gothorum*, *Francorum*, *Leges Salicæ*, aliaque id genus vetustatis monumenta collegit unoque volumine edidit *Lindebrogius*. Hihil dicam de *Bullariis Pontificum*, nihil de Gallico *Codice*, *Landrecht* & *Weichbild Saxonum*, *statutis Polonorum*, *Corpore Juris Prutenico*, *Consuetudinibus Italonum* magnam partem collectis à *Cardinali Thusco*, nihil de *Juribus Saxonum Hungaricorum*, *Consuetudinibus Marchicis*, aliisque id genus gentium moribus propè infinitis. Ex his aliisque omnibus undecunque collectis, Deo dante, conficiemus aliquando *Thea-*

trum

trum Legale, & in omnibus materiis omnium gentium, locorum, temporum placita ^{αρχαία} disponemus. Historia Juris Romani in specie etſi à *Forſtero* in *Historiâ Juris*, & *Jac. Gothofredo* in *Manuali* adumbrata ſit; deſidero tamen ſpecialiorem recéſionem quid à quolibet Tribuno per Plebis ſcitta, aut à quolibet Conſule per Sæta, prætorè per *Edicta*, & Imperatore per *Conſtitutiones ordine innovatum* ſit, donec in hanc formam Ius Romanum crevit. Hoc igitur nos, *Libello: de Authoribus Juris Romani* aliquando exequemur, qui libenter ab aliis neglecta aggredimur.

§. 29. *Historia Externa*, ad Iurisprudentiam neceſſaria, eſt *Historia Romana* ad intelligendum Ius civile, *Eccleſiaſtica*, ad intelligendum *ius feudale*: *Noſtrorum Temporum*, ad intelligendum Ius publicum.

§. 30. *Historia Romana* eſt quadruplex: *Reipublicæ Libere*, *Historia Auguſta*, *Historia Imperatorum Græcorum* ante
Iuſti-

Iustinianum, & denique post *Iustinianum*. *Historia Reipublicæ liberæ* per compendium tradita est tam à *Lucio Anneo Floro* in compendio rerum Romanarum, per *Freinshemium* exornato; tum in alio *Floro* *Livii Epitomatore*, de quo *Martialis*.

Pellibus exiguis arctatur Livius ingens,

Quem mea vix totum Bibliotheca capit.

denique in *Iustino Epitomatore Trogi*, quem *Matth. Berneggerus* accuratè perpolivit. Fusius verò res Romanas ante Augustum describere *Titus Livius Patavinus*, *Dionysius Halicarnasensis*, *Plutarchus* in *Parallelis*. *Dio* verò transitum Romæ à *Democratia* ad *Monarchiam* memoriæ consecravit. Nec inutiliter recentiores addentur: *Ioh. Zamoscius*, *Carolus Sigonius*, *Fr. Roborcellus*, *Manutius*, *Turnebus*, *Lipsius*, *Iosephus Scaliger*, *Th. Demsterus* à *Muresk*, *Octavius Ferrarius*, *Fortunius*

D Lice-

Licetus, Janus Gruterus, imprimis ejus Fax Critica (velut Tractatus Tractatum Philologicorum) & Inscriptiones, quarum supplementis CL. Vir Th. Reinesius immortalis est. Nihil de Salmasii Pallio & Militia Romana, Budaei Asse, Gronovii Sestertio, Bartholini Penula, Barthii Adversariis, variis denique variorum in rem Romanam curis dicam. Addi poterunt ii, qui in notis ad auctores sua collectanea per occasionem effuderunt. Ex hac historia haurientur Leges XII. Tabularum, Iura Praetoria, Origo Ictorum, & quaecunque Ciceronis aevi vel antea apud Romanos obtinuerunt. Illo tempore Jurisprudentia Romana nihil à naturali recesserat quia nondum ad libidinem dominantium Leges inflectebantur.

S. 31. Historia Augusta est ab Augusto usque ad Constantinum Magnam Unde & ita inscribuntur variorum Historicorum libri à Frid. Sylburgio editi & in Belgio aliquoties aliter formati

Hat

Hanc nobis reliquere *Dio Cassius, Suetonius, Tacitus, Vellejus, Herodianus* Græcus Scriptor, *Ælius Lampridius*, aliique minutiores. Nec parum ad illustrandam illam conferunt *Panegyrici* variorum, qui nunc ut plurimum *Plinii Junioris* Epistolis adjunguntur. Addendi, qui sub Imperatoribus florere: *Philo, Josephus, Martialis, Statius*, & Scriptores Ecclesiastici: *Tertullianus, Cyprianus, Eusebius*. Sub Imperatoribus autem Jura Romana multum à prisca simplicitate recesserunt. Primus Augustus Fideicommissa introduxit & Codillos, sub Hadriano Edictum perpetuum concinnatum est, quid Marcus, Verus, Commodus, Severus & Antoninus, Diocletianus denique & Maximianus contulerint, partim Codex, partim Jurisconsultorum reliquæ docent.

§. 32. *Historia Græca ante Justinianum* à Constantino Magno usque, hauriri potest ex Scriptoribus Historiæ Ecclesiasticæ, & Profanis: *Ammiano Mar-*

D 2 cellino,

*cellino, Zonara, Orosio, Jornande; Procopio, tum in Historia dudum vulgata, tum imprimis in Historia Arcana, ubi Iustini-
niani vitia detexit, quæ à Nic. Alemanno
primùm edita, à Cl. Eichelio Helme-
stadii revisa est. Th. Rivius Anglus scripsit
Apologiam Iustiniани contra Proco-
pium, & Paganinus Gaudentius tracta-
tum elegantem de moribus seculi Iusti-
nianeи. Legantur huc Sidonius Apollina-
ris, Ansonius, Claudianus, Epistole Sym-
machi. Addatur Notitia Imperii Ori-
entalis & Occidentalis per Guidonem Pan-
cirolum cum notis edita, ad intelligen-
dum librum I. IO. II. I2. Codicis. Nec
inutiliter legetur Fr. Hottomanni Anti-
Tribonianus.*

*S. 33. Historia sequioris Græciæ su-
menda imprimis ex Cedreno, Status aulæ
ex Curopalate libro de Officiis. Addan-
tur & duo Autores Græci, quorum unus
scripsit Historiam Mauritii, alter Histo-
riam captæ Constantinopoleos, quos
edidit cum Notis Iesuita Pontanus. No-
minum*

minum non recordor, quia sine libris sum. Denique Originem & Gesta Turcarum persecutus est *Laonicus Chalcondylas* Græcus. Saracenorum Historia ab *Elmacino* scripta est. Expeditiones in Palæstinam, seu bellum sacrum grandi libro exponuntur, titulus est: *Gesta Dei per Francos*. Iura verò sequioris Græciæ ex *Basilicis* constant, & Epitome *Harmenopuli*, aliisque reliquiis diligenter recensitis à *Jac. Gothofredo* in Manuali, quem non exscribo. Ius hoc Græcum admodū illustravit *Iac. Cujacius*. Nostris temporibus multum in eo posuit operæ *Carolus Hannibal Fabrotus*. *Iosephi Mariae Suaresii* Notitia Basilicorum, recentissimæ Gallicæ Basilicorum editioni addita est. Multa adhuc latent non in Oriente tantum, sed & in Bibliothecis Europæ. Quemadmodum spes facta est, Budensem nuper Vienneam translata, nonnulla hujus generis attulisse. Quæ paulatim omnia dies producet.

§. 34. Post *Historiam Romanam* ad intelligendum Ius Civile, sequitur *Ecclesiastica*, ad intelligendum Ius Canonicum. Quæ est vel *totalis* vel *partialis*. *Totalis* est vel *compendiosa* vel *fusa*. *Fusa* est in *Centuriatoribus Magdeburgensibus*, *Annalibus Baronii*, *Annalibus Bzovii* Baronium continuantibus. Addantur *Torniellus & Salianus*. *Compendiosa* est *Pappi*, *Ioh. Henr. Hottingeri* indigna nuper morte defuncti, *Gothana* nupera, *Ioh. a Laet* *Historia Universalis*, cuius dimidiam semper partem rebus Ecclesiasticis magno studio impendit, *Spondani* *Epitome Baroniana*, *Osiandri* *Epitome Centuriatorum Magdeburgensium*.

§. 35. *Historia Ecclesiastica, partialis* est *rituum*, *Martyrum*, *Patrum*, *Dogmatum*, *Conciliorum*, *Hæresium*, *Regiminis*, *Pontificum*, *Ordinum Ecclesiasticorum*. De ritibus habemus *Ioh. Baptistam Casaliurn*. Adde imprimis quæ in *Commentario ad dictum Tertullianum*

Fium

Fiunt, non nascuntur Christiani, part. 1.
 Ordine Alphabetico collegit CL. Zim-
 mermannus. Huc legenda: *Casaboni*
Animadversiones ad Baronium, Richar-
di Montacutii & Baronio & Casaubono
adversantis scripta, Salmasii Apparatus,
varii Tractatus Ioh. Daliei. De Marty-
ribus sunt variorum Martyrologia, ut
Beda, Usuardi, Molani, Baronii, huc per-
 tinet tractatus de Suppliciis veterum
 Christianorum *Nic. Gallonii.* Item *Vitæ*
Sanctorum per Laurentium Surium,
 grandibus Tomis comprehensæ. In *Pa-*
tribus qui Scripta nobis reliquerunt,
 variorum diligentia se exercuit: Olim
Hieronymus scripsit de Scriptoribus
 Ecclesiasticis, hodie *Bellarminus* ex
 Romano-Catholicis, *Ioh. Gerhardus*
 Lutheranus reliquit *Patrologiam, And.*
Rivetus Reformatus *Criticum Sa-*
 crum. Eodem argumento occupatur
 censura *Coci;* & *Raynoldi* de Apocryphis,
 & contra *Hartum* liber. Quò pertinent
Scripta Patrum Orthodoxographa simul

D 4 edita,

edita, & cujus hæc præludium fuere, ipsa *Bibliotheca Patrum* recusa aliquoties, & nunc demum Parisiis vasto labore edita.

§. 36. *Historia Dogmatum Ecclesiasticorum*, seu quid quolibet tempore & loco quisque in quolibet articulo senserit, diligenter collecta est à *Dionysio Perzavio* ex Romano-Catholicorū sententia in grandi illo de Dogmatibus opere totā Theologiam complexo; à *Ioh. Gerardo* in laboriosissima *Confessione Catholica pro Lutheranis*, quam filius *Ioh. Ernestus Gerhardus* in compendium contraxit, quò pertinet & Catalogus testium veritatis *Matth. Flacio* directore collectus. Pro Reformatis verò in colligenda Patrum Harmonia laboravit *Ioh. Forbesius* in nobili opere *Institutionis Historico-Theologicæ*. Dogmata autem ut plurimum in Conciliis stabilita sunt, hujus igitur loci est *Historia Conciliorum*, quam contraxere *Fr. Longus Coriolanus* in *Summa Conciliorum*,

rum, & *Barth. Caranza* in Summa Conciliorum & Pontificum. Ipsi verò *Tomii Conciliorum* Coloniae primùm editi sunt. Postea aliquoties in Gallia, & postremum sumtuosissimo illo Opere, Regiâ pecuniâ accurato. Aliam, ut audio, editionem minus splendidam sumtuosamque Galli compressioribus literis moliantur, ne planè destituatur utilissimo opere, cui arctiores paulò res sunt. Dogmatum in his Conciliis rectorum seu Hæresum Catalogum scripsit olim *Augustinus ad Quodvulteuum*, cui notas addidit *Lamb. Danaus* Reformatus; scripsit & de Hæresibus *Alphonsus à Castro Romano* Catholicus, & *Conrad. Schlüsselburgius* Lutheranus in Catalogo Hæreticorum.

S. 37. *Historiam Regiminis Ecclesiastici* seu Hierarchiæ fusè pertexuit *M. Antonius de Dominis* in Republica Ecclesiastica. Adde Scripta de Potestate Papæ *Roberti Bellarmini*, & contra *Bellarminum Guilhelmi Barclaji* & ipsius

Regis Magnæ Britanniae *Iacobi*, cui se opposuit, *Mattheus Tortus* personatus Scriptor pro Bellarmino, quem excepit edita pro Rege *Tortura Torti*. Addantur varii Scriptores de Hierarchia Ecclesiastica Romano-Catholici, item qui scripsere de Libertate & Privilegiis Ecclesiae Gallicanae, quorum posset texti catalogus ingens. Item qui pro Ludovico Bavaro Imperatore contra potestatem Pontificum scripsere: *Marsilius Patavinus*, *Guilielmus Occam*, aliique, quorum reliquias in unum volumen collegit *Melchior Goldastus*. Historia Pontificum extat *Platina*, *Onuphrii Panvini*, *Stella*, *Dieterichii*, &c. Huc pertinet *Historia Cardinalium*, & prodiit sanè nuper de Cardinalibus Commentarius, extat & Tractatus *Freinsheimii*, in quo ventilatur quæstio præcedentiæ inter Sac. Rom. Imperii Electores, & Cardinales. Episcopatum, Monasteriorum, Templorum, aliorumque quæ posterioribus Ecclesiae temporibus invaluerunt,

runt,

runt, Historia collecta est à *Rud. Hasspi-
niano* Reformato in libris de Origine
Templorum & Monasteriorum. Cui
jungi potest *Himmelius* de Canonicati-
bus. Et Historia Academiarum *Ioh.
Middendorpii, Lansii, Limnai.* Quò
pertinet Historia Theologiæ Scholasti-
cæ, quam in Prolegom. ad *Petr. Lom-
bardum* perstrinxit *Lambertus Danaus.*
Possem hîc longum catalogum eorum
texere, qui variorum Ordinum in spe-
cie Annales scripsere, v. g. Minorita-
rum, Dominicanorum, Cisterciensium,
Carmelitarum, Augustinianorum, Car-
thusianorum, Minorum, Societatis
Iesu, &c. si necessaria esset Jurisconsulto
specialis horum cognitio. Societatis
tamen Iesu Historia in primis digna legi,
ea maxime, quæ Romæ in folio prodit
& toties continuatur, quoties aliquis
Generalis decessit. Item Bibliotheca
Societatis Iesu, quam edidit *Phil. Ale-
gambius.* Ita igitur Historiam Ecclesia-
sticam absolvimus Jurisconsulto Politi-

cove hodierno accuratè cognoscendam, ne plebis more, imperito zelo rapiatur, sed ut cognitis omnium opinionum principiis possit sine affectu defæcatâ mente judicare, multum enim negotiis civilibus religionis tractatio immiscetur. Plerumque autem in singulis Historiæ Ecclesiasticæ capitibus ex omnibus Religionibus in Imperio approbatis, Auctores adduximus, ne quis ab adversæ partis homine sibi imponi vereatur.

§. 38. Historiam Ecclesiasticam ad intelligendum Jus Canonicum sequitur *Historiarum Germanicarum*, seu mediæ ævi ad intelligendum Jus Feudale. Huc pertinent plurimi illi minuti Scriptores, quales Otto Frisingensis, Abbas Urspergensis, Adamus Bremensis, Albertus Stadenſis, Gobelinus Persona, Luitprandus, Guntherus in Ligurino, Sigebertus Gemblacensis, Saxo Grammaticus, aliique passim à Simone Scharadio, aliisque in Tomis rerum Germanicarum

carum editi. Nil dicam de iis, quos in Anglia eruit *Seldenus*, quos in Polonia recensuit *Starovolscius* in *Hecatontade Scriptorum Polonicorum*. Nec inutiliter accedent *Chronica: Lehmanni Spirense, Kyriandri Trevirense, Nic. Serarii Moguntinum*. Item *Annales Danici Joh. Isaaci Pontani*, & omninò res Septentrionales *Olai Magni*, res Islandicæ descriptæ per *Jonam Arngrin*, res Anglicæ per *Cambdenum*, Scoticæ per *Buchananum*, Hybernicæ in edita non ita pridem *Lyrâ Hybernicâ*, Gallicæ per *Paulum Emilius, Joh. Tilium, Serranum* in *Inventario*; Hispanicæ per *Marianam*, Lusitanicæ per *Osorium*, Boemicæ per *Dabravium*, Polonicæ per *Cromerum*, Misnicæ per *Fabricium Chemnicensem*, Frisicæ per *Ubbonem Emmium*, Westphalicæ nuper per *Joh. Justum Uvinckelmannum*, Belgicæ per *Ant. Thyssium*, Silesicæ per *Curam*, Carinthicæ per *Megiserum*, Austriacæ per *Cuspinianum & Gerhardum a Rhoo*,

Helveticæ per Stumpfium, Slavicæ per Helmoldum, Venetæ per Bembum, Sicula per Fazellum, Suevicæ per Crusium, Bavaricæ per Aventinum, Ungaricæ per Ortelium & Nadastii Florum Ungaricum. Omnes congerere nihil opus. Addantur quod res Germanicas attinet Scripta Freheri, Goldasti, Meybomii, Lindebrogii, Conringii, & Besoldi. Addantur, qui de Originibus Feudorum scriplere, inprimis Cujacius & Hottomannus. Hottomanni item Franco Gallia, multique alii gloriæ nunquam intermorituræ viri: Item Lexica Germanica, de quibus in Jurisprudencia Exegetica infra.

§. 39. Historiam Medii Ævi ad intelligendum Jus Feudale sequitur *Historia Hodierna* ad intelligendum Jus publicum. Hodiernam autem appello, quæ proximum & præsens seculum; XVIum & XVIIum, complectitur. Superioris seculi res plerumq; religioni involutæ sunt. Eas describere *Sleida-*
nus,

nus, & *amuli Sleidani*: *Gennepius* &
Laurentius Surius. Huc pertinet *Coch-*
lai apud Romano Catholicos, & *Ma-*
thesii apud Augustanæ Confessionis so-
 cios: *Historia Lutheri*; *Epistolæ Eras-*
mi, item *Philippi Melanchthonis* non si-
 ne fructu legendæ, fuit enim vir ille pa-
 cis amantissimus. *Chytræi* *Historia Au-*
gustanæ Confessionis, *Hospiniani* *Con-*
cordia discors, & contra *Hutteri* *Con-*
cordia concors; *Historia Concilii Tri-*
dentini Petri Suavis Polani, id est *Pauli*
Sarpii Veneti, de qua iudicium suum
 exposuit *Autor dissertationis de Tribus*
Historicis Concilii Tridentini. Instar
 omnium est *Jacobus Augustus Thuanus*,
 Vir veterum laudibus nihil cessurus
Livius nostri ævi, in stupendo *Historia-*
rum Volumine. In rebus Belgicis
 excellit *Emanuel à Meteren*, & nulli
 Veterum virtute secundus *Tacitus* no-
 stri seculi: *Hugo Grotius* in *Annalibus*
Belgicis. Bellum Cyprium à Fœde-
 ratis cum Turca gestum descripsit *Pe-*
trus

rus Bizarrus. Nostro Seculo legendus
 est *Grammondus*, & de bello Germanico
Caraffa in Germania Sacra restaurata,
 & brevis, sed elegantissimus ~~autor~~
Compendii rerum Germanicarum Anonymus,
 qui à primis Bohemicis initiis
 ad Lipsiam usque à *Torstenohnio* cap-
 ptam pervenit, nec prætereundus *Boges-
 laus* à *Chemnitz*, si verum hoc ejus nomen
 est, qui fuse res Germanicas explicuit.
Grammondi quædam de proximis tem-
 poribus adhuc premuntur ut audio,
 edenda cum periculum affuerit. Com-
 mendatur & *Historia* horum tempo-
 rum *Victorii Syri*. Nihil dicam de *Thea-
 tro* nihil de *Diario Europæo* vastis ope-
 ribus semperque crescentibus. Vigilan-
 dum verò in primis est in colligendis
 scriptis publicis varia occasione pro-
 deuntibus: Manifestis, Pasquillis, aliis-
 que, ex quibus singularis rerum cog-
 nitio hauriri potest. Talia collegit *Hort-
 lederus* in libro von Ursachen des Kriegs
 in Deutschland / *Lundorpius* in Actis
 publi-

publicis nuper recusis, ejusque continuator *Meyerus*. In primis quoties controversiæ Juris publici Scriptis editis ventilatæ sunt, danda Icto opera est ut potiatur, quales: *Causa Tutelæ Palatinæ, Dona werdensis, Brunsvicensis, Erphordiensis, Wildfangiatus, Juris Coronandi inter Moguntinum & Colonicensem*, aliæque publicè celebratæ, consulantur quæ nuper CL. Vir. *Joh. Th. Sprengerus* de Prætensionibus Illustribus & aliâs Juri publico illustrando, composuit. Et si autem & *Dominicus Arumæus* & *Ioh. Limneus* de Jure Publico grandibus Libris differuerint, tam multa tamen aliena immiscuere ille ex jure privato, hic ex Historia & Philologia, ut ego non dubitem, quin omnia quæ revera Juris publici sunt, ex iis in brevem Libellum contrahi possint; unde molior *Compendium Juris Publici ex Arumæo & Limneo*, nihil superflui admissurum, nihil necessarii omissurum; Interea *Lampadius* legatur, in quem

Notas

Notas Egregii Viri *Hermanni Conringii* dudum expectamus. Præ *Hippolyti à Lapide* de Ratione status famoso propè in Domum Austriacam libello legatur commentarius de ratione Status CL. Viri *Ioh. Volffgangi Textoris*, & *Stephani de Monzambano* nuperrimus, ambo lectu digni.

§. 40. Hoc loco Operæ pretium esset conscribi *Historicam Irenicam* à primis Schismatis initiis ad nostrâ usque tempora. Tentârunt enim conciliationem *Erasmus Roterodamus*, *Philippus Melanchthon*, *Martinus Bucerus*; *Julius Pflug* Episcopus Numburgensis cæterisque quorum consilio, bono sanè si successum habuisset, Interim confectum est. Inde Concordiam moliti sunt rationesque ejus ineundæ partim ediderunt *Georg. Cassander*, *Georgius Vicelius*, *Andreas Fricius Modrevius*, *Cardinalis Lotharingus* in Colloquio Possiaceno cum *Theodoro Beza* recensente *Thuano*; Deinde *Jacobus Acontius*,

zins in Libro de stratagematis Satanae, Marcus Antonius de Dominis, Pareus in Irenico, ipse Thuanus in praefatione Historiarum, Grotius; Calixtus, in Helmestadiensi, Dreierus in Regiomontana Academia; autor, sed minimè ferendus, Irenici Irenicorum cum Comenio velitatus; Joh. Duræus Scotus, Ioh. Matthæi Episcopus Suecus in Ramo Olivæ Septentrionalis, denique proximè Collocutores Rintelenses & Pacificatores Marchici. Hi ut iterum dicam propterea Icto cognoscendi sunt necessario, ut discat distinguere controversias, desinatque in alios ob qualemcunque opinionis vel cæremoniarum dissesum fulminare.

§. 41. A Iurisprudencia Historica pergo ad Exegeticam. Nam etsi Exegetica quodammodo Historica sit, enarrat enim quis de facto sensus fuerit Legislatoris, tamen quia latissimè fusa est, meritò separatim tractatur. Duplex autem est alia ex Textu, alia adtextum.

Illa

Illa ex variis textibus simul, non ordine textuum, sed alio aliquo colligitur; hæc κατὰ πόδα ad ipsos textus accommodatur, Librisque immediatè alligata est. Illa pertinet ad Philologiam Juris, ad imitationem Philologiæ Sacræ Salomonis Glassii; hæc ad Commentarios Juris.

§. 42. Philologia Juris consistit in applicatione Disciplinarum ad Jurisprudentiam & dividitur in Grammaticam, Didacticam, Rhetoricam (quo pertinet & Poëtica) Historiam, Ethicopoliticam, Logico-Metaphysicam, Physicam denique Legalem. De quibus pluribus in nostro Specimine Questionum Philosophicarum ex jure collectarum. Add. CL. Viri Christiani Voldenbergii Icti Rostochiensis Manipulos Juris. Si cogitata nobis exequi licuerit, ejus rei tunc specimen dedimus, totam aliquando tentabimus elaborare ac titulo: Philologia ac Philosophia Legalis in medium producere. Quam in rem multa non vulgaria à nobis sunt observata.

§. 43. *Grammatica Legalis* ante omnia requirit *Concordantias Iuridicas*. Ea enim in parte hæctenus Theologi Ictos vicerunt. Nolim tamen rem ad eam nimietatem, qua Theologi ipsi nunc laborant, exrescere. Possent & Theologica & Iuridica *Concordantie* esse portatiles, si observarentur tantum loca insigniora, & in iis usus vocis singularior, quid enim opus omnia penitus similia colligere? Observetur autem vocis

1. *significatio*, 2. *derivatio*, 3. *apposita*, quando substantiva junguntur, v. g. voces: *vis & potestas*, sæpe conjungi observatum est, ut in definitione Tutelæ vulgò annotant, 4. *epitheta*, quando adjectiva junguntur, 5. *opposita*. 6. *constructio vel declinatio*, v. g. *vis* in genitivo apud Ictos usurpatur: hujus *vis*. Sunt igitur hæ Juris Concordantiæ nihil aliud, quàm *Index Verborum*.

§. 44. Has sequitur *Lexicon Juridicum*, quod refert ea quoque ad vocem quæ in Libris Legum reperta ad eam per-

pertinent, etsi non nominetur, v. g.
 quoties vocabuli Synonymia vel Peri-
phrasis, non ipsum vocabulum ponitur,
 hoc non potest in Concordantias, sed in
 Lexicon sub illud vocabulum referri.
 Huc pertinent & homonymiæ ex variis
 Legum locis colligendæ. Lexicon etiam
 non ad solos Juris Libros restrictum
 est, sed per omne interpretum genus
 volitat, usumque vocabulorum ex iis
 observat. Quia hodie communis Do-
 ctorum modernorum opinio magis sæ-
 pe in decidendis controversiis quàm ve-
 tus Romanorum Lex valet. Lexicon
 autem Juridicum non tam opus est no-
 vum confici, quàm augeri vetera, qualia
 sunt: *Oldendorpii*, *Schardii*, *Calvini*,
Speideli Latina. Ex quibus sequens ut
 plurimum præcedentem exscripsit, au-
 ctoreque parum ejus labore, minimè lau-
 danda ambitione suum nomen indidit.
 Deinde *Vehneri* in Observationibus,
Besoldi in Thesauro Practico, *Speideli*
 in Notabilibus; Germanica. *Speideli*
 verò

verò cæterorum supplementis auctus; titulo *speculi*, in folio prodiit, *Besoldum* quoque *CL. Dietherrus* revidendum augendumq; Noribergæ nunc sub manibus habet. Cumque voces in his Lexicis occurrentes ut plurimum sint aut Germanicæ, aut barbaræ ex Germanicis in Latinas detortæ. Hinc legendi qui de germanicis vocibus commentati sunt, quales *Joh. Goropius Becanus* in variis operibus, *Joh. Isaacus Pontanus* in *Originibus*, *Schottelius* in *Der Teutschen Sprachkunst* / multique alii Schottelio citati. Voces Latino-Barbaras collegit *Gerhardus Ioh. Vossius* in *Opere de Vitiis Sermonis*; Græco-Barbaras *Meursius* in *Glossario*.

§. 45. Sunt & alia Grammatica ex Iure observanda, v. g. *Orthographia Legalis Olingerii* prodiit, & pretium operæ est considerare *rationem scribendi in Pandectis Florentinis* mirè diligentem, & accuratam, & retinentem antiquitatis. Nec prætereundæ notæ *Veterum,*

terum, quatum hinc inde fragmenta super-
 sunt; Memini videre me peculiare
 veteris cujusdam auctoris de *Notis* opu-
 sculum. Addatur & *Iusti Lipsii* elegans
 de *Notis* Epistola, ac super eam *Com-*
Meisneri in *Misnia* Rectoris. Nec ne-
 gligendæ singulares quædam in *Iure* lo-
 quendi rationes examinatæ à *Laur.*
Valla, defensæ à *Budæo*. Priscianismos
 quin etiam juris observare sibi visus est
Antonius Matthæi in Collegio funda-
 mentorum *Iuris*. Nec abludunt ab hoc
 loco *Derivationes* quædam *Iuridicæ*
 ridiculæ, v. g. *Varronis* de fundo, qui
 mitti possit funda, *Accursii* de *Irenar-*
chis, quòd iram arceant; nescio cujus
 de *Ecclesia Laterana*, quæ dicatur quasi
Latens Rana, quam ibi *Nero* evomue-
 rit, &c.

§. 46. Nec contemnenda ad *Rhetori-*
cam colligi ex *Ictis* veteribus possent.
 Quemadmodum enim de *Tropis Scri-*
pturæ scripsit *Barth. Vesthemerus*, ita
 de *Tropis Legum* neminem adhuc scri-
 psisse

plisse miror nisi, quòd CL. *Voldenbergius* quasdam Juris Metaphoras, Adagia, Versusque Glossæ collegit. *Formulas* etiam ex *Jure* operæ pretium esset colligi, v.g. inchoandi, finiendi, increpandi, refutandi, laudandi. Ita posset Jurisconsultus in scribendo, *Stylo Legum* uti, quemadmodum Theologi sacro, quod esset ei ornamentum insigne. Huc pertinerent *Adagia Juris*, vid. *Dn. Brandes* id admonentem in tract de vera Jurisprudencia: Specimen dedit *Dn. Voldenbergius*, quemadmodum *Adagia sacra* scripsit *Martinus Del-Rio*, & *Zehnerus*, *Adagia Patrum Aloysius Novarinus*. De Characterè etiam seu forma Orationis in Legibus multa non contemnenda dici possent, quæ alia est in Digestis & Constitutionibus Imperatorum veterum; & alia prolixior longè & loquacior in Constitutionibus Imperatorum Græcorum. Unde insignes viri sæpe latentem sub veterum Jurisconsultorum nomine *Tribonianum*,

E præ-

præminentibus velut Arcadici pecoris auribus, styli iudicio deprehenderunt. Ad *Poëticas* h. l. observationes pertinent versus Casuales, seu qui autoribus præter opinionem excidêre. Tales nonnullos ex *Jure Bachmannus & Helvicus* observavêre in *Poëtica Giessensi*. *Gothofredus* quoque nonnunquam in notis, *Barthius* in *Adversariis*, & *Vossius* in *Institutionibus Oratoriis*.

§. 47. *Didactica Juridica* est hæc ipsa quam nunc scribimus, in qua *Methodus* disponendi, docendi, discendi *Juris* explicatur, quò pertinent variorum reperita Mnemonica, vel per versus, v. g. *Memoriale Juridicum Bucksylberi*; vel per figuras picturasque, quidam virginem commenti sunt vario ornatu, per cujus lacinias & mundum muliebrem Tituli Juris concordantes justo ordine diffundebantur. Fuit & qui asini figurâ omnes Juris materias repræsentare conatus est; posses hanc verè *Pontem Asinorum* dicere. Sed tutissimum *Mnemonicae* genus

aus est : Methodus solida & accurata.
 Pertinent ad *Didacticam & Gradus Legum*, quæ in re prodiit non ita pridem, Opusculum Heidelbergæ, mirâ diligentia concinnatum, cujus Autor perlectis expensisque Legibus, omnes totius Corporis in 5. gradus distribuit necessitatis & utilitatis. Qui labor mirè poterit juvare eum, qui Juris Corpus perlecturus est, habet enim in illo libello *δαντυ- λοδείκτην* utiliorum & maximè necessariorum. Operæ pretium esset, si in nova aliqua editione Corporis Juridici pro singulis gradibus certa legibus signa adderentur, ita haberet Lector uno obtutu quid quando sibi legendum vel transsiendum esset. Add. Catalogum Legum difficiliorum, & ut ipse vocat, Candidatarum in Manipulis CL. VVoldenbergii.

§. 48. Historia Legalis dudum prælibata est §. 28. ubi occasione Historiæ externæ, quæ magis requisitum quàm pars Jurisprudentiæ est, internam quoque

præoccupavimus: Hoc tamen loco ad-
denda, quæ ad Exegeticam immediatè
pertinent, *Cohærentia Legum in Digestis*
apud suos Autores, quam ope τῶν Ἰν-
γραφοῶν magno studio in Indice suo con-
cinnavit *Jac. Labittus*, cujus operâ effe-
ctum est, ut Paulum, Ulpianum, Cajum,
Modestinum non laceratos, sed conti-
nuos habere nobis videamur. Quatuor
ejus usus per exempla demonstravit
Labittus, potissimus est, quòd cognitâ
hac ratione συναφεία textus, *lex legem*
explicitet, & ἐναντίο φάσειαι tollantur. Per-
tinet & ad Historiam Legum catalogus
Abrogatorum Bigonii. Et ἀμαρτήματα
μνημονικὰ multis insignibus viris non vi-
tata, qualia in *tit. de orig. jur.* nonnulla
admisit *Pomponius*, aut potius quod vo-
lebat *Hottomannus*, sub ejus nomine
Tribonianus.

§. 49. *Ethica & Politica Legalis* se-
quitur, qua de re *Olingerus* in *Ethica*
Legali, *Vincentius Turturetus* in *Para-*
lellis Ethico-Juridicis, *Adamus Keller*
in

in Offic. Jurid. Polit. *Bodensteinus* in
 Jurisprudencia Politica. Multa etiam ad
 Ethicam Politicamque pertinetia in suo
 Commissario requisivit & explicuit
Rutgerus Rulant. Iacobus Gothofredus
 quoque in suo Manuali per totum Juris
 Corpus Axiomata quaedam magnam
 partem Ethico-Politica collegit, quibus
 ordo tantum certus systematicus, facili
 negotio addendus, deest. Add. Senten-
 tias Ethico-Politicas in CL. *Volden-*
bergii Manipulis. *Physica* verò Juris fuse
 explicata est in *Pauli Zacchie* Quæstio-
 nibus Medico-Legalibus, & *Ioh. Bapt.*
Codronchii Methodo testificandi in
 Quæstionibus Medico oblatiis. *Geome-*
trie Iuridica specimen dedimus in ra-
 tione reddenda l. ult. D. fin. regund. spe-
 cim. *Quæst. Philos. ex jur. quæst. 3. Arith-*
metica Iuridica copiosa in Legibus est
 messis, addatur *Budaus* de Assè, & *Ioh.*
Bapt. Costatr. de Quota & Rata. Et nos
 in *Arte Combinatoria problem. 3. n. 16.*
 §. 50. Sed *Logica* in primis & *Meta-*
 physica

physica Juris omittenda non est, seu
 Regulae quaedam Philosophicae in Jure
 obtinentes, quas *Regulis Juris* vulgò
 malè immiscent. In *Regulis* talibus stu-
 dium posuere Autores plurimi *Logica-*
rum Juridicarum: *Fr. Hottomannus* in
Institutionibus Dialecticis, *Ioh. Th.*
Freigius in *Logica Jurisconsultorum*,
Martinus Schickardus *Logica Juridica*,
Nic. Vigelius, *Matth. Stephani* & *Dani-*
el Otto in *Dialecticis Juris*, *Nic. Ever-*
hardus in *Locis Argumentorum Lega-*
libus, & *Georgius Adamus Brunerus* in
Synopsi Topicorum Everhardi; *Ioh. d.*
Felde *Manuscriptis notis ad Topica*
Aristotelis, ubi cunctas ferè in illis re-
 gulas longè supra millenarium nume-
 rum excrescentes, selectis exemplis ju-
 ridicis illustrat. Dignum opus cui ab
 auctoris manu, ultima lima acce-
 dat, & typis publicis digna vestis. Hi igitur
 ex professo *Regulis Philosophicis*
 ex Jure abstrahendis operam dedere.
 Idem obiter ac passim fecere barbari il-
 lius

lius ævi Jurisconfulti in suis ad Leges
 Commentariis, quorum non minima
 pars erat regularum generalium ex Le-
 ge eliciendarum cura, ad eò ut ad extre-
 mum nimia ac penè superstitiona esset.
 Quid barbarius, quàm ex *L. Barbarius.*
D. de Offic. Prat. exculperè regulam:
 Quòd error communis faciat jus? Non
 tamen ob hos nãvos veterum nobis re-
 gularum & Brocardicorum studium
 planè abjiciendum est, quòd *Jac. Cujac-*
ius & Claudius Cantiuncula nimio ve-
 hementius suaserunt. Ad hanc Logicam
 Juris pertinent Jurisconsultorum ratio-
 nes definiendi, dividendi, casus forman-
 di per artem combinatoriam; quæ *Jac.*
Gothofredo in Manuali, artis casuandi
 nomine veniunt: *Pauli Busii* Subtilita-
 tes Juris: Item Legum *παροράματα* Lo-
 gica & petitiones principii, quarum ali-
 quas peculiari dissertazione, Collegio
 fundamentorum inserta, collegit *Ant.*
Matthæi. Observavimus & Syllo-
 gismos eorum nonnullos in forma pec-
 cantes.

cantes. Huc pertinet & Methodus in qualibet materia tractanda seu titulo observata, quæ in *Digestis* satis bona est, in Codice nulla, ibi enim Tribonianus non rerum sed temporum secutus est ordinem.

§. 51. Ad hanc Logicam Iuridicam pertinet & *Conciliatio Antinomiarum*. Hic vexatissima Quæstio: denturne in Iure Antinomiæ? De quo ego non magis dubito, quàm de veritate *Horatiana* sententiæ: Atque opere in magno fas est obrepere somnum. Præsertim cum plures operis socios non iisdem semper credibile sit consiliis usos. Imò quicumque vestigia Iuris Veteris in *Digestis* superesse tradunt, eo ipso admittunt Antinomias. Volebat enim Iustinianus, & profitebatur Tribonianus vetera omnia sublata. Quid dicam de contrariis inter se Iurisconsultorum sectis. Et sunt leges quædam, ubi in terminis unus alium dissentientem allegat, cujus deinde dissensus alio in *Digestis* loco

loco expressè reperitur. Idem CL. mi
 Ictornm docent ab aliis longo agmine
 introducti; Solius sacrae scripturae est si-
 bi ubique constare. Ars Solvendi Anti-
 nomias consistit in eo, ut tueamur aliud
 subjectum vel praedicatum esse in hac, a-
 liud in illa Lege vel propositione, vel
 utrumque esse idem. Quibus autem
 modis probari Aristoteles diversitatem
 & identitatem posse ostendit, tot modis
 solvi possunt Antinomiae. Quod nos in
 peculiari Commentario de Arte solvendi
 Antinomias plenius ostendemus. Anti-
 nomias porro Juris nobilissimas jam
 olim plerasque Glossatores Veteres an-
 te aut circa Accursium collegere, non
 ita multae à posterioribus Ictis inventae
 & superadditae sunt, sed contra conci-
liatio solida ut plurimum recentius re-
 perta est. Accursius conciliationibus
 abundat, sed incertissimis, quod ipse
 perpetuo illo suo, *Vel dic*, fatetur. Sed
 magni illi Iurisprudentiae restauratores
Duarenus, Cujacius, Hottomannus Gor-

dios hosce nodos plerosque secuerunt. Ex quorum scriptis Conciliationes in unum collegere *Hub. Giphanius, Pacius Centur. ἐναρτίοφανεῖων, Nicol. à Salis* in Sicilimentis Iuris, *Nic. de Passeribus* in suo illo libro, ubi se jactat Antinomias omnes solvisse; & reliqua ignobilior turba. Nos desideramus brevem Antimoniarum recensionem vix 4. plagulis constantem ubi addatur una solum primaria solidaque solutio, allegaturque ejus primus Inventor, aut si insolubilis Antinomia est, id quoque ex magni alicujus Viri autoritate breviter admoneatur. Tale breviusculum opus, sed discentibus utilissimum, cum otium erit, *Antinomici minoris* titulo moliemur; *major* enim est qui fusè varias autorum solutiones rationesque earum ac difficultates enarrat.

§. 52. Philologiam ac Philosophiam Legum absolvimus tanquam Interpretationis praeliminaria. Sequitur *Interpretatio Legum* ipsa, quæ est vel *Simultanea;*

Stanea unius legis cum alia, vel *Solitaria* cujuslibet pro se. *Simultanea* est quando vel *Series Legum* ostenditur vel *Summa*, vel *Paratula* conficiuntur. *Series Legum* haberi non potest nisi, habita *serie titulorum*: *Series titulorum* à multis adumbrata est in suis *Oeconomis Juris*, ut à *Wesembecio* & *Giphanio*, *Tabellis* usus est *Wilhelmus Schmucius* in nervosa *Synopsi Juris Civilis & Canonici*, cum cæteri plerique posterius neglexerint. Ex recentioribus laudantur tum tabulæ *CL. Viri Joh. Ottonis Thaboris*, tum *series Titulorum Juris Civilis* inserta egregio *Manuali Jac. Gothofredi*, ubi ille plurimos nodos ex *historia & Edicti perpetui ordine* dissolvit. *Series Legum* cujuslibet tituli in *Digestis & Decreto* ad certam aliquam ex re sumtam rationem, atque ita ad tabulas reduci potest, quod non patiuntur *Codex & Decretales*, in quibus temporum ordine *Rescripta* locantur. Sed nec illic quisquam huc processit, ut ipsas

E 6   leges

leges in tabulas redigeret, quæ in re Theologorum diligentia victi sumus, qui tabellas & Analyses suas ad ipsos usque Versiculos produxere.

§. 53. Seriem *Summa* sequitur, quæ est vel *Universalis* vel *Particularis*. *Universalis* omnium juris librorum, nempe Pandectarum, Codicis, Novellarum, Juris Feudalis, Pontificii, Recessuum Imperii simul; Hanc voco *Institutiones Juris universi*: Quæ in eo differunt ab Elementis Juris §. 22. *seqq.* descriptis, quod hic etiam abrogata & vetus jus breviter recensetur, quod & in suis Institutionibus fecit *Iustinianus*; illic tantum usu recepta hodierno. Methodus interim eadem esto quæ Elementorum. Quod perpetuo observandum censuimus, ne Methodorum varietate discentes turbentur. *Juris Universi Institutiones* qui hactenus composuerit, non recorder.

§. 54. *Summa Particularis* est vel *Librorum* seu *Operum* vel *titulorum*. *Sum-*

ma

ma Librorum est varia pro Librorum
 Juris Varietate. Compendium *Institu-*
tionum Iustinianearum elegans præmit-
 titur in Corpore Juris *Gothofredi*. Sed
 cum ordinem titulorum legumque ser-
 vet, Legum potius in Institutionibus,
 quam ipsarum Institutionum Summa
 dici debet, *Digesta & Codicem* separatis
 Aphorismis egregiè contraxit *Arnoldus*
Corvinus V. CL. Jus Novissimum seu
Novellarum in unum collectum est per
Gudelinum. Institutiones *Juris Cano-*
nici confectæ primum à *Lancelloto* pri-
 vato studio, à cujus morte, accedente
 approbatione publica, insertæ sunt
 Corpori Canonico. Extant & *Institu-*
tiones Juris Canonici M. Antonii
Cucchi & Aphorismi I. Canonici ejus-
 dem *Arnold. Corvini*. Institutiones *Ju-*
ris Feudalis dedit omnium optimè
Herm. Vultejus, quas ipsas iterum sub
 finem in brevissimam Synopsin contra-
 xit. Desiderantur adhuc Institutiones
Juris Casarei, seu Compendium *Reces-*
sum

*suum Imperii Ordinationisque Camera-
lis &c. Desiderantur item Institutiones
Iuris Saxonici methodicè ex Corpore
Iuris Saxonico collectæ. In quibus con-
ficiendis tamdiu cessatum esse semper
miratus; Sed quia dum alius alium ex-
spectat, intermittunt omnes; nos pro-
pediem si Deus adjuverit tum Cæsa-
rei, tum Saxonici Iuris Institutiones
moliemur nisi interim aptior aliquis
prævenierit. Interea pro Iure Cæsareo
legi possunt, imprimis quod Processum
attinet, Pandectæ Camerales Rodinge-
ri. Pro Saxonico verò Georgii Schulzi
Synopsis Institutionum Iustinianæarum
quibus loca Parallela ex Iure Saxonico
adjecit.*

*§. 55. Summa Titulorum quæ in
Glossato Corpore reperitur & manca
& superflua & inordinata est. Quemad-
modum & Gothofredæ superflua & in-
ordinata, dum Legum in titulo ordinem
persequitur; manca, dum ponit tantum
terminos simplices, non totam proposi-
tionem*

tionem. Optimæ in hunc finem sunt
Julii Paci à Beriga Analyfes, nuper in
 Belgio auctiores recufæ. Nos Specimen
 tituli cōtracti dabimus tum ex Digestis
 & Codice, tum ex Novellis. Talis titulo-
 rum summa omnium maximè neceffa-
 ria est in Codice & Novellis, in quibus
 Constitutiones à fequioribus Impera-
 toribus confectæ: nam garrulitate, lon-
 gis proœmiis, & nescio quibus Rhetor-
 icationibus Lectorem non detinent
 modo, fed & confundunt.

§. 56. Ex Digestis placuit tit. 3. lib. 3.
 de Procuratoribus & Defensoribus dif-
 fusus per Leges 78. breviffimo sermonis
 genere fcriptus. Nos tamen Univerfa-
 lia abftrahendo fic contraximus, ut
 omnes tituli Leges ex noftris regulis li-
 ceat derivare. PROCURATOR est,
 qui alterius consentientis negotia ad-
 ministrare confensit. Inprimis autem h.
 I. fermo erit de Judiciali. *Dare eum po-
 test*, cui fuis rebus præesse jure licet l. 8.
 33. 35. §. 1. l. 43. §. 1. *Dari*, qui non pro-
 hibetur

hibetur, *l. 43. pr. §. 1.* Prohibetur in liti-
 bus miles, (nisi agat nomine sui numeri
 vel in rem suam *l. 8. §. 3.*) fœmina, (nisi
 pro parentibus in casu necessitatis) *l. 41.*
 duplex pro uno, *l. 31. §. 1. 2. l. 33.* unus
 pro pluribus in ea causa adversis *l. 43. §.*
 6. *Constituitur* Mandato Domini *l. 27.*
 47. cum consensu Procuratoris, *l. 1. §. 2.*
l. 3. §. 6. 7. 8. §. 1. vel litis contestatione,
 postquam fera est exceptio procurato-
 ria, *l. 8. §. 3. l. 40. §. 3. l. 57. §. 1.* *In causis*
 civilibus omnibus nisi exceptis, exce-
 ptæ sunt: Actio popularis quando pri-
 vatim agentis interest *l. 42. 45. §. 1. l.*
74. & plerumque famosa *l. 39. §. 7.* *Ori-*
tur hinc (1.) Obligatio Procuratoris er-
 ga Dominum, Mandati, *l. 42.* ad admi-
 nistrandum *l. 15.* & quæ consecutus est
 ex hac causa, restituendum, *l. 46. §. 4.* Er-
 ga Adversarium ad suscipiendum judi-
 cium, si consentiente ipso Dominus ca-
 vit iudicatum solvi, *l. 8. §. 3. l. 17.* nisi
 utrobique necessitate *d. l. 8. §. 3. l. 9. 19.*
 21. vel majore utilitate sua *l. 10. 20.* vel
 inimi-

inimicitia cum domino l. 14. 21. vel dignitate l. 8. §. 3. vel praesentia Domini liberetur l. 10. 11. nisi & his casibus periculum sit in mora l. 12. tenetur & adversario judicati; si in rem suam egit, si se obtulit sciens cautum non esse l. 61. Oritur hinc (2.) Obligatio Adversarii, ut cum Procuratore velut Domino, iudicio congregiatur, vide tamen l. 29. 43. §. 5. si, cum pro Actore est, de rato caveat l. 39. §. 1. nisi sit ex liberis, parentibus, fratribus, affinibus, libertis l. 35. pr. l. 40. §. 4. aut dominus rata se habiturum gesta ejus testetur l. 65. aut si pro reo, iudicatum solvi l. 39. §. 4. porro mandatum ad finem continet media necessaria l. 56. 62. non tamen generale transactionem l. 60. Oritur hinc quoque obligatio Adversarii vel fidejussorum erga Dominum, ut utilem in eos actionem habeat l. 27. §. 2. l. 28. nisi procurator sit in rem suam l. 56. Oritur hinc (3.) Obligatio Principalis erga procuratorem, mandati l. 42. 46. §. 5. 6. nisi
Pro-

114 *STUDII JURIDICI*

Procurator (qui non est in rem suam ex
 necessitate *l. 33. §. 5. l. 34. adde l. 79.*)
 defendere recusavit *l. 33. §. 4. l. 35. pr.*
§. 2. in primis l. 43. §. 4. Defendere po-
 test quisvis *l. 34. §. 2. convenibilis faci-*
l. 54. cum tuto effectu l. 51. absentem
d. l. 34. §. 2. l. 64. si de rato caveat l. 39. §.
7. l. 40. §. 2. l. 76. & satisfidet iudicatum
solvi l. 28. 46. §. 2. l. 53. 76. posterius si
fecit etiam cogitur defendere l. 43. §. 6.
 nisi talis intercedat causa , quæ alias à
 procuratore liberat *l. 43. §. 6. l. 44. de-*
 fendere autem est eandem vicem cum
 reo subire *l. 35. §. 3. l. 51. §. 1. Finitur*
 Procuratio excusationibus Procurato-
 ris, de quibus suprâ. A Domino verò li-
 berè ante litem contestatam *l. 16. tum*
 aliis modis , tum si alium postea, vel si-
 mul in solidum prævenientem, dedit *l.*
31. §. 1. l. 32. Lite contestatâ non nisi
 Decreto Prætoris ob eas causas quibus
 aliâ se procurator excusat , item ob
 ob suspicionem *l. 17. seqq. usque ad l. 27.*
 planè autem removere Procuratorem

non

non potest, si in rem suam est, vel retentionis jure utitur l. 25.

§. 57. Ex Codice delegimus titulum §. 10. lib. 6. de CADUCIS TOLLENDIS & rerum difficultate & multiloquentia Justiniani oneratum. Hujus nucleum (reliqua enim verborum sunt cortices) sic extraximus: Si relicta à defuncto §. 14. deficiant id est, fiant impossibilia, morte nempe honorati, vel defectu conditionis, (nam quæ ab initio seu tempore testamenti conditi talia sunt, *pro non scriptis* habentur) fit hoc vel vivo testatore, quæ olim *in causa caduci* esse, vel mortuo, antequam dies relicti cedat, quæ propriè *caduca* dicebantur, jure veteri dies cedebat non nisi apertis tabulis. Hæc ex §. 2. Ast Justinianus constituit, ut morte testatoris; nisi quòd in diem incertam relicta cedunt existente demum die §. 7. Hereditas eorum qui sui non sunt §. 5. & libertates §. 6. aditione, quam Justinianus & ante apertas tabulas admisit §. 1. Cæterùm jure veteri

Lege

Lege Papiâ Poppaâ sub, Augusto caduca redigebantur in fiscum exhausto bel-
 lis ærario *pr. §. 1.* Sed Justinianus quæ
 pro non scriptis, in causa caduci & cadu-
 ca dicebantur, omnia iussit ad substitu-
 tum vel conjunctum venire, §. 3. 4. 5. ad
 substitutū & verbis conjunctum, & co-
 hæredem cum onere §. 11. personæ non
 affixo, sed vicarii patiente §. 9. ad cohæ-
 redem verò & necessariò si cohæres esse
 velit, & pro portione (non, ut alias virili
 §. 11.) sed hæreditatis. §. 10. Ad re con-
 junctum sine onere §. 11. sed præfertur
 ei verbis conjunctus §. 10. His deficien-
 tibus manent apud eum à quo relicta
 sunt §. 8. & hoc quoque de ficiente de-
 mum cedunt Fisco §. 13.

§ 58. Ex Novellis contraximus ter-
 tiam de MONACHIS. Monachus esse
 quivis potest, si triennium in Monaste-
 rio fuerit, sine vestitu ut Laicus, ut appa-
 reat an ipsi Monasteriū & cōtra, placeat;
 Sed servum ob scelera in Monasterium
 fugitivum Dominus retrahere hoc tem-
 pore

potest. c. 2. Biennio elapso Monachus esse incipit, & bona quæ quis tum habuit, fiunt Monasterii c. 6. ita tamen ut quarta ad liberos perveniat. c. 5. Monasterium ædificatum sic consecrabitur: Episcopus tollat manus ad cælum, locumque oratione & signo Crucis consecret c. 1. Monachi cœnobiorum unum habeant cœnaculum & dormitorium c. 3. Abbas, ex Monachorum grege ab Episcopo eligatur c. 9. Monachus esse definit qui voluntariè redit in seculum (sed pœnæ loco inter officiales Judicis provinciæ statuetur) c. 6. Item qui uxorem ducit, quod ei licet, qui cantoris & lectoris gradum non excessit, sed pœnæ loco ab officiis & militia excludetur. c. 8. Trāsitus autem de Monasterio in Monasterium planè prohibetur. c. 17.

§. 59. *Paratitla* sunt systema Legum ad eandem materiam pertinentium ex variis titulis contractarum. Talia Paratitla non habent Summę rationem, sed ipsis interdum Legum libris magnitudine

tudine non cedunt. Suntque aut *Universalia* aut *Particularia*. *Universalia* sunt quæ ex toto corpore Juris sunt, qualia pauca esse arbitror. Omnium tamen maximè quadrant huc *Hug. Donelli* Commentarii Juris Civilis; & *Nic. Vigeli* methodus Juris Civilis, utilissimus liber & ordinatissimus. *Particularia* Paratitla sunt *Wesembecii*, *Cujacii*; Super *Digesta* & *Codicem* separatim, & diligentissimum *Mejeri* Collegium *Argentoratense*, super *Digesta* tantum. Quod tamen non minimam partem *Vigeli* vitula exaratum est. In *Codicem* habemus *Peresium*. *Wesembecio* *Bachovius* *Habnius*que supplementa adduxerunt. Nolo enumerare innumerorum propè, similes curas; quia eos tantum nominare certum est, quibus utendum suaferim.

§. 60. Sequitur *Interpretatio Solitaria* ipsius *Textus*, cujuslibet pro se, seu *Commentarii*. Tales ad *Instituta* sunt innumerabiles vel fredo *Danico* sternendo

nendo suffecturi. Commendantur *Hot-
tomannus, Balduinus, Bachovius, Vin-
nius, Ludovellus*. Sed si verum amamus
rectè *Cujacius*, Institutiones vix inter-
prete indigere, nisi breviusculo margi-
nali & merè textuali annotatore, quem-
admodum parvulâ editione tum *Crispini*
& *Pacii*, tum etiam *Arnoldi Vinni* fa-
ctum est.

§. 61. Super Digesta Codicemque
habemus grandes Commentarios vete-
rum, *Bartoli, Baldi, Jasonis, Decii, &c.* In
quorum stercore multa latent aurea sa-
gaci ingenio eruenda. Restauratâ eru-
ditione prodire annotata *Budæi, Zasii,*
Duareni ad plerasque Leges. *Cujacius*
alia via collegit in unum unius alicujus
Icti Responsa, & super eum comentatus
est, ut super Paulum, Papinianum, Mo-
destinum, &c. Posteriores rarò sunt
textuales, sed vel Paratitlis vel contro-
versis exercentur. Nisi quod nuperri-
mè *Dn. Brunnemannus V. CL.* egregio
diligentiæ exemplò, omnes Codicis
Leges

Leges ordine est persecutus, idemque in Digesta promittit. Cæterum effecit diligentia *Dionysii Gothofredi*, Viri immensorum in Romanam Jurisprudentiam meritorum, (quod de eo elogium est *Cassparis Barthii*) ut Commentariis novis Textualibus vix indigeamus. Ille enim pleraque tum Glossatorum commentatorumque veterum, tum eruditissimorum superioris ævi hominum observata mirabili diligentia congeffit. Unde non tam decebat novos Commentarios cudi, quàm supplementa mitti Gothofredo ex Ictis imprimis hujus seculi, quod & in Batava editione Corporis Gothofredi factum titulus promittit. Sed nec illud laudo, quòd aliorum observationes novis Gothofredi inseruntur editionibus, ita enim antepiores fiunt inutiles, aut posterior habenti priorem, non emitur. Decebat potius ad imitationem *Florum Sparso- rum Hugonis Grotii* separatim velut supplementa Gothofredi ordine Textuum imprimi

imprimi quæ in eo non extent? Antequam hinc abeam, observandum est, cum in cæteris Theologi nos vicerint, *Dion. Gothofredum* effecisse, ut aliquando saltem superiores simus. Neque enim tales perpetuas marginales ad Scripturam notas tam plenas simul & breves, unquam habuerunt. Incepit aliquid in Nov. Test. *VValens* sed multum à fine abest. Sed contra habent illi *Biblia numerata*, ex quibus imprimis *Msta Dorscheana* in multorum hodie manibus versantur. Nos verò *Leges numeratas*, id est, in quibus singulis annotentur autores, qui eam legem vel titulum, vel librum explicuerunt, nondum habemus, nisi quod Magnus Vir, Dn. Marci, Cancellarius Martisburgensis, & Senior Scabinatus Lipsiensis *Codicem numeratum* possidet.

§. 62. *Interpretatio* autem alicujus Textus est vel *realis* vel *textualis*. *Realis* est quæ elicit certas propositiones ex Lege, easq; absolutè tractat, probando,

F

& ob-

& *objiciendo*, objectionesque solvendo, si ita videtur. Illic legem offensivè, hic defensivè propugnant. *Probatio* fit per *autoritates & rationes*. *Autoritates* sunt *Leges aliæ seu Loca Parallela*, item *opiniones doctorum*; tanquam *autoritates universales*, *particulares* sunt *historiæ*, seu *res judicate* in variis dicasteriis, quo pertinent & *consilia*. *Objectio* fit iisdem modis, *Leges autem obstantes in specie* constituunt *Antinomiam*. *Rationes* utrobique pro & contra variæ sunt.

§. 63. *Interpretatio Textualis* est *narratio*, ad legis verba, & vel *Totalis* ad totam Legem, vel *partialis* ad singula verba. *Totalis* agit de *connexione* Legis cum aliis Legibus, *summâ & Partitione* Legis, de *Autore & Historia* Legis, & *occasione* qua lata est. Quò pertinet *Inscriptio & Subscriptio*, quarum illa Autorem, hæc *Locum & Tempus* complectitur. Ad *Historiam* pertinet & enarrare quid eâ Lege profectum sit, quam-

quamdiu duraverit, quid alioqui circa
 eam notabile acciderit, quomodo ali-
 quis veterator ea callidè sit abusus;
 quò pertinent alia memorabilia, v. g.
 ubi in Legibus recensentur tria Juris
 præcepta: Honestè vivere, neminem
 lædere suum cuique tribuere; annotari
 potest acutum illud dictum Barclaji in
 Euphormione; moliri se ille ait Catalo-
gum Legum abrogatarum, in quibus
 has tres primo loco positurus sit. Item
 ubi in Legibus dicitur, *licere servo in cor-*
pus suum se vire; ex quo nonnulli pro-
 bare volunt Autochiriam Jure Romano
 esse licitam; ibi annotari potest: insi-
 gnam aliquem Virum Noribergæ non
 multis abhinc annis Theologo, mœro-
 rem suum melancholicum solanti, ob-
 jecisse textum hunc & licentiam *auto-*
chiriam probare voluisse; Cumque
 Theologus nihil ad textum responde-
 ret, sed aliud jure Divino & naturali di-
 ctari diceret, confirmatus ille in senten-
 tia mortem sibi paulò post conscivit.

§. 64. Et hæc de Interpretatione Totali: *Partialis* consistit in *Textu* constituendo, & constitutum explicando; *Constitutio Textus* absolvitur: Variis *Lectio*nibus, & *Arte Critica* in specie sic dicta, de qua insignis extat commentatio *Gasperis Scioppii*, in qua regulæ traditæ sunt constituendi *Textus*. *Constituti explicatio* est vel per aliam *Linguam* necessariò seu *Versionem*; vel per quamlibet. *Versio* Legum nostrarum Græca ad interpretationem multum facit. Græci enim *Paraphrastæ* & *Scholias*tæ vetustiora nostris exemplaria habuere, historiasque Legum accuratius pernoverunt. Unde *versio Institutionum Theophili* valde commendatur. *Basilica* verò sunt Græca quædam reliqui *Juris versio*. Ut de *Novellis* nihil dicam; quarum *textus originalis* est Græcus. Ex quibus collectæ sunt *Authenticæ per Inerium*, ut vulgò putant, sed contrarium ostendit *Magnus Ictus*, *Dn. Joh. Stranchius* in *Diss. Inerianus*

rius non errans, quam *VVisenbachii* Erroribus Irnerii opposuit. Germanicam Juris versionem dudum moliti sunt egregii Viri, & promovit valde institutum ERNESTUS Princeps Saxo-Gothanus, pietate ac prudentiâ inclytus. Difficilis labor, inprimis in Digestis ob inimitabilem propè styli, in tanta simplicitate brevitate. Sed quoties velocissimos historicorum eosdemque acutissimos sententiis: Salustium ac Tacitum non incommodè Germanos factos cogito; apparet rem vastam magis quam arduam esse. Præsertim cum terminos Juridicos Latinos plerosque satis benè Germanicis expresserint *Speculum Vetus Saxonicum & Suevicum, Recessus Imperii, & hodiernus Curiarum Stylus.* Et scio in celeberrimis quibusdam Dicasteriis studio caveri, ne qua Sententiis vox Latina inseratur.

§.65. *Interpretatio per linguâ quâlibet sive eandem, sive diversâ, vel sensû explicat & dicitur Paraphrasis, vel artes dicendi*

ad verba applicat, & dicitur *Analysis*.
Paraphrasis ita se habet ad Orationem,
 uti Definitio ad vocem. Neque enim ad
 Paraphrasin sufficit ut fiat per verba
 synonyma, nisi fiat per clariora. Huc
 pertinet inter alia *casus formatio*, ob
 quam Accursius meritò commendatur.
 Cæterum præcepta verum sensum eru-
endi, hic enim potissimus est Exegeti-
 cæ Jurisprudentiæ finis, diffusa sunt ad-
 modum. De quibus diligentissimè *In-*
stus Brauen in commonefactione Lo-
gica per *Gerhardum Boddonium*, & *Ber-*
nardum Gosmannum, Rostochiæ edita,
 ubi sub specie tradendæ Logicæ nihil a-
 liud quam Ars Hermeneuticæ, specialis-
 simè, sed breviter nimis ac sine exem-
 plorum luce diducitur. De eadem re ac-
 curatè admodum Autor anonymus *Ar-*
minianus, ut videtur, in *Philosophia*
Scripturæ interprete nuper in Belgio e-
 ditâ. Nec spernenda quæ *Steph. de Phe-*
dericis in lib. de ratione interpretandi
Leges, & *Alciatus* in libris de verb. sign.

tra.

tradidere. Consuluntur quoque non inutiliter Rhetores ubi de genere judiciali *περί πητῆς καὶ διαβολῆς, καὶ ἀντινομίας*, aliisque locis affinibus, docent.

§. 66. Mihi breviter Hermeneuticæ totius fons sic aperiri posse videtur. Paraphrasis, ut diximus, est ita ad orationem, uti definitio ad vocem. Ad faciendam igitur Paraphrasin seu ad interpretandum ponantur primum omnium vocum definitiones; cumque una vox possit esse homonyma, seu habere Definitiones varias, tentetur, cum quibus combinari possit, seu quot fieri possint combinationes definitionum in unam Paraphrasin utiles, seu quarum singulæ possibiles sunt; inutiles rejiciantur. Ut verò ex hætenus retentis veræ eligantur, fiat porro combinatio cum verbis antecedentibus & consequentibus, Locis Parallelis, Historia, loco, tempore, ratione, quia in dubio autor nisi alia id probent, præsumitur non errasse; & si autor est sacer, certum est eam interpre-

tationem rejiciendam quæ cum ratione & historia, seu cum veritate pugnat. Fiat item, & quamprimum quidem applicatio ad mentem auctoris, affectus, ingenium, voluntatem, v. g. prudens non præsumitur ineptum aliquod & frustraneum, neq; exitum habens, in testamento constituisse. Unde semper actus interpretandus ut valeat potius, quam infirmetur. Item, interdum mens est auctoris obscure loqui, explicatè interdum. Obscurè v. g. dedita opera loquebantur Oracula, veteres Pythagorici, autores ænigmatum, Philosophi Chymici. Quoties hi explicandi sunt, fugiendus sensus obvius. Attendatur item ad accentum loquentis, manum scribentis. Quod si verò his complicationibus fiat, ut nulla denique paraphrasium tolerari possit. Ibi necesse est transponi literas, & quæcunque sunt Artis Steganographicæ vel Cryptographicæ præcepta: Observari, an corruptus sit textus vel distinctio, an non voces trajiciendæ, an

non

non aliquæ omiffæ vel superfluç, adhibendique alii Tropi seu immutationes probabiles & possibiles non jam Dictionis, sed Orationis. Quod si jam nulla Paraphrasis seu sensus est tolerabilis, Oratio dicitur obscura. Si verò multæ simul, ambigua; plerumq; tamen una aliqua ex combinationũ cum circumstantiis capite est probabilior. Ex quo patet breviter, fontem Hermeneuticum esse duplicem (1.) combinationem variarum cujusq; dictionis, phraseos, com-
matis, periodi; inter se & cum circumstantiis, ut appareat quæ possibilis, & si plures possibiles, quæ probabilior (2.) si verò nulla tolerabilis significatio illâ combinatione emergat, levem ac probabilem immutationem seu Tro-
pum, Orationis interpretandæ.

§. 67. *Analysis* est Applicatio Regularum alicujus ex artibus dicendi ad Orationem præsentem. Estque Grammatica, Rhetorica, Logica. Grammatica vocces in se, earum Orthographiam, Pro-

sodiam, Etymologiam, Syntaxin, Distinctiones ad Syntaxin pertinentes
 ejusque velut signa, (uti accentus
 signa sunt Profodiae) persequitur. Voces autem *in se* cum considerat, enarrat
 earum significationem, derivationem,
apposita, epithera, opposita, Synonyma,
periphrases. vid. sup. §. 43.
44. 45. Analysis Rhetorica est Troporum
Dictionis, Orationis; Schematum,
 omniumque, de quibus supra §. 46. motu
 rorum item affectuum. Analysis Logica
 est: Occurrentium Definitionum, Divisionum,
Propositionum, Syllogismorum, Ordinis;
 & singulorum non solum ratione
inventionis seu locorum ex quibus
sumta sunt, sed & ratione judicii
 seu maximarum, ad quas exigenda sunt
consideratio. Non mirandum est hic
 quaedam recurrisse supra in Philologia
Juris monita, quia illic ex variis textibus
colliguntur, hic ad unum textum
annotantur. Quemadmodum in Antinomico
colliguntur omnes Antinomiz,

mix, in singulis tamen textibus fusius & separatim solvendæ, ut ex illo in textum saltem digitus intendi possit. Et ita in universum in Philologia Juris & Philosophia æquum est loca legum saltem allegari & colligi, non verò singula fusè tractari, quod ipsi textui reservandum.

§. 68. Ita omnes Interpretationis fontes breviter, sed dilucidè ut spero, & profundè (claritate enim & altitudine fontes commendantur, magnitudo ex iis vel lacus vel amnes efficit) aperuimus, iisque, ut spero, facem præluximus, qui Philosophia levius tincti ad textum aliquem explicandum, ut Academia- rum mos est, accedunt. Nam vulgare carmen:

*Premitto, scindo, summo, casumque si-
guro,*

*Perlego, de causas, conenoto & obji-
cio.*

quo in Textibus explicandis vulgò utuntur, in nostram Methodum resol- vitur. *Premitto* pertinet ad Interpreta-

tionem textualem totalem §. 63. *Scindo*
 ad Analyfin Logicam. §. 67. *Summo* est
 species Interpretationis Simultaneæ
 §. 53. *seqq.* *Casum figuræ* ad Paraphrasin
 §. 65. 66. *Perlego* ad Analyfin Gramma-
 ticam, Rhetoricam §. 67. *De Causas &*
Obijcio ad principalem textus proposi-
 tionem, *connoto* ad secundarias ex textu
 propositiones, utrobique Interpretatione
 reali §. 62. Nunc admoneamus con-
 ronidis loco, quando quibus ex his fon-
 tibus utendum sit. Et arbitror *Analyfin*
Logicam, Grammaticam, Rhetoricam
tum demum cum aliquod singulare &
observatu dignum occurrit adhiben-
 dam; nam specialior omnium Analyfis
 ad informationem puerorum pertinet,
 qui vulgaria etiam Grammaticæ, Logi-
 cæ, Rhetoricæ Præcepta adhuc imbibe-
 re debent. Et optandum, ut illi qui Ju-
 risprudentiæ præparantur, etiam Gram-
 maticam, Logicam, Rhetoricam ex li-
 bris Juris discerent; Theologi ex Bi-
 bliis Castellionis, Libris Ecclesiæ cujus-
 libet

libet Symbolicis ; Medici ex Galeno, Celso, & recentioribus quoque, quia & illorum stylus spernendus non est. De *Interpretatione Reali* distinguendum, vel enim Commentarius scribitur super textum tantum, v. g. *Beust.* ad l. admonendi de jurejur. *Del-Rio* ad l. transigere. *Jac. Gothofredi* ad L. Rhodiam de Jactu. *Richter* ad Auth. Habita. C. ne filius pro Patre; quo casu permissum est ob inopiam alio qui dicendorum, effundere se in materiam, quæ in textu continetur, eamque absolute & realiter tractare; Talem Interpretationem quondam dicebant *Solenni apparatu* factam; Vel commentarius scribitur super totum librum, quo casu, propter multitudinem alio quid dicendorum, tantum permissum est, propositiones ex textu elicere, & controversias quæ occasione textus moventur, annotare. Sed ratione propositionum permissa est tantum probatio per locorum Parallelorum additionem, & defensio per locorum ob-

stantium solutionum. Ratione verò tam propositionum, quàm controversiarum licitum est Interpreti tantùm remittere lectorem ad autores qui quæstionem absolutè & realiter tractarint. Exceptis controversiis de sensu Legis, quæ propriè ad munus interpretis spectant & ab eo accuratè sunt pertractandæ. Antinomix solutio fiat ad eam Legem quæ inter pugnantes maximè obscura est, & sedes difficultatis. In altera fiat tantùm ad illam remissio.

§. 69. Ita tandem Jurisprudentiæ Exegeticæ pelagus emensi sumus; sed videmur nobis ad fretum Gaditanum pervenisse, ubi ex mediterraneo mari in Oceanum transitus panditur. *Jurisprudentia enim Polemica* ita^m infinitum diffusa est, ut exhauriri non possit, novi enim quotidie casus emergunt. Intereadanda Jurisconsulto opera est, ut cognititas saltem regiones lustret, id est, casus jam ventilatos colligat & decidat; ita cum ad nova littora tempestate defere-

tur,

tur, id est, in novos casus incidet; ope magnetis, id est, Juris naturalis facile se explicabit.

§. 70. Dicemus autem tum de *Principiis decidendi*, tum de *Collectione Decisionum*. *Principia decidendi* sunt *Ratio ex Jure Natura*; & *Similitudo, ex Jure Civili certo*. Nam si accuratè rem consideremus, omne *Jus Civile* magis facti est quàm Juris: Quia probandum est non ex natura rerum, sed ex historia seu factò. Probandum enim est, Legem esse promulgatam, consuetudinem introductam; deinde probandum etiam est, qui legem tulit, ejus rei potestatem factò & pacto sibi acquisivisse. Unde patet, legem ex conventionem populi valere. Cumque certi juris sit, in iis ubi pactum non intercessit, obtinere jus merum; patet in iis casibus, de quibus lex se declaravit, secundùm *Jus Naturæ* esse judicandum. Quemadmodum in casu cessantium Statutorum judicatur secundùm *Jus commune*. Si observarent hoc

De-

Decisionarii, facilius se extricarent; verum illi ad similes potius materias Jure Civili decisas respiciunt, & ex illis ad has argumentantur, quæ res illis magnam perplexitatem parit; sunt enim plures uni similes, & unus ad hanc, alius ad aliam similitudinem confugit. Ideò tutius arbitror, referre se ad merum immutabileque Jus Naturæ. Et perinde mihi videtur, ac si quis quæ in Statutis passim de equorum evictione placuerunt, velit & ad asinos trahere. Ad mulos tamen trahi an possint, dubium est. Et puto non posse: Mulus enim magis est asinus quàm equus, quia partus sequitur ventrem, mater autem est asina. Confugiendum tamen nonnunquam ad alias *Leges Civiles similes, vel ex verbis, vel mente Legislatoris*. *Ex verbis*, quando Legislator vel *semel in universum*, vel *in certa materia* declaravit se hoc velle. *Semel in universum*, v.g. in Jure Saxonico longâ consuetudine Dictionum receptum est (qui mos valet pro

pro lege) casus dubios decidendos potius ad similitudinem aliarum Legum Saxonicarum, quàm Juris communis. *In certa materia*, v.g. Jure Civili cautum est, ut quæ de viris dicuntur, eadem de foeminis intelligantur, nisi singularis lex vel ratio impediatur. *Ex mente Legislatoris*, quoties eadem ratio subest, v.g. Jus Saxonicum vetus dicit: *Der Pfaff nehme Gerade*. Quæritur jam an Canonici sumant Geradam, qui propriè non possunt dici Pfaffen / quia eos Sacramentum Ordinis accipere necesse non est. Et respondendum est: Sumere illos quoque per rationem legis. Quia Geradain compensationem iis data est, qui non sunt capaces supellectilis Castrensis, des; Heergeràthes / quales sunt foemina & Ecclesiasticæ personæ. Canonicis enim interdictum bellum esse, inde patet, quia effuso sanguine humano contrahitur irregularitas, quâ tollitur præbenda. Cùm igitur duosint principia decidendi: Jus Naturæ & Lex similis; &

à ma-

à materia una ad aliam valere argumen-
tum, quoties siluit Legislator, non
aliunde constet, quàm ex similitudine
rationis, ratio autem Legis pendeat ex
Politica illa parte, quæ dicitur *Nomo-
thetica*; apparet Jurisconsulti in dicaste-
rio sedentis duos oculos esse *Scientiam,
Juris Naturalis, & Scientiam Nomotheticam.*
Quemadmodum casus jam tum
decisi per *historiam* retrò actorum, &
exegefin Legum cognoscuntur; de qui-
bus *suprà*.

§. 70. *Juris Naturalis* non minutissi-
ma quæque, sed *principia* tantùm perse-
quemur. Eaque primùm *ex sententia*
aliorum, deinde & *nostra*. Alii qui circa
Jus Naturæ philosophati sunt, videntur
esse hi potissimùm: *Plato, Aristoteles,
Epicurus, Cicero*. Et temporibus recen-
tioribus: *Hugo Grotius, Sforzia Pallavi-
cinus, Th. Hobbes, Job. à Felde, Rob.
Scharrok*. *Plato* passim *Juris* fundamen-
tum statuit, τὸ κοινὸν συμφέρον, publicam
utilitatem. In libris de *Republica* *Thra-*
Syma-

Symachus disputat *Justum* esse: Potentiori utile. *Aristoteles* & cum eo *Stoici* statuere *Juris Naturæ* esse fundamentum: *Naturæ* convenienter vivere; & quicquid *naturæ* rerum, id est, statui eorum optimo & perfectissimo cõveniat, id justum esse. *Epicurus* statuit *juris naturæ* esse, quicquid mibi reverà utile est, quicquid nempe producit voluptatem animi & tranquillitatem mentis. *Cicero* in libro de *Officiis* & alibi eo imprimis utitur fundamento: Neminem sibi soli natum, partim patriam, partim parentes, partim amicos sibi vindicare.

§. 71. *Recentiores* ita tradunt: *Hugo Grotius*, *Juris naturæ* esse, quicquid convenit cum natura Societatis ratione utentium, seu quicquid cum *Societate* compatibile est; sumit igitur quod ab *Hobbio* negatur, hominem esse naturã *socialem*. *Sforzia Pallavicinus* in libro *eleganti de Bono*, post multas disceptationes ita statuit: Justum esse, quicquid naturæ placet. *Naturæ* autem nomine intel-

intelligit : Principium motus & quietis in mundo, quod necesse est sapiens esse, quia motus tam pulcher ordinatusque est. *Th. Hobbes* in subtilissimis de Cive Elementis sic procedit : Statum hominum esse vel extra superiorem, vel sub superiore seu in civitate. Illic esse jus merum omnium in omnia seu jus belli, sed cum status belli sit exitiosus, teneri quemlibet sanâ ratione duce, *ut se disponat ad pacem*, seu statum in una civitate, quantum in se est, constitutâ autem civitate simpliciter Juris esse *quicquid civitati placuit*, neque aliud ibi naturæ jus obtinere. *Joh. à Felde* in Elementis Jurisprudentiæ principia Aristotelis reduxit & expolivit. *Rob. Scharrok* in lib. de Officiis secundum Jus Naturæ ita arbitratur : Summum Bonum, cum *Epicuro* esse voluptatem animi. Peccata autem ideò fugienda, quia sunt contra voluptatem animi, esse enim velut verbera incorporalia. Unde *κεῖ τήντιον* Injustitiæ esse, si quid animo quodammodo repugnante

gnante fiat. Putat igitur Deum sic creaf-
se animum nostrum, ut naturalis quæ-
dam inter ipsum & ea quæ peccata di-
cuntur, sit *ἀντιπαθεία*.

§. 72. Hos facile inter se conciliabi-
mus, explicatâ nostrâ sententiâ. Scilicet
Juris natura tres sunt gradus : *Jus stri-*
ctum, equitas, pietas. Quorum sequens
antecedente perfectior, eumque con-
firmat, & in casu pugnantia ei dero-
gat. *Jus strictum* seu merum ex ter-
minorum definitione descendit, &
est si rectè expendas, nihil aliud quàm
Jus belli & pacis. Nam inter personam
& personam tam diu est jus pacis, quam
diu alter non incepit bellum, seu læsit.
Inter personam autem & rem, quia res
non est intelligens, perpetuum est *Jus*
Belli. Et licet leoni hominem discerpe-
re, & monti hominem ruinâ opprime-
re: Contra homini frenare leonem, per-
fringere montem. Victoria autem per-
sonæ super rem reique captivitas dicitur
possessio. *Possessio* igitur dat personæ
jus

jus in rem, jure belli, dummodò res sit nullius. Nam si res est alicujus, non magis illam lædere aut auferre licet, quam alterius servos occidere, aut alterius perfugas recipere. Si igitur alterum alter vel in *persona*, vel *rebus* suis læsit, dat ei jus quod habet in rem seu jus belli. Est autem & inter læsionis species deceptio perniciofa, quâ damnum datur *menti*, ex quo descendit servandorum promissorum necessitas. Ex quo patet Juris Naturæ meri unicum præceptum esse: *Ne minem lædere*, ne detur ei jus belli. Huc pertinet *Justitia Commutativa*, & Jus, quod *Grotius* vocat *Facultatem*.

§. 73. *Aequitas* seu æqualitas, id est, duorum pluriumve ratio vel proportio consistit in harmonia seu congruentia. Et coincidit cum Principiis *Aristotelis*, *Grotii* & *Feldeni*: Hæc requirit, ut in eum qui me læsit, non bellum internecinum instituam, sed ad restitutionem; arbitros admitti, quod tibi nolis, alteri non faciendum; item ut puniatur non

tã

tam imprudentia, quam dolus & malitia; item ut infirmentur contractus subtiles, & circumventis subveniatur. De cætero jus strictum observari ipsa æquitas jubet. Huc pertinent *Hobbii* dispositiones ad pacem. Sed æquitas dat solùm jus laxè dictum, seu *Grotii* stylo aptitudinem uni; alteri verò obligationem plenam, v.g. *Æquum est, ut qui dolosis subtilitatibus se à meo debito liberavit, mihi nihilominus teneatur, sed mihi non datur in eũ actio persequēdi; actio enim vel exceptio, vel quæcunque postulatio ex jure mero descendit (nisi aliquid Lex addat) ille tamen est obligatus ut mihi det.* Hinc illud præceptum: *Summ cuique tribuere.* Sed Lex aut Superior dat æquitati exitum, & ex ea nonnunquam actionem vel exceptionem tribuit.

§. 74. Tertium Juris principium est voluntas Superioris. Et huc quæ *Trasymachus* apud *Platonem* suprà dicebat: *Justum esse potentiori utile.* Superior autem est vel natura, Deus: Eiusque voluntas

fit
na-
am
us
al-
dat
Est
tio
ex
o-
Ja-
Te-
uc
us,
st,
tio
ia.
is,
in
ci-
at-
eri
on
am

luntas iterum est vel naturalis, hinc *Pietas*, vel *Lex*, hinc *Jus divinum positivum*; vel superior est pacto, ut homo, hinc *Jus Civile*. *Pietas* igitur tertius est gradus *Juris Naturæ*, tribuitque cæteris perfectionem & effectum. Nam Deus, quia omniscius & sapiens est, *Jus* merum & æquitatem confirmat; quia omnipotens, exequitur. Hinc coincident utilitas generis humani, imò decor & harmonia mundi, cum voluntate divina. Ex hoc principio jam ne bestiis quidem & creaturis abuti licet. Huc reducuntur meditationes *Sforzia Pallavicini*. Ex hoc fundamento, ne se ipso quidem abuti licet, quia nos ipsimet sumus Dei, cui omnipotentia tribuit jus in omnia. Hinc illud præceptum: *Honestè vivere*. Cùmque *Jus strictum* & æquitas careat vinculo *Physico*; Deus accedens efficit, ut quicquid publicè, id est, generi humano & mundo utile est, idem fiat etiam utile singulis; atque ita omne honestum sit utile, & omne turpe damnum.

sum. Quia Deum justis præmia, injustis
 pœnas destinasse ex ejus sapientia con-
 stat: Et quæ destinavit perfecturum
 omnipotentia ratio evincit. Existencia
 igitur Entis alicujus sapientissimi & po-
 tentissimi, seu Dei, est Juris Nature fun-
 damentum ultimum, quæ à nobis Ma-
 thematicæ certitudine demonstrata,
 cum prodibit in publicum, disjectura
 est penitus nebulas ab Atheis veritati
 offusas.

§. 75. Alter Jurisconsulti in casibus
 decidendis oculus est *Nomothesia*, cujus
 principium utilitas Reipublicæ, quæ ita
 est ad Rempublicam, uti pietas ad mun-
 dum & Rempublicam universalem. De
 Nomothesia præclare differuere *Hoppe-
 rus* in *Seduardo*, *Conringius* tum in præ-
 fatione *Hopperi*, tum in *Civili Pruden-
 tia & Propolitico*. Consistit autem salus
 populi, suprema Reipublicæ Lex, in bo-
 nis ipsorum civium tanquam materiæ,
 & conservatione Regiminis tanquam
 formæ. Nam & *Lipsius* duo ait inspi-
 cienda;

G

cienda;

cienda; naturam populi & naturam Regni, quod commendat *Bæclerus* in *dis. de Politica Lipsiana*. Bonum Regiminis consistit in Jure publico, & tali cæterarum quoque Legum formatione, ut mutatio præcaveatur. Bonum civium consistit in ἠδαιμονία & ἀνταρξία, seu bonis animi & fortunæ. Quamquam egestas homines non solum ridiculos, ut ait Poëta, sed & improbos facit. Ad ἠδαιμονίαν, seu virtutem pertinent omnes Ordinationes Politicæ, in primis quibus educatio & conversatio, tanquam principia malorum & bonorum morum formantur; item præmia virtutibus, pœnæ vitiis. Ad ἀνταρξίαν pertinent Leges de Commerciiis, Manufacturis, Sumptuariæ, &c. Ad utramque simul pertinent Leges, quæ Jus privatum & Judicia formant, nam si cuilibet jus suum tribuitur, evitantur peccata retinentiū, & paupertas amittentiū. Danda autem opera non solum, ut cuilibet jus suum tribuatur, sed & citò. Quò pertinent

nent Ordinationes Processus. In his omnibus præclaræ sunt meditationes *Octavii Pisani* in *Lycurgo*, qui docuit, quomodo formatâ conversatione & educatione in ipsa radice possint evelli scelera ; & quomodo si omnia coram Magistratu autoritate publicâ gerantur consignenturque libris publicis, ut *Venetii* in Banco, possint evitari Processus. Sed huc perfectionis non venimus, det tamen Jurisconsultus operam, ut ad eam quantum potest, accedat.

§. 76. Hactenus diximus de principiis decidendi, dicamus nunc de *Collectione Decisionum* seu *Controversiarum*. Ubi facilius res dictu est, quàm in Exegetica, sed difficilius factu. Nam non tam multa puncta sunt, nec tam multi conficiendi libri, sed quò pauciores, tantò grandiores. Collectio *Controversiarum* est vel *brevis*, vel *diffusa*. Collectio *brevis*, videamus quomodo fieri debeat, & quomodo facta sit. Fieri debet libro, qui vocari potest *Breviarium*.

Controversiarum, quale est in Theologicis Manuale *Becani*, aut Breviarium *Hülsemanni*. *Breviarii Juridici* videamus *Materiam & formam*. *Materia* consistit in quæstionibus (1.) *dubis*, ita excluditur pars Didactica, ea nempe quæ Legibus expressè decisa sunt, (2.) *juridicis*, ita excluduntur philologicæ, philosophicæ, (3.) *hodiernis*, ita excluduntur abrogatæ; (4.) *ratiores* quoque Pandectis infra explicandis reservantur. Ponendæ enim hîc sunt *illustriores*, *dis-sensionibus* nobilitatæ.

§. 79. *Forma* consistit in ordine & modo tractandi. *Ordo* sit idem qui Elementorum §. 7. *se* usque ad §. 26. & Institutionum §. 3. *Modus tractandi* consistit in *rationibus dubitandi & decidendi*. Utrobique allegentur tantùm loca Elementorum & Legum, quæ vel obstare, vel pro nobis esse videantur. *Elementa* enim ita comparata esse debent more Mathematico, ut ex iis omnes quæstiones possint decidi. Et quemadmodum

Isaacus

Isaacus Barrovius in sua Euclidis editione Cantabrigiensi, certis signis Brachygraphicis utitur: Ita h. l. si argumentum ex textu Elementorum vel Legum fit à simili, contrario, causa, effectu, genere, toto, parte, alioque loco Topico, pro quolibet sit certum signum; ita qui textum evolvit, & signum intuebitur, vim argumenti facile perspiciet, eoque ipso ingenium exercebit, nec quicquam brevitatis ei officiet. Sed hæc aliquando exemplo magis & factis, confecto tali Breviario, quàm nunc verbis ostendimus. v. g. pro loco à contrario esto signum O (O à simili O). à causa O —. ab effectu — O . à genere O . à specie O . à toto O . à parte O . Et quoties duæ Leges vel duo loca Elementorum conjuncta demum vim concludendi ostendunt, ibi potest adhiberi signum, † v. g. l. 20. D. V. O. † l. 10. D. de Leg. Ex autoribus verò citentur ii tantum qui quæstionem præclare tractarunt, & argumenta pro & contra plurima firmissimæque collegerunt.

gerunt. Item qui plurimos alios citant.

§. 80. Diximus quomodo *Collectio Controversiarum* brevis fieri debeat, videamus *quomodo facta sit*. Et sanè habemus multorum Libros Exercitationum, Controversiarum, Decisionum, Resolutionum, Quæstionum, Disputationum, sed qui scopo nostro accommodati sint penitus, si verum amamus, nullum. Nam si quæstiones philologicas v.g. de origine & usu vocabulorum, historicas v.g. de titulis Imperatoris Justiniani, de Legum Autoribus, tempore, &c. philosophicas de Definitionum, Divisionum, methodi rectitudine, phisicas & ad factum pertinentes, v. g. de partu octimestri, de notis virginitatis, de purgationibus vulgaribus; item vetustate abolitas, quid Justiniani, Theodosii, Constantini ævo in usu fuerit, demas, sæpe dimidius liber & ultra, simul auferetur. Quid autè opus tantoperè his rebus occupari, quæ substantiam Juris non

non ingrediuntur, aut quid opus tanto-
 perè abolita jura curare, nisi veremur
 fortasse, ne aliquando revoluto anno
 Platonico, sub Arcadio, Honorio & Ju-
 stiniano, Judices, Assesores, Antecesso-
 res & Advocati fiamus. Quos igitur po-
 tissimùm commendem non invenio;
 eligant, ut cuique placet, *Forsterum*,
Sutholt, *Ludovellum*, *Treutlerum*, curis
Bachovii & *Hunnii* nobilitatum, Reso-
 lutiones ipsius *Hunnii*, *Hackelmanni*
 Quæstiones illustres ad allegandos in-
 primis Autores accommodatas; nihil de
Arumæo, *Fomanno*, *Locamero*, cæteris-
 que dicam, continuâ exscriptione ean-
 dem ferram reciprocantibus. Ut taceam
 esse Autores plerosque mixtos, ut Præ-
 cepta, Exegesi, Historiam, Contro-
 versiasque jungant, in quibus *CL.*
Struvii Syntagma commendatur. Inpri-
 mis verò *CL.* viri *Joh. Strauchii* Proto-
 Syndici h. t. Brunsvicensis Dissertatio-
 nes placent, quibus ille desertâ Metho-
 do Justiniana, naturalem secutus est, &

Elementa à Controversiis Typorum
formâ separavit. Hunc ego cum *Lud-*
ovello ac *Trentlero* maximè suaferim.
Nec contemnendus est *Schnobelius* ve-
lut *Trentleri* Epitomator.

§. 81. *Collectionem Controversiarum*
brevem excipit *diffusa & plena*. Eaque
iterum tum *qualis facta est*, tum *qualis*
fieri debet. *Qualis facta sit*, nimis mani-
festum est. Huc enim pertinent grandes
libri *Decisionum* ex variis *Dicasteriis*,
Rotis, *Parliamentis*, v.g. *Rotæ Roma-*
næ, *Genuensis*, *Senatus Pedemontani*,
Tholosani, *Sandæi Frisicæ*, *Guilielmi*
Grotii Belgicæ, *Molinæi Consuetudines*
Parisienses, *Royz Decisiones Lithuani-*
cæ, *Fabri Sabaudicæ*, *Gailii*, *Minsyngeri*,
Gylmanni Camerales, *Schepliz Con-*
suetudines Marchicæ, *Decisiones Fa-*
cultatis Juridicæ Lipsiensis in Sigismun-
di Finckelthussii Observationibus, &
Scabinatus Lipsiensis in Magni Carp-
zovii Variis. *Jenensium Responso col-*
legit Richterius; huc aliarum *Facultatum*

Aca-

Academicarum Consilia, Tubingen-
 sium, Ingolstadiensium, Marpurgen-
 sium, Altorphinorum. Et Consilia pri-
 vatorum: *Pauli à Castro, M. Antonii*
Natta, Coleri, Klockii, Vesembecii Ju-
nioris, Mundii, & quis omnes fando
 comprehendat? Sed verum est iudicium
Hug. Grotii, præf. lib. de Jur. Bell. ac Pac.
 Autores Consiliorum magis ad gratiam
 consulentium, quàm æqui bonique na-
 turam responsa sua accommodasse. Præ-
 tereo jam multos alios per omne jus
 diffusos, ut Opera *Prosperi Farinacii,*
Menochii Arbitrarias Judicum Quæ-
stiones, & variorum: Communes Opi-
 niones, ut *Villalobii, Vivii,* eorumque
 ex quibus suum Jus controversum con-
 traxit *Nic. Vigelius,* unus omnium ma-
 ximè adhibendus; nec spernendus *Petr.*
Greg. Tholosanus in Syntagm. Jur. Univ.
 §. 82. In his Autoribus laudabile est,
 quòd novos emergentes casus perpetuè
 memoriæ consignant, Orbemque Juri-
 dicum continuâ auctione locupletant,

quod non faciunt Autores Exercitationum & Commentariorum, semper vetera ruminantes, quapropter & Practico atque in rerum usu versanti hi parcius legendi, illi diligentissime pervolvendi sunt. Sed desidero ratione materiae, quod immiscent etiam casus pervulgatos atque aliis dudum decisos, item casus per se manifestos, & ex generalium, quæ certi juris sunt, subsumptione merè determinabiles. Deceret potius ad alios Autores tantum supplementa addi, non inutilibus repetitionibus orbis oneretur; aut si quid ab iis dissentias, vel novam aliquam rationem objectionemque habeas, id quoque admoneri; non omnia denuò exscribi, sumtusque Typographis & Lectoribus sine necessitate conflari. *Ratione Formæ*, ordinem illi optarem, qui vel nullus esse solet, vel non naturalis. Nec nimis fusè una quaestio tractanda est, ut faciunt Autores Confessoriorum, qui ut tantò grandiore & pretiosiore, si Diis placet, laborem suum reddant.

reddant, in omnibus Propositionibus obiter occurrentibus tamdiu distinetur quàm in Quæstione principali. Unde fit, ut in vulgatissimis certissimisque axiomatibus, textibus & autoritate Doctorum stipandis desudent, Propositionem verò principalem & maximè controversam sæpe sine ulla probatione relinquant, aut jejunis frigidisque tantùm ratiunculis Topicis, non accuratis demonstrationibus muniant. Quod jam olim admonuere *Conradus Summenhart* in lib. de Contract. & *Thomius* Facultatis Juridicæ Lipsiensis quondam Decanus Ordinarius, in sua Oratione de Studio Juris. Utinam imitarentur illos, quos toties citant & crepant Jurisconsultos veteres, qui paucissimis sæpe lineis magnam argumentorum vim presserunt. Ego non dubito Responso aliquo Ulpiani vel Scævolaë vix paginam occupante, nostros illos bonos Decisionarios supra 10. plagulas impleturos. Ab hoc tamen vulgi grege sejun-

xit se *Anton. Faber* in Codice Sabaudico, egregièque nostris hominibus præluxit facem, quomodo solidè simul breviterque disputari possit. Laudabilis quoque & ad veterum Jurisconsultorum dicendi rationem compositus mos est, quo Facultates Scabinatusque Saxonici, Lipsiæ in primis, in suis Consiliis Germanicis, (vocat *Informations-Urtheil*) rationes utrinque summâ brevitate & nervositate ventilant.

§. 83. Huc pertinent & Tractatus variorum de variis materiis. Iisque vel Juris, v. g. de Fideicommissis *M. Ant. Peregrinus*, de Mutuo *Salmasius*, de Pignoribus *Negusantius*, de Pactis *Alexander ab Exea*, de Matrimonio *Th. Sanchez*; vel de Terminis Facti sed ad Jus applicatis, ut de Surdis, Mutis *Michalorius*, de Fœminis *Carpzovius*, de Molendinis *Hering*, &c. Interdum non certum aliquem titulum, sed aliquid à variis materiis tam Juris quam Facti abstractis tractant. Uti *Corsetus* de Geminazione,

Joh.

Joh. Bapt. Costa de Retrotractione, ut innumeras id genus Disputationes taceam, quales collectæ sunt in *Tomos Disputationum Basileensium*. Tractatus veteres omnes ferè collecti sunt in *Tractatum Tractatum*, vastum opus aliquoties editum. Additus est plenus admodum & diligens Index totum unus volumen absolvens. Sed desidero nimias repetitiones, dum non nucleus Autorum insertus est, sed integri. Cum tamen sæpissimè inclusi sint plures Auctores de eadem materia, quorum unus pleraque cum altero eadem habet. Recordor me in Tractatu Tractatum aliquando legisse duos de Ludis Tractatus, unum *Paridis de Puteo*, alterius nomen non succurrit. Horum unus alterum ad verbum exscripserat. Ita fit, ut in certis materiis nimis dives sit opus, in aliis verò pauperrimum. Quare imposuit *Drexelio*, qui ei persuasit, ut ipse narrat in *Aurifodina*, hoc opus in Jure, aliorum librorum omnium instar esse.

Operæ pretium esset, si reformarentur hi Tractatus Tractatum, omitterentur aliena, contraherentur varii Auctores de iisdem materiis in unum; & adderetur nucleus ex plurimis Tractatibus, de variis materiis interim, hoc imprimis seculo, editis. Id olim potuisset facile fieri, eâdem operâ quâ Index cum Summariis contextus est, nunc quoque Index ad eam rem multum adjumenti præstare potest. Sunt & speciales Tractatus Tractatum, v. g. Tractatus de Pactis uno volumine editi sunt, item de Testamentis, &c. Tractatui Tractatum Juridicorum apud Theologos quodammodò respondent *Biblia Critica Anglicana*, in quibus variorum selecti Tractatus Theologici, ad loca Scripturæ sunt collecti. Est & aliud opus Juridicum, Tractatui Tractatum non absimile, quod vocatur: *Repetentes*. Angli, ut audio, moliuntur in Philosophia Curiosa simile aliquid, quod inscribent *Bibliothecam Philosophicam*, in quam vario-

variorum Scripta Philosophica, Physica, Mechanica, Mathematica, Curiosa, selectis Contemplationibus & Experimentis plena compingent. Sed ut ad Tractatus Juridicos redeam, confectis illis Pandectis Juris, de quibus mox, poterimus Tractatibus facile carere. Præsertim cum in iis sæpissimè vix dimidia pars ad ipsam materiam pertineat. Legat mihi aliquis ex, gr. *Th. Sagittarii* de Comitibus Palatinis Tractatum, mirabor, si decimam partem de proposita materia agere dicet.

§. 84. Diximus de *Collectione Controversiarum diffusa*, qualis facta est, dicamus, qualis fieri debeat. Ubi iterum videamus tum de *Præparatoriis*, nempe *Repertoriis*; tum de *Syntagmate ipso*, quod dicemus *Pandectas Juris*. *Repertoria ab aliis varia confecta sunt*, quid nobis videatur subjiciemus. *Aliorum conatus* quod attinet, extat *Bredenodii Repertorium Juris Civilis*, tanquam *Index Legum Justinianæarum*, quem
uti-

utilissimum sanè ad usum quotidianum, miror non recudi. Ex Doctorum placitis collectum est *Repertorium Bertachini*, & *Conclusiones Cardinalis Thufci*. Huc pertinent Lexica, ut *Speidelij Thesaurus Reigeri*, *Loci Communes Brunori à Sole* cum Additionibus *Jac. Schultes*. Huc pertinet *Bibliotheca Juris*, exstruenda magis de novo, quàm ab ullo pro dignitate fundata. Nam quod olim *Nevifanus* & *Freymonius* tentarunt, exiguum admodum & mancum est. *Bolduani* & *Draudii* *Bibliothecæ Juridicæ*, (illius separata, hujus in *Bibliothecam Classica* n inserta) sunt ex *Catalogis librorum* confectæ, ubi multi recensentur libri, neque editi, neque unquam edendi, ova nunquam posita, ungelegte *Eyer*/ut ille dicebat. Deinde cum libros ipsi non aspicerent, sed tantum titulos in *Catalogis*, effectum est, ut sæpè quid in libro tractaretur, non assequerentur, sunt enim *Tituli Librorum* haud rarò nimis magnifici, multumque

tumque à materia abludentes. Erant præterea à uterque Jurisprudentiæ imperiti, unde etsi liber reverà extaret, & titulus libro corresponderet, ignorabant tamen, sub quem titulum in sua Bibliotheca referrent. Unde tutissimè se facturos crediderunt, si referrent sub titulum ab Autore præscriptum, sed reverà ineptissimè egerunt, quia Tituli Autorum libris præfixi, ut plurimum sunt Oratorii magis & pomposi, quàm Technici & accurati. Optandum igitur esset, ut Bibliotheca *Draudii* Classica non continuaretur solum (pervenit enim ad annum 1625.) sed & reformaretur. Continuationem ejus molitus est *Meisnerus*, *Torgaviæ* Rector, sed Reformationem addidisse non puto: Mortuus opus interruptum reliquit. Bibliothecam *Practicam* promisit *Jac. Gothofredus*, in sui *Manualis* partem practicam adhuc edendam inserturus, sed nihil aliud, quàm promisit. Miror verò nullum *Juriconsultorum* præstitisse

tisse quod in Scriptoribus Medicis *Joh. Antonidas van der Linden* / & in Bibliotheca Theologica *Gisbertus Voëtius*. Promisit tale aliquid *Paulus Busius* in Præfatione Commentarii sui ad Pandectas , sed nec ille fidem suam liberavit. Interea aliquid huc faciunt vitæ Jurisconsultorum Germanorum *Melchioris Adami*. Et hæc de *Bibliothecis Juris*. Quibus affines sunt *Sedes Materiæ*. Solebant enim Jurisconsulti sequioris ævi ad certas leges materiam aliquam plenè & solenni apparatu tractare; indicem igitur talium habere , operæ pretium est, ut quærendi labor absit. Talis Index sed nimis brevis insertus est Institutionibus *Julii Crispini*, plenior ordine Alphabetico in *CL. VVoldenbergii Manipulis*. Deceret similem Indicem apud Philosophos condi , ut hæc obiter dicam, ut constet ad quæ loca *Aristotelis*, *Magistri*, & *Thomæ* quæ Quæstiones à Commentatoribus ex professo tractentur. Respondent proportionem *Loca*

Classica

Classica Theologorum. Hæc possent in allegando singulari aliquo caractere vel notâ ad differentiam, tam apud Theologos quàm Jurisconsultos designari.

§. 85. De Repertoriis vidimus aliorum conatus, dicamus quid nobis videatur de *Locis communibus Juris instituendis*. De quorum videamus *Causa Efficiente, Modo causandi, Materia, Forma, Fine* seu *Uso* vel *Effectu*; differunt alii qui de *Locis Communibus* præclarè *Bartholomæus Keckermannus*, sed maxime in ordine ad Politicam. *Causa Efficiens* esse debet Societas aliqua ex multis correspondentibus conflata, neque enim unius hominis opus est, quemadmodum igitur in Italia conspirant Academix, seu Collegia Eruditorum, de quibus vide *Sachsum* in præfatione *Ampelographix*, & *Besoldum* in *diff. de Universitatibus, Corporibus, Academiis*: In Gallia celebre est Collegium illud nobile aliquantisper silens, nunc

nunc redivivum, del' Esprit: In Anglia Collegium Londinense Medicorum & nobilis illa Societas Britannica cui primarii quique totius regni, eruditissimi- que Viri intersunt, ex qua nuperrimè prodiit *R. Hooke Micrographia* seu de rebus non nudo, sed armato per Microscopium visu spectabilibus: In Germania Collegium Medicorum Naturę Curiosorum; nomine, Curioso illi Gallico, cujus meditationes in Germanicum nuper versæ, consonans. Ita decebat & Istos per Germaniam, præsertim qui in Academiis otio fruuntur, ad rem tam præclaram qualis est Index Juris Universalis, seu Loci Communes Juris, conspirare. Neque enim facile creditu est, quantum conjunctæ vires possint. Hinc Romano Catholicis præclara edendi magna commoditas est, in libro enim qui unius hominis nomine prodit, sæpe laborant tota Monasteria. Ita *David Doringius* Bibliothecam Juris Universalem laudabili magis volun-

tate

tate quàm factò molitus, variorum manibus usus est, sed ultra literam A non pervenit in suo Alphabeto.

§. 86. *Modus Causandi* in eo consistit, qua ratione labor inter eos distribuendus sit. Quidam statuere materias aliis alias assignandas, unum debere omnia colligere quæ ad Tutelam & Curam; alium, quæ ad Hæreditates ab intestato; alium quæ ad substitutionet pertinent &c. Nam ita & olim moris fuisse in Italia, ut quidam Doctor in certa aliqua materia excelleret, in aliis esset planè infans, quemadmodum de quodam narrant qui omnes pernoverit Substitutionum difficultates, in cæteris hæserit. Et decere hodie quoque ut in Academiis Professores non ratione Librorum Juris, sed ratione materiarum distribuerentur, alius haberet Materiam Successionum, alius Juris inter vivos; alius Criminalia, Feudalia, Ecclesiastica quasi Semi-Publica; alius Processum, alius denique Institutiones seu Synopsis omnium

omnium. Ego quod ad rationem di-
 stribuendi Professiones, non reprehendo, nam & Medici sic distribuere. Sed
 in L. Com. colligendis ob stare judico, quòd ita singulis Collectoribus pervolu-
 tandi sint omnes libri. Decet igitur potius non materias, sed libros in eos di-
 stribui. Hac ratione, ut aliis assignentur autores Veteres: Bartolus, Jason, Alexander; aliis recentiores. Aliis
 Theorici, aliis Practici; aliis Germani, aliis Itali; aliis Consilia, aliis Dicasteriorum Decisiones; aliis Tractatus, aliis Commentarii. Adde quæ
 suasit Janus Cæcilius Frey in via ad Scientias & artes.

§. 87. *Materia*, seu Objectum sunt
 autores & quæ ex iis excerpuntur. Auto-
 tores adhibeantur ante omnia ii qui alios solent citare, & allegationibus pa-
 ginas complere, ex iis allegationes transcribantur, vel saltem ad eos fiat remis-
 sio. Deinde fiat gradus ad eos qui Libros Miscellaneos scribunt, v. g. Obser-
 vatio-

di- vationes *Cujacii, Salmasii* ad *Jus Roma-*
 en- num & *Atticum, Hottomanni Quæst.*
 Sed illustr. *Emendationes Anton. Augustini,*
 co, &c. Quod enim in his boni reconditum
 vo- est, non facilè apud eos quæritur. De-
 tur inde promoveatur pes ad scriptores
 di- Tractatistas. Et ex iis annotetur sub ti-
 en- tulum quidem materiæ, de qua agunt,
 on, nihil aliud quàm nomen auctoris qui de
 liis hac materia scripserit; de cætero nihil
 na- excerpatur ad illam materiam perti-
 Di- nens; sed ea potius quæ aliena interse-
 ra- runtur. Similiter ex Commentatori-
 quæ bus nihil aliud excerpatur quam sicubi
 ad aliquid ad textum annotant quod ad
 eum non pertinet. De cætero anno-
 unt tur ad *Leges numeratas* (de quibus
 Au- sup. §. 61.) quis de eo textu in specie scri-
 i a- pserit. Nam si ad totum Librum scripse-
 pa- rit, ad totius quoque libri frontispicium
 an- hoc annotetur.

§. 88. *Forma* Excerpendi est ut perle-
 Li- gatur primùm Auctoris Index (vel Sum-
 cer- maria) qui si diligens est, excerpatur ipse
 io- & per

& perlegi liber cursoriè tantum deina
 potest. Annotentur Autoris non l
 bri & capita, hoc enim nimium, sed pa
 ginæ, dummodo prænotes qua editio
 sis usus. Et potest deinde & alius faci
 lè obiter supputare in sua editione. In
 Titulis autem maxima diligentia est ad
 hibenda, ut accuratè assignentur, sed be
 ne fieri poterit ex Elementis ubi in Par
 titionibus Termini Juris enarratur.
 Addatur *Bernardus Lavinheta* Mona
 chus Ordinis Minorum in Com. ad ar
 tem Magnam *Lullii*, ubi terminos juri
 dicos non ineptè recenset: Ut tamen ti
 tulos assignari denuo necesse non sit,
 commodissimum est Dictionarium
 chartâ purâ distingui & cuilibet voci in
 latere annotanda ascribi. Porrò quo
 ties autor de materia tota agit, annotetur
 locus ad Vocem simpliciter, v. g. de
 Dominio. Sin de certo aliquo subtri
 tulo, ad illum annotetur, v. g. de modis
 acquirendi Dominii seu Caulis, vel de
 nique de certa in aliquo subtitulo quæ
 stio.

ione, v. g. sitne Donatio modus ac-
quirendi Dominii. Et cum formantur
tales Quæstiones ut plurimum duobus
locis fieri debet annotatio. v. g. ista pro-
xima annotari debet ad Dominii cau-
sam, & ad Donationis effectum. Ideò
ex uno loco ad alium fiat remissio, ne i-
dem bis annotari debeat. Quæstioni ad-
datur signum A. vel N. vel D. ut sciamus
autor affirmet, neget, an dubiret. Item
signum unde sciamus, tractetne fuse,
accuratè, &c. quod & admonet *Drexe-*
lius, in *Aurifodina*.

§. 89. *Vsus, Finis & Effectus* Loco-
rum Communium hic esto: Ubi quili-
bet pensum absolverit, fiat deinde col-
lectio in unum, sed ita, ut jam fiant tot
libri, quot Personæ in conficiendis ipsis
Pandectis adhibebuntur & quot distri-
butiones. Cum enim *Pandectarum*
confectio fieri debeat secundum mate-
riarum distributionem, sit v. g. uni assi-
gnata materia *Institutionum*, alii *Legat-*
orum, alii *Codicillorum*, ita in unum
H librum

librum conscribantur collectanea de Legatis, in alium de Codicillis, &c. & cuilibet sumū detur, ut evolutis auctoribus ex iis nucleum conficiat in Pandectas referendum.

§. 90. *Syntagma ipsum Juris Universi, seu Pandectæ* fiant, ut dixi, ex Locis Communibus, eodem ordine, quo Elementa, Institutiones, Breviarium. Ponantur propositiones quantum fieri potest universales, & controversiæ casusque tantum ii, qui sunt dubii. Addantur rationes demonstrativæ ex Elementis, & sicubi difficilis objectio est illa solvatur, leves omittantur. Si casus in Legibus decisus est, non allegetur alius auctor, nisi ille rationem aliquam egregiam decisionis afferat, aut objecta diluat. De cætero in qualibet quæstione vel casu anotetur unus tantum auctor, qui primus eum attulit ac determinavit; addantur illi tantum qui novas quasdam rationes de suo attulerunt, aut solverunt. Et Allegata quidem addantur
mar-

marginis. Nec erit incommodum si in uno libro Elementa, Breviarium, Pandectæ imprimantur, sed diversis Typis. Talem Pandectarum librum certum supra duo Volumina in folio non impleturum, quia in nulla disciplina & Facultate plus librorum, minus rerum est quam in Jurisprudencia, & cumulantur repetitiones in infinitum. Perfectis jam Pandectis fastigium impositum erit Jurisprudenciæ. Jamque silere cogentur loquacissimi illi exscriptores & consarcinatores Tractatistæ, quia Index horum Pandectarum instar omnium tractatum erit. Si tantum audebunt aliquid in Jure scribere, qui novum aliquem dubium casum observaverunt. Nam Theorica ad Jurisprudenciam Exegeticam & Historicam pertinentia propriè ad Jus non spectant, idè nec Pandectis inferenda. Quicumque autem aliquid in jure confectis Pandectis scribet, non repetet quæ in Pandectis continentur, sed supplementa

ta tantum novasq; observationes emittet. Hæc quæ de conficiendis Locis Communibus & Pandectis diximus, ridebunt illi qui ignorant quid diligentia & ordo possint. Ego verò certus sum 30. homines opus hoc quantumcunque est, triennio absolvere posse. Sed quod rectè in alio argumento suasit *Janus Cæcilius Frey*, incipiatur ab autoribus vetustissimis ordine temporum, ut haberi semper ac consecrari memoriæ primus Inventor possit. Nisi verò quamprimum suscipitur negotium, vereor ne succrescente quotidie nova segete, ita oneretur denique suffoceturque inutili librorum mole Jurisprudencia; ut facillior nunc labor, omnem tandem humanam diligentiam vincat.

§. 91. Delineavimus *Ideam Jurisprudentiæ perfectæ*, absolvimusque quod difficillimum erat, magnitudinem rei vel votis assequi. Sequitur ut *viam grassandi ad ejus Adyta* designemus. Illic diximus quæ *Doctori*, hinc quæ *discipulo*

necessaria sint, dicemus. Illic explicata sunt quæ ad perfectissimum Ictum, in Dicasterio aliquo operæ pretium facturum, requiruntur; hîc enarrabimus quæ ad ponendum Tyrocinium & prima boni advocati rudimenta pertinent. Quemadmodum & in parte Generali Didactica primò in Idea de ipsis subiectis, Causis, Objectis seu speciebus Habitus usque ad §. 40. in reliquis 4. Paragraphis tanto brevius de ipsa discendi ratione usque ad finem sumus meditati: Ita hoc loco imperfectius, Methodum nempe discendi docendique, prout cujusque intentio est, vel ad summa contendendi vel in secundis tertiisque consistendi, restat sub finem explicemus. Toties autem aliquis sibi ipsi præceptor esse potest, quoties non admonebimus Præceptore indigere, adhibito tamen manu ductore & illa jucundius faciliusque discet. Caterum tria erunt *Curricula* hujus viæ unum *Elementare*, alterum *Exegeticum* tertium *Polemicum*.

§. 92. Notandum hîc , cum certum tempus assignabimus, (1) exactè sed non circiter definiri. (2) hoc esse pro mediocribus ingeniis, neque enim tardos subsistere , neque celeres prævenire veto. (3.) non debere aliquem esse assiduum & accubuum. Satis erit & plus satis , si quodtidie horæ juri impendantur ad summum *sex*. Cujus duæ horæ cum Præceptore, si quis est, duæ ruminati, reliquæ duæ lectioni volitanti maximè historicæ impendantur. Lectio autem *Historica*, de qua impostero non amplius dicemus , instituaturo modo: *Historia Universalis* studiosè cognoscenda est; deinde *Historia nostrorum Temporum*, & hæc tempore *Curriculi Elementaris*, imprimis *Historia Religionis hodierna* §. 34. 40. & *dogmatum* §. 36. *Imperii, status Rerum publicarum per orbem* hoc tempore. § 39. Quando vero gradus fiet ad *Compendium Librorum Authenticorum*, seu tempore *Curriculi Exegetici*, lega-

tur

tur diligentius Historia Romana. §. 30. 31. 32. 33. Denique cum ad Breviarium Controversiarum, seu Curriculum Polemicum perventum erit, legatur Historia Juris interna seu Leges Variarum Rerumpublicarum §. 28. Historia Ecclesiastica Regiminis §. 37. Historia rerum Germanicarum & mediæ ævi §. 38. Ita singula singulis accuratè correspondebunt.

§. 93. Nunc age ad ipsa Curricula Studii Juris progrediamur. *Curriculum Elementare* continet *Historiam Juris rudem, Terminos usitatiores, & Præcepta Elementaria*. Diximusque supra §. 68. optandum, ut pueri qui Jurisprudentiæ destinantur prima Latinitatis rudimenta discant ex libris Juridicis, v. g. Institutionibus Justinianæis, tit. de Origine Juris, Verborum significatione & Regulis Juris. Sed cum hoc vulgò non fiat, de ordinariis saltem dicamus. Diximus enim *Parte generali* §. 42. ab Anno 12mo usque ad 18vum primario ex-

ercendos in ea professione, ad quam destinantur. Ut autem reliqua studia ibi enumerata ne omittantur, studio Juris ut §. 92. dixi non dabuntur horæ quotidie plures quàm quatuor. Unde non omnia hæc tria *Curriculi Elementaris* membra conjungenda sed ita separanda sunt, ut *Historia Juris rudis* ante omnia cognoscatur, ab urbe Roma condita ad nostra tempora usque deducta, exemplo tituli de Origine Juris. Poterit hæc in tres plagulas contrahi, & ita accuratè pernosci duabus septimanis. Interea in defectum alterius legatur *Jac. Gothofredi & Guil. Forsteri Historia*. Sed deest illis historia Juris recentis. Sic cognoscet nomina, tempora, Autores & differentias librorum Authenticorum. Libros autem Authenticos voco, ut semel in univèrsum moneam, non tantùm *Leges Veteres*, sed & *recentes*, ut *Recessus Imperii*, *Corpus Saxonicum* & cujusque *Reipublicæ statuta vel Reformationes*.

§. 94. Historiam sequuntur *Termini*
Vsitatiores & incredibile est quantum
 in qualibet disciplina valeat termino-
 rum cognitio, quos Mathematici non
 immeritò præmittunt. Hi quomodo
 dispositi esse debeant; per Partitiones,
 diximus §. 7. & 22. In defectum verò
 Libelli sic, ut optamus confecti, adhi-
 beatur *Compendium Jurisprudentiæ*
Valtezi, in Belgio forma rz. editum, sed
 defunt hic quoque termini Juris Ger-
 manici mediæ & recentioris. Hic Præ-
 ceptore opus est, qui ad meliorem defi-
 nitionis intellectionem *Casum* aliquem
 eumque maximè notabilem ridiculum-
 ve ex historiis veris data occasione
 confingat, v. g. ad exemplum Testa-
 menti inter liberos, introducat regem
 Philippum inter filium Demetrium &
 Persea controversias testamento com-
 ponentem, & similiter de cæteris. Nam
 notæ quò sensibiliores sunt & notabi-
 liores hoc plus valent ad memoriam per
 §. 14. & 23. *Part. General.* Nec incom-

H 5

mo-

modè Termini inter discentes à præceptore sic distribuentur, ut unus hujus, alius alterius termini historias memoriter recitare possit. §. 13. *Part, General.* & quia interrogando excitatur judiciū, (v. *præfat. ubi de Exemplo Socratis*, unde *Jonstonus* in *Idea Hygieines Collegia Interrogatoria* commendat) jubeantur ipsi casus applicare ad terminos & contra. Detur & opera, ut pro pluribus terminis fiat unus casus, ut tanto plus connexio memoriam juvet. His poterunt impendi menses 2¹.

§. 95. Post Terminos sequantur *Præcepta Elementaria*, ea, cum omittenda sint quæ ex Terminis ipsis manifesta sunt, & cuilibet rustico patent, si terminos intelligeret; remanebunt pauca ferè in solennitatibus tantùm consistentia. Omittendum præterea est Ius vetus & abrogatū (ut diximus supra §. 23.) Cujus rei ratio reddenda est hoc loco; Erunt enim fortasse nonnulli qui vulgari modò à *Iustinianæis Institutionibus* in-

ci-

cipiendum, deinde ad Digesta Codi-
 eemq; progrediendum putabunt. Quo-
 rum mihi nunquam placuit ratio, sic
 enim (1.) orientur inutiles repetitiones,
 (2.) singuli hi Libri Juris Veteris pro-
 prium ordinem habent, hinc confusio
 discentium. (3.) sæpe ille ordo est ine-
 ptissimus (4.) illi libri continent multa
 ab usu remota, nemo autem alicui La-
 tinam Linguam traditurus incipit à
 fragmentis obsoletis *Ennii & Pacuvii*
 tametsi tempore priora *Cicerone* fue-
 rint, & eorum qui cum judicio usum
 à non usu separare possint, stylum
 juvent. Imò volunt præclari quidam
 docendi magistri in Latinitate instillan-
 da à recentioribus incipiendum, quo-
 rum & Phrases & res nostro ævo com-
 modiores. Frustra respondent Leges ve-
 teres originem hodiernarum esse, quæ
 ex illis fluxerint; nam & obsoleta Lati-
 nitas *Ciceroniana* origo est. In discen-
 do autem non semper natura rerum, sed
 commoditas spectanda est. Originem

judicio confirmato deinde facile discent. (5.) illi libri ob multa vetustatis vestigia statumque Republicæ à nostro abhorrentem sunt difficiliore, hinc (6) confusio fit Jurisprudentiæ Exegeticæ & Didacticæ & (7.) tiro præter rerum difficultatem etiam verborum obscuritate oneratur, (8.) imò inseruntur juventuti falsæ opiniones de Republica hodierna & Regimine Romani Imperii, ut eundem cum veteri esse arbitrentur statum, nempe Monarchicum, in quem errorem lectio juris veteris, & hodierni ignoratio plurimos Ictos duxit, quod non male conqueritur pessimus alioquin autor: *Hippolytus à Lapide*. Quem verò librum potissimum commendem interim, qui in defectu conficiendorum Elementorum Juris legatur, quique jus hodiernum, methodicè breviterq; tractaverit, non invenio: magno nescio an pudore meo, an Jurisprudentiæ dedecore. Porrò ut præcepta Elementaria hodierna tanto melius
reti-

retineantur, detur opera Præceptori in-
 tet explicandum, ut cuilibet placito ju-
 ris, etiam arbitrario, rationem assignet,
 aut congruentiam quandam interdum
 ridiculam excogitet, v. g. Testes in testa-
 mento requiri septem, quia 7. sint Sylla-
 bæ horum verborum: *testes in testa-*
mento. Talibus utuntur Iudæi in do-
 cenda lingua Hebraica. Porro tam in
 definitionibus, quàm præceptis allegen-
 tur ad marginem loca legum Classica,
 eaque inter docendum evolvantur, ut
 paulatim affuescant stylo Legum & ac-
 quirant memoriam in illis Localem,
 promptitudinem evolvendi, & confusam
 cognitionem. Cognitis igitur Terminis,
 impendentur Præceptis Elementari-
 bus 3. Menses. Et ita Curriculum Ele-
 mentare anno dimidio absolvetur.

§. 96. *Curriculum Exegeticum* sequi-
 tur. Sed ne nunc quidem ad ipsorum Iu-
 ris librorum ordinatam totalemq; per-
 lectionem tiro ducendus est, antequam
 combiberit Breviarium Controversia-
 rum

rum, seu Curriculum Polemicum ab-
 solverit. Quia alioqui nullo usu leget,
 non intelligens, quo quid collimet. Sed
 si controversias pernoverit, non solum
 scopum videbit, sed & inter legendum,
 proprio Marte nova ab aliis non depre-
 hensa ipse, ad hujus vel illius controver-
 siae decisionem spectantia observabit.
 Ut tamen quoad summa rerum capita
 perinde sit, ac si Libros Legum Authen-
 ticos legisset, proponantur (1.) *Series*
Titulorum (2.) *Institutiones Juris Uni-*
versi seu Compendium librorum Au-
 thenticorum (3.) *Antinomiae. Series*
Titulorum per tabulas optimè discetur
 imaginando sibi fortiter Methodum
 Triboniani, & quantum fieri potest, ti-
 tulos unius libri sub unum genus com-
 mune redigendo. Adde supra §. 52.
 Nos certè Libros Codicis 12. versibus
 sic complexi sumus, unoque sic cujusli-
 bet titulos comprehendim⁹, ut qui hos
 teneat facile è vestigio judicare possit
 ad quem librum pertineat quilibet titu-
 lus,

lus, cum tamen in Codice tam multi sint unius libri tituli. Series Titulorum Iac. Gothofredi maximè placet : & poterit mense absolvi, dum accedat postea evolvendi exercitatio.

§. 97. *Institutiones Juris Universi* seu Compendium Librorum Authenticorum quomodo conficiendum sit, diximus §. 53. Hoc jam Juriscultori pervolvendum est, ut non solum quid Juris sit, sed & quid Juris fuerit, discat, quorum illud ex Elementis, hoc ex Institutionibus hauriet. Institutionibus enim his, seu Compendio inferenda erunt & abrogata, quemadmodum in suis Institutionibus Justinianus ipse eorum non obliviscitur. Alleganda sunt ad marginem & evolvenda loca Legum, non solum Classica, ut in Elementis §. 95. *fin.* Sed omninò omnia ad rem pertinentia, ita tamen, ut Classica singulari signo vel caractere dignosci à cæteris possint. Pro Institutionibus Juris interni in defectum adhiberi poterit Jurisprudencia

Ro-

Romana *Vulteji*, non brevis illa in Belgio formâ 12. edita, de qua §. 94. sed grandior in forma 8. edita Marpurgi, quæ munus hoc non incommodè implet. Quia verò plurima Elementis præoccupata sunt, poterunt tribus mensibus absolvi Institutiones; evolutio enim non in Collegio fiet, sed domi. Præceptor aliqua tantùm loca extra ordinem huic vel illi evolvenda proponat in ipso Collegio, diligentia excitandæ causa. *Antinomia* quomodo in brevem libellum colligendæ, quem diximus *Antinomicum minorem*, explicatum §. 51. Sed sic tractandus. Primò evolvantur Juris loca, & tentet Juris Studiosus, an possit proprio Marte penetrare, tum in quo Leges obstent, tum quomodo conciliandæ. Deinde consulat alios qui Antinomialiam solverunt, non quòd eorum solutionem memoriæ mandare necesse sit, sed ut artem solvendi ipsis exemplis discat, assuescatque Leges etiam ab aliis non conciliatas ad harmoniam redigere.

re.

re. Sed eas, quas magni viri insolubiles
 judicant, diligenter memoriae mandet.
 Igitur poterit Antinomicus mense uno
 non difficulter absolvi. Sed talis qualem
 requiro, scriptus non est, poteritque
 quatuor plagulis comprehendi. Quare
 totum Exegeticum Curriculum itidem
 semestri finiatur. Interim durante Cur-
 riculo Exegetico, poterit Juris cultor
 Collegiis Disputatoriis paulatim assue-
 scere, Curias etiam & Judicia frequen-
tare, & Acta Publica evolvere, quæ res
incredibiliter ad praxin & realia præ-
parat.

§. 98. *Curriculum Polemicum* sequi-
 tur, quod alterum Studii Juridici an-
 num sibi deponit. Nunc igitur ad Bre-
 viarium Controversiarum accedat Stu-
 diosus Juris, non quasi jam Judex, sed
 hæctenus ut cognitor tantum. Brevia-
 rium quomodo conficiendum & ab
 alienis segregandum sit, diximus §. 78.
 (sed cum tale nondum confectum sit,
 cogemur interim ingratis nostris
 Tren-

Trentlero uti.) Quomodo autem adhibendum sit, nunc dicemus, remque planè singularem in publicum profereamus: Mixturã nempe Collegii Disputatorii & Practici in isto super Breviarium Collegio experiundam. Scilicet sint discipuli ad minimum 12. horæ diei impendendæ duæ. Quæstiones quolibet bihorio tractentur 12. 6. discipuli sint respondentes, 6. oppositæ, seu 6. actores & 6. rei. Quilibet 2. quæstiones minimum defendat vel oppugnet. Modus tractandi non sit diffusus syllogisticus, sed Germanicus practicus, ut in iudicio. Inde discent von Mund auß in die Federverfahren / seu ore tenus proponere, & ex tempore respondere & replicare. Actor formet casum in seinent Satz / in sua propositione, & afferat argumenta pro, Reus respondeat & afferat argumenta contra, brevissimè sine inutilium verborum coacervatione, hæc reciprocatio bis fiat. Præses verò tanquam Iudex concipiat sententiam, eique

que rationes decidendi inserat. Ita ad-
 rit hoc compendium, quòd multa argu-
 menta simul congerentur in unum, non
 proponuntur syllogisticè, nec in vitiatio-
 nibus tempus teretur, aut assumptioni-
 bus, aut gratiarum actionibus. Et quia
 in foro, aut deliberationibus, orationi-
 busque publicis argumenta non propo-
 nuntur syllogisticè, discet ita Juris cul-
 tor vim argumenti percipere, & laten-
 tem errorem detegere, etsi non sit syllo-
 gisticum. Neque enim Logicæ, neque
 Latinæ linguæ discendæ causa tale Col-
 legium Disputatorio-Practicum habe-
 tur. Erit & hæc utilitas, quòd in Re-
 sponzionibus & Replicationibus ex-
 temporaneis, quolibet suum sermonem
 sine alterius interpellatione, ut in publi-
 cis magnorum virorum orationibus
 moris est, deducente, meminisse necesse
 est multorum alterius argumentorum
 vel responzionum, quod nisi assuetus non
 potest, assuescet autem optimè juvenis
 tali Collegio Disputatorio-Practico.

Vul-

// Vulgaris enim in Academiis disputandi
 mos in communi vita non est usitatus,
 tum quia Latinus, tum quia interrup-
 tionibus creber. Sed in publicis con-
 fessibus, deliberationibus, concertatio-
 nibus Senatorum, Legatorum & Advo-
 catorum non licet alterius sermonem
 interrompere. Quare & juvenes in Aca-
 demiis paulatim ad usum communis vi-
 tæ sunt præparandi. Porrò Actor casum
 formatum Reo ac Judici communicet
 die proximo antecedente. Brevitate au-
 tem summa opus est, ut qualibet hora
 possint absolvi 6. Quæstiones. Sed hæc
 adhiberi potest egregium artificium,
 nempe plures Quæstiones cognatæ
 ejusdem materiæ possunt commodè in
 unum casum compingi, quemadmo-
 dum & in Judiciis multæ Controversiæ
 simul concurrunt. Ita res facillimè exi-
 tum sortietur, poteritque anno absolvi
 Breviarium, etsi 3600. Quæstiones
 contineat. Ad argumenta autem pro &
 contra habenda, Disputantes loca Le-
 gum

gum & Doctorum in Breviario citata
 evolvent, ita poterit unus alterius ratio-
 nes praevidere.

§. 99. Atque ita totum Studium Juri-
 dicum biennii spatio finietur, & plus
 fortasse efficietur, quam quinquennio
 illo vulgari, quod auctor Menippi Ano-
 nymus, sed, ut conjicio, *Joh. Valentinus*
Andreae in Magia Christiana ad tam exi-
 guum temporis spatium, si inutiles oc-
 cupationes subtrahantur, reduxit, ut in
 Lustris hujus pudeat misereatque. De-
 curso hoc biennio, desinet Studiosus
 Juris Discipulus, esse, jamque ipse si-
 bi Controversiarum judicium arroga-
 bit, &

*tandem custode remoto,
 in aprici gramine campi*

per Jurisprudentiae vasta spatia volita-
 bit, leget Libros Legum Authenticos
 pedetentim, Titulos Legesque maximè
 necessarias primâ vice, cæteras pro gra-
 dibus in libro illo supra §. 47. laudato
 assignatis, subinde addet; eliciet inde
 quæ

quæ ad variarum Controversiarum De-
 cisionem faciunt, & novas regulas, nova
 universalia, ab aliis neglecta fabricabit;
 adhibebit Commentarios, penetra-
 bit in rationes Legum, & sibi paulatim
 ipse Legislatoris prudentiam saltem, ni-
si & personam sumet. Deinde in vastum
 Controversiarum Pelagus progressus,
 observabit Dicasteriorum consuetudi-
 nes, traditasque eis à majoribus senten-
 tias, pugnas dissensusque invicem & pro-
 ratione populorum, pro rerum publica-
 rum diversitate variantia jura notabit,
 discetque ex immotis juris naturæ prin-
cipiis & utilitate publicâ continuò nexu
firmas demonstrationes deducere, &
 inanes pragmaticorum argutias, & alle-
 gatiunculas, & contortos ex Doctorum
 autoritate impertinente, & applicatio-
 ne Brocardicorum ineptâ nodos, scien-
 tiæ invictæ gladio secare. Hunc ego ve-
 rum Juris Philosophum, hunc Justitiæ
 Sacerdotem, hunc Juris Gentium &
quod ex eo pendet, Publici atque Divi-

ni consultum dixerò, cui possit committi
 ti Respublica, quem neque ineptæ status
 it; rati unculæ ad novandum impellant, ne-
 ra- que à promovenda publica salute inanis
 im juridicarum quarundam spinarum me-
 ni- tus deterreat; concident spontè sua
 ma Macchiavellistarum convicia, (ipsi se
 us, Politicos, & si Diis placet, etiam Stati-
 di- stas vocant) qui Jurisconsultos rerum
 en- imperitos, cautelarum scientes, ineptos,
 pro Legulejos vocant; desinentque Princi-
 ca- pes gulonum quorundam Aulicorum
 it, Consilia, aut verius jugum pati, quando
 in- egregius vir autoritate & eloquentiâ
 exu- munitus, Consiliis suis non æquitatem
 & magis quàm utilitatem, (inseparabiles
 lle- rectè æstimanti socias) circumponet.

S. 100. Hoc omine finiremus, nisi
 io- præstaret *dispersa* quædam in superiori-
 en- bus in unum contrahi, primùm *Compu-*
 ve- *tationem temporis*; deinde *Catalogum*
 itiz *desideratorum* ad imitationem *Fr. Ba-*
 n & *tonis in Augmentis Scientiarum.*

Com-

192 *STVDII IVRIDICI*

Computatio temporis hæc est:

Anni,	Menses,	Septimanæ.	A.	M.	S.	
Pro Historia Juris rudi.	.	.	2.	.	.	(3.)
Terminis Juris.	.	2.	2.	.	.	(4.)
Præceptis Elementarib.	.	3.	.	.	.	(5.)
Summa Curriculi Elem.	.	6.	.	.	.	(6.)
Pro Serie Titulorum.	.	1.	.	.	.	(7.)
Institutionibus Univerf.	.	4.	.	.	.	(8.)
Antinomico minore.	.	1.	.	.	.	(9.)
Summa Curriculi Elementaris &						(10.)
Exegetici fimul.	1.	.	.	.	.	(11.)
Pro Curriculo Polemico feu Breviario						(12.)
Controversiarum.	1.	.	.	.	.	(13.)
Summa Studii Juris.	2.	.	.	.	.	(14.)
Reliquum tempus lectioni liberæ, pe-						(15.)
regrinationibus, praxi, & negotiis vitæ						(16.)
tribuendum.						(17.)

CATALOGUS DESIDERATORUM hic esto:

- Ad perficiendam Jurispradentiam fiant
- (1.) *Partitiones Juris.* f. 7. (21.)
  - (2.) *Sciagraphia Juris in artem redigendi.* f. 20. (22.)
  - (3.) *No-* (23.)

PARS SPECIALIS. 193

	(3.) <i>Novum Juris Corpus</i>	S. 21.
S.	(4.) <i>Elementa Juris.</i>	S. 23.
2.	(5.) <i>Reformatio Brocardicorum.</i>	S. 24.
2.	(6.) <i>Cöpendiü Menochii & Mascardi de Probationib⁹ & Præsumptionibus.</i>	S. 25.
.	(7.) <i>Theatrum Legale.</i>	S. 28.
.	(8.) <i>Historia Mutationum Juris.</i>	S. 28
.	(9.) <i>Historia Irenica.</i>	S. 40.
.	(10.) <i>Philologia Juris.</i>	S. 41.
&	(11.) <i>Philosophia Juris.</i>	S. 42.
.	(12.) <i>Concordantia Iuridica.</i>	S. 43.
io	(13.) <i>Tropi, Formule, Adagia Juris.</i>	S. 45. 46.
.	(14.) <i>Arithmetica Juris.</i>	S. 49.
oe-	(15.) <i>Antinomicus Minor.</i>	S. 51.
ita	(16.) <i>Institutiones Juris universi.</i>	S. 53.
.	(17.) <i>Institutiones Juris Casarei.</i>	S. 54.
A-	(18.) <i>Institutiones Juris Saxonici.</i>	S. 54.
.	(19.) <i>Summa Titulorum.</i>	S. 55.
ant	(20.) <i>Leges Numerate.</i>	S. 61.
7.	(21.) <i>Versio Legum Germanica.</i>	S. 64.
ent	(22.) <i>Ars Hermeneutica.</i>	S. 65.
20.	(23.) <i>Juris naturalis Elementa demon- strativè tradita.</i>	S. 70. seqq.
Vo-	(24.) <i>Scientia Nomothetica.</i>	S. 75.
		(25.)

- (25.) *Breviarium Controversiarum
ridicarum.* f. 7
- (26.) *Tractatus Tractatum reform
tus.* f. 8
- (27.) *Bibliotheca Iuris.* f. 8.
- (28.) *Loca Classica seu Sedes Materi
rum.* f. 8.
- (29.) *Vita Iurisconsultorum.* f. 8
- (30.) *Repertorium Iuris.* f. 8
- (31.) *Pandecta Iuris novi.* f. 9

Plura nunc non succurrunt, & aliqu
mihi servandum est; revelavi tamen
plura quam destinaram, nullus pro
Paragraphus sine nova vel inventior
vel contemplatione abiit. Non gra
riam, sed utilitatem quaesivi publica
alioqui nomen praescripserim. Si qu
me effecisse videro, tentabo minue
propositum proximè Catalogum D
sideratorum: Sin minus, ego me invid
nota absolvi; contemptoribus satis su
plicii ignorantia erit. Veniet fort
aliud tempus dignius nostro, quo d
bellatis odiis, veritas triumphabit. Ho
mecum opta Lector, & vale.

OKat 6 B I N I S.

2
f.7
rm
f.8
f.8.
eri
f.8.
r.8
r.8
f.9
qu
me
ro
or
g
ca
qu
ue
D
vid
st
rt.
o d
H

80A 6148

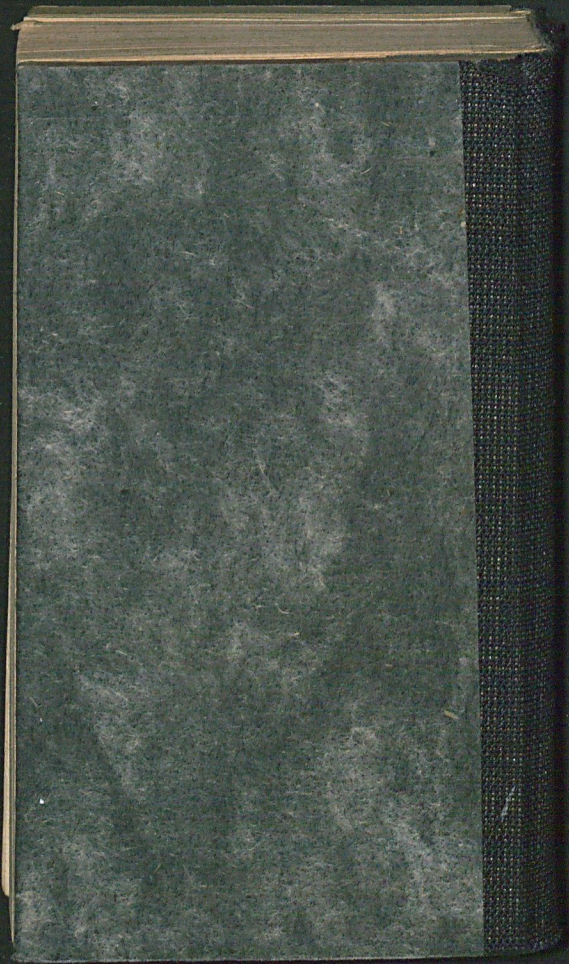
ULB Halle
004 556 526

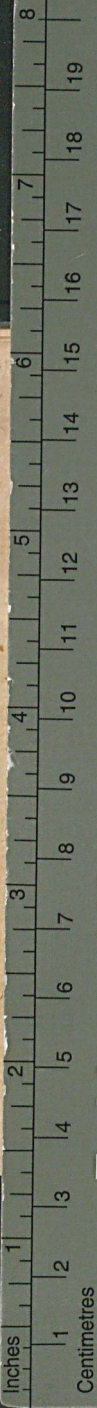
3

8.

VDT7

Farbkarte #13

B.I.G.

Blue	Cyan	Green	Yellow	Red	Magenta	White	3/Color	Black

VA METHODUS
 SCENDÆ
 CENDÆQUE
 URIS PR U.
 DENTIÆ,

is Didactica Prin-
in parte Generalipræ-
missis, Experientia-
que Luce:
 AUTORE
 G. G. L. L.

Francofurti

Impensis
 hannis Davidis Zunneri.
 ANNO
 M. DC. LXVII.

